

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña nītaa taJuan

*To'on yó'o ká'an ña xa'a Jesucristo, taa ta kúu
To'on Ndios*

¹ Nda ta'an ka kixá'á kuva'a ndi'i ña yóo ñoyívi, xa yóo To'on Ndios. Ta To'on Ndios xa yóo ña xí'in Ndios nda si'na, ta To'on yó'o kúu mji Ndios.

² To'on Ndios yó'o xa yóo ña xí'in Ndios nda si'na ka noo ndi'i ña'a.

³ Xí'in To'on yó'o Ndios kisa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi njno xí'in ña yóo ñoyívi yó'o. Ta ndi'i ña yóo, kuva'a ña xí'in mji To'on Ndios. Ta nda ñii ña yóo, on vása ní-kuva'a ña xí'in inká ndee án inká to'on.

⁴ Ta To'on Ndios yó'o kúu taa ta táku ndino'o, ta ndee ña táxi kutaku ndi'i njivi, káku ña noo ra. Ta ndatán yóo ño'o ña yé'e noo njivi ña táxi kuchiño koto na, saá yóo taa yó'o.

⁵ Ta ndi'i saá kivi ndatán yóo ño'o ña yé'e noo naa ní, saá yóo ra, ta ñanaa ní yó'o, nda lo'o on vása kuchiño ña nda'va ña ño'o yé'e yó'o.

⁶ Nixiyo ñii taa ta tiví Ndios ña ka'an ndoso ra to'on Ndios noo njivi, ta tayó'o xinani ra Juan.

⁷ Ta Ndios tiví ra tayó'o ña ndakuijn ra xa'a taa ta yóo ndatán yóo ño'o ndino'o ña yé'e. Ta taJuan yó'o ndato'on ra xí'in njivi xa'a taa yó'o xa'a ña kuchiño kandixa na ra.

⁸ Ta ndixa taJuan yó'o on sivi mji ra xikuu ño'o ndino'o ña yé'e, ta ndasaá kuiti kixi ra ndato'on ra to'on ña ndaa xa'a ta kúu ño'o ndino'o.

⁹ Ta saá kixaa kivi kaku taJuan, ta lo'o kuiti njya'a, ta kaku ta kúu ño'o ndino'o. Ta ño'o ndino'o yó'o yé'e noo ndi'i nivi na táku ñoyivi xa'a ña kuchiño koto na yu kúu yichi va'a.

¹⁰ Ta ta kúu ño'o ndino'o kixaa ra ñoyivi yó'o, ta xitaku ra xí'in nivi. Vará ndi'i nivi xí'in ndi'i ña yoo ñoyivi kuvá'a ña xí'in ndee ra, ta nanivi ñoyivi yó'o ní-nakoni na yu kúu ra.

¹¹ Tayó'o kixaa ra noo nivi na kúu naño mji ra, ta nayó'o ni-xiin na naki'in na ra.

¹² Ta saá ni, nijiyó sava nivi na naki'in va'a ña'á, ta kandixa na ra. Ta nda'a nivi yó'o na naki'in va'a ña'á, taxi ra ndayí nduu na sa'ya Ndios.

¹³ Ta nivi na nduu sa'ya Ndios, nayó'o kaku xaá na, ta on vása ní-kaku tuku na ñii ki'va ndatán si'na kaku na tixin si'í na. Saá chi on sivi xa'a ña kóni yivá si'í na kúu ña tuku kaku xaá na. Ta xa'a ña kóni Ndios kúu ña nduu nivi sa'ya mji Ndios.

¹⁴ Ta To'on Ndios nduu ña ñii ta ndino'o, ta xikomí ra yiki koñu nivi, ta xitaku ra xí'in ndi ñoyivi yó'o. Ta xini ndi ñava'a ká'no ña livi ní ña kómí ra. Ta mji ñava'a ká'no ña livi ní ña kómí Ndios kúu ña kómí ra, chi ñii laá mji ra kúu Sa'ya Ndios, ta ta ndixa ndaa ndino'o ini kúu ra, ta chútú ini ra xí'in ndi'i saá noo ñava'a.

¹⁵ Ta taJuan ndakuin ra ñandaa xa'a ta yó'o ta kúu To'on Ndios, ta njka'an ra, káchí ra saá:

—Vará yi'i si'na kaku i noo tayó'o, ta ndixa ta

t̄a ká'no n̄o yí'í kúu ra, chi ɔn t̄a'án k̄a kutaku ì t̄ixin si'í, ta xa táku t̄ayó'o —káchí t̄aJuan, t̄a t̄a sákuchu n̄ivi, x̄a'a Jesucristo, t̄a t̄a kúu To'on Ndios.

¹⁶ Ta t̄a yó'o, chútú ndāa ini ra xí'in ndi'i saá n̄o ñava'a. Ta m̄i yó, xa náki'in yó kūa'a ní ñava'a táxi ra nda'a yó ñii ñii k̄iv̄i.

¹⁷ Kuȳa x̄ina'á, nda'a x̄i s̄ikuá yó t̄aMoisés, Ndios t̄axi ra ndayí ña x̄a'nda chiño n̄o yó. Ta saá k̄ixāa Jesucristo ñoyívi yó'o, ta t̄axi ra ña kúndāa ini yó ñava'a ká'no ña yóo ini Ndios, ta t̄axi ra ña kúndāa ini yó ñandāa ndino'o.

¹⁸ Ndāa ñii n̄ivi ɔn t̄a'án koni na Ndios xí'in nduch̄u n̄o m̄i na. Ta Jesucristo saná'a ra m̄i yó yu kúu Ndios ta ndasaá yóo ini Ndios, chi yóo ra xí'in Ndios ta x̄in̄i va'a ña'á ra, ta ñii lāa m̄i ra kúu Sa'ya Ndios.

T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'a t̄aJuan, t̄a t̄a sákuchu n̄ivi

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Ñii k̄iv̄i yóo t̄aJuan saná'a ra n̄ivi, ta naná'no n̄o najudío na táku ñoo Jerusalén t̄i'ví na sava nas̄utu xí'in sava naLeví, na kúu na ndíso chiño xí'in ve'e ño'o ká'no, kūa'an na ndakāa t̄o'on na t̄aJuan. Ta n̄ixāa na n̄o t̄ayó'o, ta n̄ika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¿Yu kúu yó'ó? —káchí na xí'in ra.

²⁰ Ta t̄aJuan ɔn v̄asa ní-yi'ví ra ka'an ra xí'in na, ta ndakuiin ra, káchí ra saá:

—On s̄iv̄i yí'í kúu Cristo, t̄a t̄a ti'ví Ndios sakaku n̄ivi —káchí ra xí'in na.

²¹ Ta tuku n̄indāka t̄o'on na ra, káchí na saá:

—¿Ta yu kúu yó'ó? ¿Án yó'ó kúu taprofeta Elías?

Ta n̄ika'an taJuan xí'in na:

—On s̄iví taElías kúu ȳi'i —káchí ra.

Ta n̄indaḡa to'on ḡa na ra, káchí na saá:

—¿Án yó'ó kúu ink̄a taprofeta ká'no ta ndáti nd̄i kixaa?

Ta nd̄akuin̄ taJuan, n̄ika'an ra saá:

—On s̄iví ȳi'i kúu taprofeta ndáti ndó —káchí ra.

²² Ta saá n̄ika'an ḡa na xí'in ra, káchí na saá:

—Va'a ḡa'an ún xí'in nd̄i yu kúu ún, chi x̄in̄i ñó'ó ndikó nd̄i ta ndato'on nd̄i xí'in n̄ivi na t̄i'ví nd̄i vaḡi nd̄i. Ta vitin ḡa'an ún xí'in nd̄i ndixa yu kúu ún.

²³ Ta n̄ika'an taJuan xí'in na, káchí ra saá:

—Ȳi'i kúu taḡa ta n̄ika'an taprofeta Isaías xa'a, chi kūiya x̄ina'á taprofeta Isaías yó'o n̄itaa ra to'on Ndios ña káchí saá: Ñii k̄iv̄i noḡ yóo yuku ȳichí koo ñii taḡa, ta ndeé ní ḡa'an ndoso ra noḡ n̄ivi, káchí ra saá: “Ndatán yóo ña ndasa ndakú n̄ivi yich̄i, ta nakuiná na yich̄i yó'o noḡ ña kixaa taká'no, ta ñii k̄i'va saá x̄in̄i ñó'ó nakuiná ndó ini ndó ña koo ti'va ndó naki'in ndó Taḡa taKá'no noḡ yó”, káchí to'on Ndios ña n̄itaa taIsaías kūiya x̄ina'á —káchí taJuan xí'in na.

²⁴ Ta sava na k̄ixaa noḡ taJuan yó'o kúu na nafariseo,

²⁵ ta nafariseo yó'o n̄indaḡa to'on na taJuan, káchí na saá:

—Tá on s̄iví Cristo kúu ún, ta ni on s̄iví taElías kúu ún, ta ni on s̄iví ink̄a taprofeta ká'no kúu ún, ta saá, ¿nd̄achun sákuchu ún n̄ivi? —káchí na xí'in ra.

26 Ta ndakuijn taJuan, nika'an ra xí'in na:

—Xí'in takuii kuiti sákuchu i nivi. Ta ndixa xa yoo ñii ta ta táku ñoo Israel xí'in ndó vitin, ta on ta'an koni ndó ra.

27 Tayó'o kúu ta ta vaxi sata i. Ta ta ta ká'no ní noo i kúu ra, ta yi'i kúu ta ta nino ní ka noo ra. Yi'i kúu ta kisa chiño kuiti noo ra —káchí taJuan xí'in na.

28 Saá ndo'o taJuan xí'in nivi yó'o yatin ñoo Betábara* ña nákaa yu'u yuta Jordán noo sákuchu taJuan nivi.

Tō'on yó'o ká'an ña xa'a ña nakutá'an taJuan xí'in taJesús

29 Ta saá nitivi inká kivi, ta taJuan nakoto ra vaxi taJesús, ta nika'an ra xí'in nivi, káchí ra saá:

—iKoto ndó! Tayó'o kúu ta ta ti'vi Ndios kivi xa'a kuachi nivi. Ndatán yoo ndikachi lo'o tí sóko nivi noo Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na, saá yoo tayó'o.

30 Tayó'o kúu ta ta ndato'on i xí'in ndó xa'a. Nika'an i xí'in ndó ndí vaxi ñii ta sata i, ta ta ta ká'no noo i kúu ra, chi kivi kaku i, xa táku ra.

31 Ta si'na on vása ní-kundaa ini i tá tayó'o kúu ta ta ti'vi Ndios sakaku ra mji yó. Ta yi'i sákuchu i nivi xí'in takuii, chi saá kisa ndivi i ña kóni Ndios xa'a ña kuchiño naño Israel nakoni na yu kúu tayó'o —káchí taJuan xí'in nivi.

32 Ta saá nika'an ka taJuan xa'a taJesús, káchí ra saá:

* 1:28 Inká kivi ñoo Betábara kúu Betania.

—Yi'ij xini j ndasaá kixi noo Níma Ndios nda ñoyivi njino, ta noo ña ndatán vaxi noo ñii tísata, ta xikanóo ña noo ñíndichi ta Jesús.

³³ Si'na on vása ní-kundaa ini j tá tayó'o kúu taa ta t'í'vi Ndios sakaku ra mji yó, ta mji Ndios ta t'í'vi yi'ij sakuchu j nivi, nika'an ra xí'in j, kachí ra saá: “Ñii kivi koto ún Níma j ndasaá kixi noo ña nda ñoyivi njino, ta kanóo ña noo ñíndichi ñii taa, ta tayó'o kúu taa ta sakuchu nivi xí'in Níma j”, kachí Ndios xí'in j.

³⁴ Ta vitin xa xini j ñayó'o ndatán yoo ña nika'an Ndios xí'in j, ta saá ká'an j ñandaa xí'in ndó ndí ta Jesús yó'o kúu Sa'ya Ndios —kachí ta Juan xí'in na.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ovi taa ta kixá'á xika xí'in ta Jesús

³⁵ Ta nitivi inka kivi, ta tuku yoo ta Juan xí'in ovi naxíka xí'in ra.

³⁶ Ta xini ta Juan niya'a ta Jesús ku'a'an ra, ta nika'an ra xí'in naxíka xí'in ra, kachí ra saá:

—Koto ndó kaa, chi taa ta ku'a'an kaa, ndatán yoo ndikachi lo'o tí sóko nivi noo Ndios xa'a kuachi na, saá yoo ra —kachí ta Juan.

³⁷ Tá xini so'o ovi taa yó'o ña ká'an ta Juan, ta xandikon kixá'á na ndíkon na ku'a'an na sata ta Jesús.

³⁸ Ta saá ta Jesús nandikó koo ra ta nindaqa to'on ra na, kachí ra saá:

—¿Yukía ndúkú ndó?

Ta ndakuijn na, nindaqa to'on na ra, kachí na saá:

—Tata Rabí, ¿míkíā yóo ve'e nọọ kíndọo ún vitin? —káchí na xí'in ra. (Ta tọ'on Rabí kóni kachí ña Maestro.)

³⁹ Ta ndakuiin taJesús, nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Na'a ndó kọ'on ndó xí'in i ta koni ndó mí yóo ña —káchí ra xí'in na.

Ta saá kuā'an na xí'in ra nda ve'e nọọ kíndọo ra. Tá nixaa na ve'e yó'o, ta xa nitondaa kaa komi xikuaa kúu ña,† ta kíndọo na ve'e yó'o xí'in ra nda inka kivi.

⁴⁰ Nii tayó'o naní Andrés, ta kúu ra ta ta xa xini so'o ña nika'an taJuan, ta kixá'á ra ndikon ra sata taJesús. TaAndrés yó'o kómí ra ñii ñani ra, ta naní Simón Pedro.

⁴¹ Ta saá kama ní kee taAndrés yó'o kuā'an ra nandukú ra ñani ra taSimón Pedro. Tá nixaa ra ta naní'í ña'á ra, ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Xa nakutá'an ndi xí'in ta ta kúndaa ini ndi kúu taMesías —káchí ra. (Tọ'on Mesías kúu tọ'on hebreo ña kóni kachí Cristo tọ'on griego.)

⁴² Ta saá taAndrés xandikon kuā'an ra, ta kuā'an ñani ra xí'in ra, ta nixaa na nọọ yóo taJesús. Ta taJesús xito kaxín ra nọọ ta ta kúu ñani taAndrés yó'o, ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Yó'ó kúu taSimón, sa'ya taJonás. Ta vitin kunaní ún Cefas —káchí ra. (Ta kivi Cefas kúu tọ'on arameo, ta kóni kachí ña Pedro tọ'on griego, ta ovi kivi yó'o kóni kachí ña yuu.)

† **1:39** Kaa komi xikuaa naní ña kaa uxu nọọ ñaño Roma, chi kaa nọ nọ ñaño Roma kúu kaa uxu xitaan.

Tò'on yó'o ká'an ña taJesús kana ra taFelipe xí'in taNatanael ña kundikòn na sata ra

⁴³ Ta ñitivi inkà kivi, ta xáni sinì taJesús ko'on ra ñoo estado Galilea. Ta kee ra kuà'an ra, ta ñixaà ra ñoo yó'o, ta ñaní'i ra taFelipe. Ta ñika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Na'a, kundikòn ún sata i —káchí taJesús xí'in taFelipe.

⁴⁴ Ñoo Betsaida estado Galilea kúu ñoo mji taFelipe yó'o. Ta saá tuku taSimón Pedro xí'in taAndrés kúu na naño yó'o.

⁴⁵ Ta saá taFelipe kee ra kuà'an ra nándukú ra taNatanael. Tá ñaní'i ña'á ra, ta ñika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Xa ñakutá'an ndi xí'in ñii ta kúu ta ndáti yó chi kuiya xina'á taMoisés xí'in inkà naprofeta ñitaa na xa'a tayó'o. TaJesús sa'ya taJosé kúu ra, ta kúu ra taño Nazaret —saá ñika'an taFelipe xí'in taNatanael.

⁴⁶ Ta ndakuijn taNatanael, káchí ra saá:

—Ñoo Nazaret, ¿káchí ún? ¿Án ndixa kúchiño kee ñii ta'ava ñoo yó'o? —káchí taNatanael xí'in taFelipe.

Ta ndakuijn taFelipe, káchí ra saá:

—Na'a ko'on ún xí'in i, ta koto ún —káchí ra. Ta kee na kuà'an na.

⁴⁷ Ta saá taJesús xini ra taNatanael vaxi yatin ra ñoo yóo ra, ta ñika'an taJesús, káchí ra saá:

—Tayó'o kúu taIsrael ndino'o. Ta ta ndaa ini kúu ra, ta nda lo'o on vása sándá'ví ra ñivi —káchí ra.

⁴⁸ Ta ndakuijn taNatanael, káchí ra saá:

—¿Ndasaá va'a xini ún yi'i, tata?

Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in ra:

—On ta'an ka xa taFelipe kana ra yó'ó, ta xa xini j yó'ó, yoo ún xa'a yiton tón higo —káchí ra.

⁴⁹ Ta ndakuijn taNatanael, káchí ra saá:

—Tata Rabí, ndixa yó'ó kúu Sa'ya Ndios, yó'ó kúu ta taRey, taká'no noo naIsrael.

⁵⁰ Ta ndakuijn taJesús, káchí ra saá:

—¿An kuiti kándixa ún yi'i xa'a ña nika'an j xí'in ún ndí xini j yó'ó kivi yoo ún xa'a yiton tón higo? Ta saá ni, vaxi ñii kivi koni ka ún ñaná'no ní ka noo ñayó'o —káchí taJesús xí'in taNatanael.

⁵¹ Ta nika'an taJesús xí'in ndi'i nivi na ndikon satá ra, káchí ra saá:

—Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó ndí ñii kivi ña vaxi koni ndó ndasaá nona ñoyívi nino, ta saá koni ndó kua'a ní naángel Ndios na kua'an ndaa nda ñoyívi nino ta na vaxi noo nda ñoyívi yó'o, noo yoo yi'i, ta ta kixi noo Ndios —káchí taJesús xí'in na.

2

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a ñii viko tonda'a ñoo Caná

¹ Njtondaa kivi unj, ta kana viko tonda'a ñoo Caná ña nákaa estado Galilea. Ta ñaMaría ña kúu si'í taJesús xa yoo ña noo koo viko yó'o.

² Ta nivi na ká'an viko yó'o xa kana na taJesús xí'in naxíka xí'in ra ña koo na viko yó'o. Ta saá kee na kua'an na, ta nixaá na noo yoo viko tonda'a.

³ Tá yóo na viko yó'o, ta saá ndi'i nduta vino tá xí'i nivi, ta nda lo'o ka rá on koó. Ta saá ña María si'í ta Jesús nika'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Ndi'i ndaa nduta vino, ta on koó ka rá ko'o nivi na kixaa —káchí ña xí'in ta Jesús.

⁴ Ta ndakuijn ta Jesús, káchí ra saá xí'in si'í ra:

—¿Ndachun ndato'on ún tondini yó'o xí'in i, nana?, chi on ta'an tondaa hora ña chitonj Ndios ña kasa ndivi i chiño ná'no —káchí ta Jesús xí'in si'í ra.

⁵ Ta saá nika'an ña xí'in nivi na kisa chiño noo na ká'an viko yó'o, káchí ña saá xí'in na:

—Ndi'i ña ka'nda chiño sa'ya i noo ndó, va'a kasa ndivi ndó ña —káchí si'í ta Jesús xí'in na kisa chiño viko yó'o.

⁶ Yatin noo yóo ta Jesús yíta iño kisi yuu ná'no, chi najudío xini ñó'ó na takuií tá ñó'ó ini kisi yó'o ña kasa ndivi na ndayí na, ña káchí ndasaá xini ñó'ó nda'á na xa'a ña koo na nivi na ndii noo Ndios. Ta ñii ñii kisi yuu yó'o kúndeé ña ko'on komi siko litro án nda ñii ciento litro takuií ini ña.

⁷ Ta nika'an ta Jesús xí'in nivi na kisa chiño noo na ká'an viko, káchí ra saá xí'in na:

—Sakutú ndaa ndó takuií ini ndi'i kisi yó'o —káchí ra xí'in na.

Ta kixá'á na sakutú ndaa na takuií ini ndi'i kisi yó'o.

⁸ Ta nika'an tuku ta Jesús xí'in na, káchí ra saá:

—Vitin tava ndó lo'o rá ta taxi ndó rá nda'a ta ndiso chiño xí'in viko yó'o —káchí ta Jesús.

Ta saá ke'é nivi na kisa chiño yó'o.

⁹ Tá ta ndiso chiño xí'in viko xito ndoso ra nduta yó'o, ta on sivi ka takuií kuu rá, chi nduu

rá vino. Ta tayó'o on vása ní-xinj ra míchí kixi távino yó'o, ta ndasaá kuiti na kisa chiño noq ra xinj na míchí kee rá. Ta saá ta ndiso chiño xí'in viko kana ra ta ta tonda'a,

¹⁰ ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Inka nivi si'na táxi na vino tá va'a ní ka ko'o nivi na kixaá viko. Ta saá, xa ku'a ní vino va'a yó'o xí'i na, ta saá ta ta sákana viko táxi ra vino tá ninó ní kóni ko'o nivi na kixaá viko. Ta yó'ó, ni-ke'é ún saá, chi chikaá va'a ún vino tá va'a ní, tonda vitin tava ún rá ta taxi ún rá ko'o yó —káchí ra xí'in ta tonda'a yó'o.

¹¹ Ta seña yó'o kúu ñanoó ke'é ta Jesús, ta ñoo Caná ña nákaá estado Galilea kúu noq ke'é ra ña. Xí'in ñava'a yó'o ta Jesús saná'a ra ndee ká'no ña livi ní kómí ra. Ta naxíka xí'in ta Jesús kandixa na ra.

¹² Ta ndi'i nija'a ñayó'o, ta kee ta Jesús ku'a'an ra. Ta si'í ra, xí'in ñani ra, xí'in naxíka xí'in ra, ku'a'an na xí'in ra, ta nixaá na ñoo Capernaum, ta xindoo na ñoo yó'o lo'o kuiti kivi.

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a ta Jesús tava ra na síkó ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Ta xa vaxi yatin kivi kana viko Pascua najudío* ñoo Jerusalén, ta ta Jesús kee ra ku'a'an ra viko yó'o.

¹⁴ Kixaá ra noq yóo ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ta yó'o xini ra nivi na síkó

* **2:13** Pascua najudío kána ña uxá kivi xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios sákaaku ra naxi sikuá na noq ñaño Egipto kujya xina'a.

tísindiki, na síkó t́ndikachi, xí'in na síkó t́sata. Ta yóo inka ñivi na sáma s̄'ún.†

15 Tá taJesús x̄ini ra nayó'o, ta k̄i'in ra ñii t̄uchu káni, ta k̄isa va'a ra ñii kuártá xí'in t̄uchu yó'o. Ta xí'in kuártá yó'o k̄ixá'á ra táva ra ndi'i ñivi na síkó yó'o, ta saá kama kee ndi'i na kuá'an na xí'in t́ndikachi ta xí'in t́sindiki síkó na. Ta taJesús sandiva ra mesa ñivi na sáma s̄'ún, ta ñixita ní'nó ndi'i s̄'ún na.

16 Ta xa'nda chiño ra ño ñivi na síkó t́sata, káchí ra saá xí'in na:

—¡Tiin ndó tava ndó t́sata yó'o! On vá'a sanduu ndó ve'e Yivá̄i ñii ñoyá'vi —káchí ra xí'in na síkó t́sata.

17 Ta saá naxíka xí'in ra ñaká'an na ña káchí to'on Ndios ña ñitaa na x̄ina'á xa'a ña ke'é taJesús yó'o vitin, chi káchí ña saá: “Ñii ñixino sáāi xí'in ña ká'un inīi xa'a ña on vá'a ké'é ñivi xí'in ve'e Yivá̄i Ndios”, káchí to'on Ndios.

18 Ta najudío na x̄ini ña ke'é ra saá ñindaqa to'on na taJesús, káchí na saá:

—¿Ndá milagro ke'é ún koni ndi ña saná'a ún kundaa ini ndi ña ndixa kómí ún ndayí ke'é ún saá xí'in ve'e ño'o yó'o? —káchí na xí'in ra.

19 Ta ndakuin taJesús, ñika'an ra:

—Tána sandi'i ndó xa'a ve'e ño'o yó'o, ta saá t̄ixin ña un̄i kivi kasa va'ai ña ta tuku nakundichi ña —káchí taJesús xí'in na.

20 Ta ndakuin tuku najudío, ñika'an na xí'in ra, káchí na saá:

† 2:14 Ndi'i kit̄i yó'o kúu kit̄i tí s̄ok̄o ñivi ño Ndios xa'a kuachi na. Ta sama na s̄'ún chi ndasaá kuiti s̄'ún najudío kúu ña x̄ini ñó'ó na ña kuchiño sata na kit̄i ta s̄ok̄o na rí ve'e ño'o ká'no.

—Ovi siko ino kuia xa kisa chiño nivi xa'a ña kisa va'a na ve'e ño'o ká'no yó'o. Ta yó'ó, ¿án xani sinj ún ndi kúchiño ún kasa va'a ún ve'e ño'o yó'o tixin ña unj kuiti kivi?

²¹ Ta taJesús on sivi xa'a ve'e ño'o ká'no ña nákaa ñoo Jerusalén yó'o kúu ña ká'an ra, chi tayó'o ká'an ra xa'a yiki koñu mi ra.

²² Ta naxika xí'in taJesús on vása kúndaq ini na ñayó'o, tãda kixaa kivi ña nixi'i taJesús ta tixin ña unj kivi natakú ra, tãda saá naká'an na to'on yó'o, ta kãdixa na to'on Ndios ña nãta na xina'á, ta kãdixa na to'on ña nika'an taJesús xinj so'o na vitin.

To'on yó'o ká'an ña taJesús xinj va'a ra ini ndi'i nivi

²³ Ta yoo taJesús ñoo Jerusalén noo kána viko Pascua, ta ñii ñii kivi kána viko Pascua yó'o, ke'é ra kua'a ní milagro ña xini nivi, ta kua'a ní nivi yó'o kixá'á na kãdixa na ra.

²⁴ Ta taJesús on vása ndáa ini ra nivi yó'o chi xinj ra ndasaá yoo ini ndi'i nivi.

²⁵ Ni on vása ní-xinj ñó'ó ra inkã nivi ña ndato'on na xí'in ra, chi xa xinj va'a ra ndasaá yoo ini ndi'i nivi.

3

*To'on yó'o ká'an ña xa'a taJesús
xí'in ñii taq ta naní Nicodemo*

¹ Nixiyo ñii taq ta naní Nicodemo, tafariseo kúu ra, ta ñii taká'no noo najudío kúu ra, ta tatá'an nachiño naní Junta Suprema kúu ra.

² Ta ñii ñoó, ta xa ñoó ní kúu ña, kee taNicodemo kuá'an ra, ta ñixaa ra noo taJesús, ta ñika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Tata Rabí, xíní ndí yó'ó kúu ñii tamaestro ta ti'ví Ndios, chi nda ñii ñivi on vása kúchiño ke'é na milagro ndatán yoo ña ke'é ún, tá on koó Ndios yoo xí'in na —saá káchí taNicodemo xí'in taJesús.

³ Ta ndakuijn taJesús, ñika'an ra:

—Ñandixa ká'an i xí'in ún, nda ñii ñivi on kivi ki'vi na yichi noo xá'nda chiño Ndios tá on kaku tuku na inká yichi —káchí taJesús xí'in ra.

⁴ Ta saá taNicodemo ñindaqa to'on tuku ra taJesús, ñika'an ra:

—¿Ndasaá kuchiño ke'é ñii taxikuá'a ña tuku kaku ra?, chi on kuchiño ndikó tuku ra ndi'vi ra tixin si'í ra ta kaku ra inká yichi —káchí ra.

⁵ Ta ndakuijn taJesús, ñika'an ra saá:

—Ñandixa ká'an i xí'in ún, xíní ñó'ó kaku ñivi xí'in takuí ta xí'in Níma Ndios. Tá on ke'é na saá, ta on kuchiño na ki'vi na yichi noo xá'nda chiño Ndios.

⁶ Ndi'i ñivi na kaku tixin si'í kómí na koñu xí'in níma ñivi, chi ñivi kúu na. Ta ñivi na kaku xí'in ndee Níma Ndios kúu ñivi na ndixa táku Níma Ndios ini.

⁷ Ta saá on naka'nda ini ún xa'a to'on ña ñika'an i xí'in ún ndí xíní ñó'ó kaku tuku ñivi inká yichi.

⁸ Ndatán yoo tachi saá yoo Níma Ndios, chi tachi xíka ña yó'o ta xíka ña kaa, ta on vása xíní yó míchí vaxi ña, ni on vása xíní yó míchí kuá'an ña. Ndasaá kuiti xíní so'o yó mí ní'í ña. Ñii ki'va saá yoo ña xí'in ñivi na kaku xaá xí'in ndee Níma

Ndios. Saá chi on kúchiño koto yó ndasaá kisa chiño Níma Ndios ini nivi yó'o —káchí taJesús xí'in taNicodemo.

⁹ Ta taNicodemo nindaḡa to'on ra taJesús, káchí ra saá:

—¿Ndasaá kuchiño koo ña ká'an ún xa'a, tata?

¹⁰ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in ra:

—Yó'ó kúu tamaestro taká'no noo nañoo Israel. ¿Ndachun on vása kúndaḡa ini ún ña ká'an i xí'in ún?

¹¹ Nandixa ká'an i xí'in ún ndí mji ndi ká'an ndi xa'a ña xini ndi, ta ndakuijn ndi xa'a ña xito ndi, ta ndó'ó on xijn ndó kandixa ndó to'on ká'an ndi xí'in ndó.

¹² Ta vitin ndát'o'n i xí'in ndó xa'a ña yóo ñoyívi yó'o, ta on vása kándixa ndó yi'i. Ta saá yo'vi ní ka kandixa ndó yi'i táná ndat'o'n i xí'in ndó xa'a ña yóo ñoyívi ñino noo yóo Ndios.

¹³ 'Nda kivi noo tанда kivi vitin on ta'an ndaa nda ñii nivi ñoyívi ñino ta noo tuku na nda ñoyívi yó'o. Ta ndasaá kuiti yi'i kúu ñii laá ta ta kee ñoyívi ñino noo yóo Ndios, ta noo i kixaa i ñoyívi yó'o.

¹⁴ Kuyá xina'a kivi nixiyo taMoisés yuku yichí, ta xí'in kaa ña naní bronze kisa va'a ra ñii koq, chi saá nika'an Ndios xí'in ra ke'é ra. Ta taMoisés kani ndichi ra ñii yiton ta noo yiton yó'o, katakaḡa ndaa ra koq yó'o. Ta ndi'i nivi na ndeé ndó'o, tá ndasaá kuiti xito ndaa na koq kaa yó'o, ta nduva'a ndi'i nivi na ke'é saá. Ta ñayó'o xikuu ñii ña chindú'u Ndios ña saná'a ra ndasaá kundo'o yi'i, ta ta kixi noo Ndios, chi ñii kivi ña vaxi nivi ñoyívi yó'o kani ndichi na ñii yiton síkón ta katakaḡa ndaa na yi'i noo yiton yó'o.

15 Saá kundo'o ɔ̄ x̄a'a ña ndi'i n̄ivi na kandixa ȳi'j, ndixa kutaku na x̄i'in Ndios ndi'i saá k̄ivi ña vaxi, ta nda ñii k̄ivi ɔ̄n ndi'i x̄a'a na —káchí taJesús x̄i'in taNicodemo.

To'on yó'o ká'an ndí Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra n̄ivi

16 Ta n̄ika'an ka taJesús x̄i'in taNicodemo, káchí ra saá:

—Kí'vi ní ini Ndios xíni ra n̄ivi ñoyívi yó'o, ñakán t̄i'ví ra ȳi'j, ta kúu ñii laá Sa'ya ra ɔ̄ɔ ra, ta k̄ixaaj̄ ñoyívi yó'o, ta ndi'i n̄ivi na ndino'o kandixa ȳi'j, ɔ̄n ndi'i x̄a'a nayó'o, ta ndixa kutaku na x̄i'in Ndios ndi'i saá k̄ivi ña vaxi.

17 ɔ̄n s̄iví x̄a'a ña ko'ɔn n̄ivi ɔ̄ɔ xo'vi ní na kúu x̄a'a ña t̄i'ví Ndios ȳi'j, ta ta kúu Sa'ya m̄i ra, ña k̄ixaaj̄ ñoyívi yó'o. Ta Ndios t̄i'ví ra ȳi'j x̄a'a ña kasa ndivi'j chiño ña kuchiño sakaku ra n̄ivi ñoyívi yó'o ɔ̄ɔ ndeɛ ña ɔ̄n vá'a.

18 'Saá chi ndi'i n̄ivi na ndino'o kándixa ȳi'j, ɔ̄n ko'ɔn na ɔ̄ɔ xo'vi ní na. Ta ndi'i n̄ivi na ɔ̄n x̄iin kandixa ȳi'j kúu n̄ivi na ndiso kuachi ɔ̄ɔ Ndios, ta x̄ini ñó'ó ko'ɔn na ɔ̄ɔ xo'vi ní na. Saá chi n̄i-xiin na kandixa na ȳi'j, ta ta kúu ñii laá Sa'ya Ndios.

19 Ñayó'o kúu x̄a'a ña Ndios ká'an ra ndí n̄ivi ndiso na kuachi ɔ̄ɔ ra: vará xa k̄ixaaj̄ ñoyívi yó'o, ta ȳi'j kúu Ño'ɔ ndino'o yé'e, ta ku'a ní n̄ivi ɔ̄n x̄iin na koni na Ño'ɔ yó'o. Nda víka, kúsij̄ ní ka ini na x̄ini na ñanaa ní, chi kútoo ní na ké'é na ña ɔ̄n vá'a.

20 Ta ndi'i n̄ivi na ké'é ña ɔ̄n vá'a, nayó'o sáa ini na x̄ini na Ño'ɔ ndino'o yé'e, ta ni ɔ̄n x̄iin na

kuyatin na ñoḡ ña, chi yí'ví na koṭo nativi ndi'i ña ɔn vá'a ke'é na.

²¹ Ta saá ni, nivi na ké'é ñava'a, nayó'o ndixa kúsij ini na kúyatin na ñoḡ yóo Ño'o yé'e, chi saá nativi káxín ndí ké'é na chiño va'a kuiti xí'in ndee Ndios —káchí taJesús xí'in taNicodemo.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña ndakuiin taJuan xa'a taJesús

²² Ta ndi'i niya'a ñayó'o, ta saá kee taJesús kuá'an ra. Ta naxíka xí'in ra kuá'an na xí'in ra nda ñoo estado Judea, ta sakán lo'o kivi ndoo na ñoo yó'o, ta sákuchu na nivi.

²³ Ta ñii ki'va saá yóo taJuan sákuchu ra nivi inká ñoo naní Enón ña nákaḡ yatin ñoo Salim, chi yatin ñoo yó'o yóo kuá'a ní takuií. Ta kuá'a ní nivi kixaḡ na ñoḡ ra, ta sákuchu ra na.

²⁴ Saá chi ɔn ta'an kixaḡ kivi tiin na taJuan ko'on ra ve'e kaḡ.

²⁵ Ta ñii kivi saá sava naxíka xí'in taJuan kixá'á na náa na xí'in inká najudío chi ɔn vása yóo yu'ú na xa'a ndasaá xini ñó'ó kuchu nivi án ndasaá xini ñó'ó nda'á na xí'in takuií ña koo ndii na ñoḡ Ndios.

²⁶ Ta saá kixaḡ nayó'o ñoḡ taJuan ta nika'an na xí'in ra:

—Tata Rabí, ¿án náka'an ún taḡ ta nixiyo xí'in ún inká tá'ví yu'u yuta Jordán, taḡ ta ndato'on ún xa'a xí'in ndi? Ta vitin yóo ra inká xiiña sákuchu ra nivi, ta ndi'i nivi kuá'an na ñoḡ yóo ra —káchí nayó'o xí'in taJuan.

²⁷ Ta ndakuiin taJuan nika'an ra, káchí ra saá xí'in na:

—Nda ñii ñivi on kivi kasa ndivi na chiño va'a, tá on sivi Ndios kúu ta taxi ndayí xí'in ndee nda'a na ña ke'é na saá.

²⁸ Xa xini so'o ndó ña ñika'an i xí'in ndó: “On sivi yi'i kúu Cristo, ta ta ti'vi Ndios sakaku ñivi. Ta yi'i ndasaá kuiti kúu i ta ta ti'vi Ndios vaxi si'na noo Cristo ña chindeé i ñivi koo ti'va na xa'a ña kixaá ra”, saá ñika'an i xí'in ndó.

²⁹ Ta vitin ndatán yóo ñii ta ta xa yóo ti'va naki'in ra ñii ña'a ña kuu ñási'i ra, saá yóo Cristo. Ta yi'i ndatán yóo tamigo ta ta tonda'a yó'o, saá yóo i, chi tamigo ra kúsi ní ini ra ña xini so'o ra to'on ña ká'an ta ta tonda'a yó'o. Ta ñii ki'va saá chutú ñasii ini i vitin, chi xa kixaá Cristo ta xini so'o i to'on ra.

³⁰ Ta ñató'o tayó'o xini ñó'o kua'no ka ña, ta yi'i xini ñó'o nduu i ta ñino ní ka noo ra —kachi taJuan xí'in naxíka xí'in ra.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ta ta kixi noo Ndios

³¹ Ta ñika'an ka taJuan, kachi ra saá:

—Ta ta kixi noo Ndios kúu ra ta taká'no noo ndi'i ña yóo. Ta ñivi na kaku ñoyívi yó'o kúu na ñivi ñoyívi yó'o, ta ndasaá kuiti ká'an na xa'a ña yóo ñoyívi yó'o. Ta ta ta kixi ñoyívi ñino noo yóo Ndios, kúu ra ta taká'no noo ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi ñino.

³² Tayó'o ndakuiin ra ká'an ra ña ndixa ndaa xí'in ñivi xa'a ña xini so'o ra, ta xa'a ña xini ra, ta ñivi on xiin na kandixa na to'on ká'an ra.

³³ Ta saá ni, yóo sava ñivi na kándixa ta náki'in va'a na to'on ra, ta ñivi yó'o ndakuiin na ndí Ndios kúu tандаа ndino'o.

³⁴ Ta ʔa ʔa ʔi'vi Ndios ká'an ra ndasaá kuiti ʔo'on Ndios, ta Ndios ndi'i saá kivi sákutú ra xí'in Níma ra ini ʔayó'o.

³⁵ Kí'vi ní ini Ndios xíni ra Sa'ya ra, ta saá Ndios ʔaxi ra ndi'i ndee xí'in ndi'i ndayí nda'a ra, ta kúu ra ʔa ʔaká'no noo ndi'i ña yóo.

³⁶ Ndi'i nivi na kándixa Sa'ya Ndios kúu nivi na ndino'o táku noo Ndios ndi'i saá kivi. Ta ndi'i nivi na on xiin kandixa Sa'ya Ndios kúu nivi na on vása táku noo Ndios, ta kivi ña vaxi Ndios saxo'vi ní ra nivi yó'o —káchí ʔaJuan.

4

ʔo'on yó'o ká'an ña xa'a ñii ña'a ñaño estado Samaria

¹ Nafariseo xini so'o na ndi ku'a ní ka nivi ndíkon sata ʔaJesús vitin noo nivi na ndíkon sata ʔaJuan, ta ʔaJesús sákuchu ra ku'a ní ka nivi noo ʔaJuan káchí na, ká'an na.

² Ta on sivi mi ʔaJesús kúu ʔa sákuchu nivi, chi naxíka xí'in ra kúu na sákuchu nivi.

³ Ta kivi xini so'o ʔaJesús ña ká'an nivi saá xa'a ra, ta kee ra ñoo estado Judea ta kuano'o ra ñii ñoo estado Galilea.

⁴ Ta saá nduxa xini ñó'ó ya'a ra ma'ño estado Samaria.

⁵ Ta nixa ra ñii ñoo naní Sicar, ña náka yatin noo yóo ño'o ña nitaxi ʔaJacob nda'a sa'ya ra ʔaJosé kuiya xina'á ní.*

⁶ Ta pozo ña kisa va'a ʔaJacob kuiya xina'á yóo ka ña ñoo yó'o. Ta xa yatin tónɗaa ma'ño ndivi†

* **4:5** ʔaJacob yó'o kúu xii síkuá najudío xí'in ñaño Samaria.

† **4:6** Ka uxu ovi ndivi naní ña ka ñoo ñoo ñaño Roma.

kúu ña, ta kixaa taJesús noo yóo pozo yó'o, ta kúnaa ní ra, chi xíká ní kixi ra, ta saá xikoo ra nakindée lo'o ra.

⁷ Ta kixaa ñii ña'a ñáño Samaria ña tava ñá takuí pozo yó'o, ta taJesús ñika'an ra xí'in ñá, káchí ra saá:

—Nana, ¿án taxi lo'o ún takuí ko'o i? —káchí ra xí'in ñá.

⁸ Ta on kóo naxíka xí'in taJesús, chi ku'a'an na ñii ñoo yatin ña sata na ña kuxu na xí'in ra.

⁹ Ta ndakuijn ñáña'a, ñika'an ñá saá xí'in taJesús:

—Yó'o kúu tajudío ta yi'i kúu ñii ña'a ñáño Samaria. ¿Ndachun ndúkú ún noo yi'i taxi takuí ko'o ún? —káchí ñá. (Saá chi najudío on vása náta'an va'a na xí'in ñáño Samaria.)

¹⁰ Ta saá ndakuijn taJesús, ñika'an ra xí'in ñá:

—Tá xíni ví ún ñava'a ña kóni Ndios taxi ra nda'a ún, ta tá xíni ví ún yu kúu yi'i, ta saá ndúkú ún noo i takuí ko'o ún, ta yi'i taxi rá nda'a ún. Ta takuí tá taxi i nda'a ún kúu takuí tá kómí ndee ña taxi rá kutaku ndino'o ñivi —káchí taJesús xí'in ñá.

¹¹ Ta ndakuijn ñáña'a yó'o, ñika'an ñá, káchí ñá saá:

—Tata, on vása ní'í ún nda ñii ña kuchiño tava ún takuí, ta kónó ní ñó'o rá pozo yó'o. Ta saá, ¿míkíva vaxi takuí tá ká'an ún xa'a?

¹² ¿Án ká'no ka ndee kómí ún noo ndee ña xikomí xij síkuá yó taJacob?, chi taJacob sandakoo ra pozo yó'o xa'a ndi, na kúu sa'ya ñani síkuá ra, chi tayó'o xí'in sa'ya ra xi'i na takuí pozo yó'o ku'ya xina'á, ta ñii ki'va saá xi'i kití sana ndi'i na —káchí ñá xí'in taJesús.

13 Ta taJesús ndakuijn ra nika'an ra xí'in ñá:

—Ndi'i nivi na xí'i takuií pozo yó'o, ñii káni lo'o yá'a, ta tuku yichí na takuií.

14 Ta ndi'i nivi na ko'o takuií tá taxi j nda'a na, nayó'o nda ñii kivi on yichí ka na takuií. Saá chi takuií tá taxi j ko'o nivi nduu rá ñii pozo ká'no ní ini na, ta nda ñii kivi on ndoko takuií yó'o. Ta nivi na ko'o takuií tá taxi j on kivi na, chi takuií tá taxi j kómí rá ndee ña taxi rá kutaku ndino'o nivi ndi'i saá kivi ña vaxi —káchí taJesús xí'in ñáño Samaria.

15 Ta ndakuijn ñá káchí ñá saá:

—Tata, taxi ún nda'a j takuií tá ká'an ún xa'a ná ko'o j. Ta saá on yichí ka j takuií nda ñii kivi, ta ni on kuikó ka j takuií ndi'i saá kivi —káchí ñá xí'in taJesús.

16 Ta tuku ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in ñá:

—Kua'an ún kana ún yi ún, ña kixaa ra xí'in ún yó'o —káchí ra xí'in ñá.

17 Ta ndakuijn ñá, nika'an ñá xí'in ra:

—On koó yi j kómí j, tata —káchí ñá.

Ta taJesús nika'an ra xí'in ñá:

—Ñandixa kúu ña ká'an ún ndí on koó yi ún, nana,

18 chi xa o'on ta xikuu yi ún, ta ta yóo xí'in ún vitin on sivi yi ún kúu ra. Ñandixa kúu ña ká'an ún ndí on koó yi ún kómí ún, nana —káchí taJesús xí'in ñá.

19 Ta ndakuijn tuku ñá nika'an ñá:

—Tata, vitin kúnda ini j ndí yó'ó kúu ñii taprofeta.

20 Ta vitin, tata, ¿yukía káchí ún?, chi yuku ká'no xító yó ka kúu xiiña noo nivi naxi síkuá

ndi kisa ká'no na Ndios, ta ndó'ó najudío káchí ndó xini ñó'ó kasa ká'no yó Ndios ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén —káchí ñá xí'in taJesús.

²¹ Ta ndakuiin taJesús, nika'an ra xí'in ñá, káchí ra saá:

—Kandixa ún ña ndato'on i xí'in ún vitin, nana. Xa yatin vaxi kivi ña on koni ñó'ó ka ko'on nivi yuku ka, ni on koni ñó'ó ka ko'on na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén xa'a ña kasa ká'no na Ndios.

²² Vitin ndó'ó, nivi naño Samaria, xí'in ñanaa ini ndó kisa ká'no ndó Ndios, chi on ta'an kundaa ini ndó xa'a ra. Ta mji ndi najudío xini ndi yu kuu Ndios ta ta kisa ká'no ndi, chi Ndios chitoní ra ndi tixin naño judío kixi ñii ta ta sakaku nivi.

²³ Xa yatin ní vaxi kivi, ta xa vitin kuu kivi ña nivi na kuu na ndixa kasa ká'no Yivá i Ndios, nayó'o xini ñó'ó kasa ká'no na ra xí'in ña ndino'o níma na, ta xí'in ña xini na to'on ndixa xa'a ra. Saá chi Yivá i nándukú ra nivi ña kasa ká'no na ra saá.

²⁴ Ndios kuu Níma ndino'o, ta saá nivi xini ñó'ó ña koo Níma Ndios ini na ña kuchiño va'a kasa ká'no na ra, ta xí'in ña ndino'o ndaa ini na xini ñó'ó kasa ká'no na ra.

²⁵ Ta ndakuiin ñá, nika'an ñá, káchí ñá saá:

—Xini i ndi ñii kivi kixaa taMesías, ta ta ti'vi Ndios sakaku ra mji yó. Ta tayó'o tuku ságunaní na ra Cristo. Ta kivi kixaa tayó'o, ta saná'a ra mji yó ña nandaxin ra ndi'i ña xini ñó'ó kundaa ini yó —káchí ñá xí'in taJesús.

²⁶ Ta ndakuiin taJesús nika'an ra xí'in ñá:

—Yì'ì, ɬaa ɬa ká'ʌn xí'in ún, kúu ɬaa ɬa ká'ʌn ún xa'a —káchí ra xí'in ñá.

²⁷ Ta saá kixaa naxíka xí'in ɬaJesús, ta naɬa'nda ini na xini na ña ká'ʌn ra xí'in ñii ña'a. Ta nda ñii nayó'o nì-ka'ʌn na xí'in ra yu kúu ña ndákà to'on ra ñá, ʌn yu kúu ña ndátò'on ra xí'in ñáña'a yó'o. Tásín kuiti yíta na.

²⁸ Ta saá ñáña'a ñoo Samaria sandakoo ñá kisi ña xini ñó'ó ñá xikó ñá takuí nọọ yóo pozo yó'o, ta ndikó ñá kuano'o ñá ñoo ñá. Tá naɬaa ñá, ta nika'ʌn ñá xí'in nanivi ñoo ñá, káchí ñá saá xí'in na:

²⁹ —Na'a ndó koto ndó ñii ɬaa ɬa nika'ʌn xí'in ì xa'a ndi'i ña ke'é ì. ¿ʌn ɔn sivi Cristo kúu ɬayó'o? —káchí ñá xí'in nivi ñoo ñá.

³⁰ Ta saá kee nayó'o ña ku'a'ʌn na nọọ yóo ɬaJesús.

³¹ Ta ɔn ɬá'an ka kixaa ñáña'a yó'o xí'in nivi nọọ yóo ɬaJesús, ta naxíka xí'in ɬaJesús xaku ndá'ví na nọọ ra, káchí na xí'in ra saá:

—Tata Rabí, na'a kuxu ún —káchí na.

³² Ta nika'ʌn ɬaJesús xí'in na:

—Yóo ñaxíxi kómí yì'ì, ta ndó'ó ɔn vása xini ndó yu kúu ña —káchí ra xí'in na.

³³ Ta naxíka xí'in ra ká'ʌn na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿ʌn xa kixi nivi ɬaxi na xixi ra? —káchí na.

³⁴ Ta ndakuiin ɬaJesús, nika'ʌn ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ñaxíxi ndino'o kúu ña kasa ndivi ì ta saxino ì ña kóni Ndios, ɬaa ɬa tì'ví yì'ì kixaa ì.

³⁵ Yóo to'on ña ká'ʌn saá: “Tá chí'i yó ndikin trigo, ta ndáti yó ya'a komi yoo, ta saá nákaya yó yokò trigo ña naki'in yó ndikin ña”, káchí

to'on ña xínj yó. Ta saá ni, on vása xínj ñó'ó kundati ka yó, ta vitin ná kixá'á yó nakaya yó ña xa nixino. Saá chi vitin koto ndó ka, ku'a ní nivi vaxi. Ta ndatán yóo ku'a ní yokó trigo ña xa nixino, ta xa yóo ti'va ña nakaya yó ña, saá yóo nivi na vaxi yó'o.

³⁶ Ta ndixa Ndios cha'vi ra ndó'ó na kúu na nakaya nivi yó'o ña kivi na yichi ra. Ta inká nivi si'na chi'i na to'on Ndios ini nayó'o, ta saá na chi'i yó'o kusij ní ini na xí'in ndó xa'a ña kivi nivi yichi Ndios ta kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi.

³⁷ Yóo inká to'on káchí saá: “Yóo nivi na chí'i, ta inká kúu nivi na nákaya ña xa nixino”, káchí to'on ña xínj yó. Ta ñandaá kúu ña ká'an to'on yó'o,

³⁸ chi ndatán yóo nivi na chi'i, saá yóo nivi na si'na nika'an to'on Ndios xí'in naño Samaria yó'o. Ta ndó'ó, ndatán yóo nivi na kixá'á nakaya ña xa nixino noo chi'i inká nivi, saá yóo ndó'ó. Saá chi inká nivi xa ndeé ní kisa chiño na xí'in nayó'o, ta ñakán kía xa yóo ti'va na vitin ña kivi na yichi Ndios. Ta ndó'ó, on vása ní-kisa chiño ndó xí'in nayó'o, ta yi'i tivíj ndó'ó ña nakaya ndó nivi yó'o ña kivi na yichi Ndios. Xínj ñó'ó kundaá ini ndó ndí inká nivi kúu na ndeé ní kisa chiño, ta ndó'ó vitin naki'in ndó ya'vi xa'a chiño nayó'o —káchí ta Jesús xí'in naxíka xí'in ra.

³⁹ Ku'a ní nivi na Samaria, na kúu na táku ñoo yó'o, kandixa na ta Jesús chi chikaá so'o na to'on ña ndato'on ñaña'a ñoo mji na xí'in na, káchí ña saá: “Tayó'o ndato'on kaxín ra xí'in j xa'a ndi'i ña ke'éj”, káchí ña xí'in nivi naño ña.

40 Ta saá kixaa naño Samaria yó'o noo taJesús, ta xaku ndá'ví na noo ra ña ná ndoo ra xí'in na ñoo na, ta taJesús nixiyo ra ovi kivi ñoo nayó'o.

41 Ta saá ku'a ní ka nivi kandixa na taJesús chi chikaq so'o na to'on ña nika'an ra xí'in na.

42 Ta nika'an na xí'in ña'a ñáño mii na yó'o, káchí na saá:

—Si'na kandixa ndi ra xa'a to'on ña ndato'on ún xa'a ra. Ta vitin kándixa va'a ndi ra chi xini so'o ndi to'on ña nika'an mii ra, ta kúndaq ini ndi ndí ndixa tayó'o kúu Cristo, Taa ta Sakaku nivi ñoyivi yó'o —káchí na xí'in ñá.

*To'on yó'o ká'an ña xa'a
ña sanda'a taJesús sa'ya ñii tachiño ká'no*

43 Tá nija'a ovi kivi nixiyo taJesús ñoo Samaria, ta saá kee ra kuano'o ra ñoo estado Galilea.

44 Ta taJesús xa nika'an ra ndí nda ñii taprofeta on vása kisa to'ó na ra ñoo mii ra.

45 Ta saá ni, kivi naxaa taJesús ñoo estado Galilea, ta nanivi ñoo yó'o va'a ní naki'in na ra. Ku'a ní nivi na estado Galilea yó'o nixiyo na ñoo Jerusalén kivi kana viko Pascua, ta xa xini na ndi'i ñava'a ke'é taJesús xí'in nivi ñoo Jerusalén yó'o.

46 Ta saá taJesús kee tuku ra ku'a'an ra ñoo Caná ña nákaa estado Galilea, ta kixaa taJesús ñoo yó'o. Ta ñoo Caná yó'o kúu noo ke'é taJesús ña takuii ndu rá vino. Ta yóo ñii taa ta kixi ñoo Capernaum, ta kúu ra tachiño ká'no ta kisa chiño

noo tarey, ta ndeé ní ndó'o sa'ya ra ta kándú'u nda ñoo Capernaum.

⁴⁷ Tá xini so'o tachiño ká'no yó'o ndí kixaa tuku ta Jesús ñoo Caná, chi kee ra estado Judea, ta saá kuá'an ra ta nixaa ra xaku ndá'ví ra noo ta Jesús ña ko'on tayó'o xí'in ra ña sanda'a ra talo'o sa'ya ra, ta ndeé ní ndó'o, ta xa nda yóo ña kivi talo'o yó'o.

⁴⁸ Ta ndakuijn ta Jesús nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Ndó'ó, on xijn ndó kandixa ndó yí'i. Tanda ke'é i milagro koni ndó, án nda ke'é i ñava'a ña naka'nda ini ndó koni ndó, tanda saá kixá'á ndó kandixa ndó yí'i —káchí ta Jesús.

⁴⁹ Ta ndakuijn tachiño ká'no ta kisa chiño noo tarey, káchí ra saá:

—Tata, kama ní ko'on ún xí'in i koto kivi talo'o sa'ya i —káchí ra.

⁵⁰ Ta ndakuijn ta Jesús, nika'an ra xí'in ra:

—Va'a, tata, kuano'o ún vitin, chi talo'o sa'ya ún on kivi ra, kutaku ka ra —káchí ta Jesús xí'in taká'no yó'o.

Ta tayó'o ndixa kandixa ra to'on ña nika'an ta Jesús xí'in ra, ta kee ra kuano'o ra.

⁵¹ Tá kuá'an ra yichi noo kuano'o ra, ta nakutá'an ra xí'in sava na kisa chiño noo ra vaxi na. Ta nayó'o nika'an na xí'in taká'no noo na, káchí na saá:

—Tata, táku talo'o sa'ya ún, xa nduva'a ra vitin —káchí na xí'in ra.

⁵² Ta nindaká to'on taká'no noo na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Ama kixá'á saña kue'e xí'in talo'o sa'ya i? —káchí ra.

Ta ndakuijn na, nika'an na:

—Tá n̄itondaa kaa ñii xikuaa kivi koni‡ kúu ña saña kue'e ka'ni xí'in ra —káchí na xí'in taká'no noo na.

⁵³ Ta saá taká'no yó'o naká'án ra ndí m̄ii hora yó'o kúu ña nika'an taJesús xí'in ra ndí on kivi sa'ya ra. Ta saá tachiño ká'no yó'o xí'in ndi'i nave'e ra k̄andixa na taJesús.

⁵⁴ Ñayó'o kúu milagro ñaovi ke'é taJesús ñoo estado Galilea, ta ke'é ra ñava'a yó'o kivi ndikó ra k̄ixaá ra, ña nixa'an ra ñoo Judea.

5

Tō'on yó'o ká'an ña xa'a taJesús sanda'a ra ñii taq ta on kivi kaka

¹ Tá ndi'i ñayó'o, ta saá kee taJesús estado Galilea, ta kuá'an ra ñoo Jerusalén noo koo ñii vikó ká'no ña sakana najudío.

² Ta ñoo Jerusalén yó'o nákaa ve'e ño'o ká'no, ta ve'e ño'o ká'no yó'o x̄ino nduu ña xí'in ñii namá ká'no, ta ñii yé'é ña kómí namá yó'o naní ña Yé'é Ndikachi. Ta yatin yé'é yó'o yóo ñii pozo ká'no, ta tō'on hebreo naní pozo yó'o Betesda. Ta yu'u pozo yó'o x̄ino nduu ña xí'in o'on tia'va ña on vása ndási xa'a.

³ Ta ndi'i saá kivi kuá'a ní n̄ivi na ndeé ndó'o ndóo na ini tia'va yó'o. Nayó'o kúu n̄ivi nakuáá xí'in n̄ivi na yō'vi ní x̄ika, xí'in n̄ivi na on kivi kanda. Ta nayó'o yóo na ndáti na kixá'á kanda takuií pozo, chi kóni na k̄ivi na ini takuií yó'o xa'a ña nduvá'a na noo kue'e ndó'o na.

‡ 4:52 Kaa ñii xikuaa naní ña kaa uxá noo ñaño Roma.

⁴ Saá chi nda ama ví yóo kivi ña ñii ñaángel ña kee noo Ndios nóo ña, ta kixaá ña sákanda ña takuií pozo yó'o. Ta saá ndi'i nivi na ndeé ndó'o nákundeé na ña xaá na noo yóo pozo, ta ñii nivi na si'na kúchiño noo nda yu'u takuií ta kí'vi na ini takuií pozo, ta xandikon nduva'a nivi yó'o.

⁵ Ta ini ñii tia'va ña xino nduu pozo yó'o, kándú'u ñii ta ndeé ndó'o, chi on kivi kanda xa'a ra. Ta xa oko xa'on uni kuya yóo ña on vasa kúchiño kaka ra.

⁶ Ta saá kixaá tajesús, ta xini ra ta kándú'u yó'o. Ta ndato'on na xí'in tajesús ndí xa na'á ní ndeé ndó'o tayó'o. Ta saá tajesús nindaká to'on ra ta ndeé ndó'o yó'o, káchí ra saá xí'in ra:

—¿An kóni ún nduva'a ún noo kue'e ndó'o ún?

⁷ Ta ndakuiin ta kándú'u, nika'an ra:

—Tata, on koó nda ñii nivi chindeé yi'i ña kuchiño ki'vi ini takuií. Saá chi kivi kixaá ñaángel sákanda ña takuií, ta yi'i ndúkú ndeé ki'vi ini takuií, ta on ta'an ka xaá i, ta inká nivi yachi ka kí'vi na ini takuií noo i —káchí ra xí'in tajesús.

⁸ Ta saá nika'an tajesús xí'in ra:

—Ta vitin nakundichi ún ta ná kuiso ún xito ún, ta xa va'a kaka xá'á ún —káchí tajesús xí'in ra.

⁹ Ta saá xandikon nduva'a tayó'o, ta nakundichi ra, ta nakusokó ra xito ra, ta kixá'á ra kuá'an xá'á ra. Ta ñii kivi yi'i ña nákindée najudío kuu kivi ña sanda'a tajesús tayó'o.

¹⁰ Tá naná'no noo najudío nakutá'an na xí'in ta nda'a yó'o, ta nika'an na xí'in ra káchí na saá:

—Vitin kúu kivi yíi ña nákindée yó, ta ñiya'a ndoso ún ndayí xa'a kivi yíi yó'o, chi ñisokó ún xito ún xíka ún —káchí na xí'in ra.

¹¹ Ta ndakuijn taa tã nduva'a yó'o, ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Taa tã sanda'a yí'i ñika'an ra xí'in i: “Ná kuiso ún xito ún ta va'a ko'on xá'á ún”, káchí ra xí'in i —saá káchí ra xí'in na.

¹² Ta ñindaqa to'on na ra:

—¿Yu kúu taa tã ñika'an xí'in ún ndí ndaní'i ún xito ún ta va'a ko'on xá'á ún? —káchí na xí'in ra.

¹³ Ta taa tã nduva'a yó'o on vása xini ra yu kúu taa tã sanda'a ña'á, chi kama ní ñiya'a ta Jesús ma'ño noo chutú ñivi, ta ku'a'an ra inka xiiña.

¹⁴ Ta ñiya'a lo'o, ta saá ta Jesús nakutá'an ra xí'in taa tã nduva'a yó'o ini ve'e ño'o ká'no, ta ñika'an ra xí'in ra:

—Koto ún, vitin xa nduva'a ún, ta saá on kivi ka ún kuachi, chi koto kixaa inka ña ndeé ní ka kundo'o ún —káchí ta Jesús xí'in ra.

¹⁵ Ta saá taa tã nduva'a yó'o kee ra ku'a'an ra, ta ñixaa ra ndato'on ra xí'in naná'no noo najudío, káchí ra saá:

—Ta Jesús kúu taa tã sanduva'a yí'i —káchí ra xí'in na.

¹⁶ Ta saá naná'no noo najudío kixá'á na sáa ní ini na, ta ndukú na ndi'i noo ña on vá'a ña kuchiño ke'é na xí'in ta Jesús, tãnda tãnda na ña ka'ni na ra, kóni na. Saá chi kivi yíi ña nákindée najudío kúu kivi ña ta Jesús sanduva'a ra tayó'o, ta káchí na ndí ta Jesús ñiya'a ndoso ra ndayí chi kisa chiño ra kivi yíi, káchí na.

¹⁷ Ta saá ta Jesús nakutá'an ra xí'in naná'no yó'o, ta ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i saá kivi kisa chiño Yivá i Ndios, ñakán ndi'i saá kivi kisa chiño i —káchí ra.

¹⁸ Ta saá naná'no ño najudío ñisaa ka na, ta ndeé ka ndúkú na ka'ni na taJesús, chi xáni siní na ndí ñiki'vi ra ovi kuachi ndeé ní. Xáni siní na ndí ñiya'a ndoso ra ndayí xa'a kivi yíi, ta inka kuachi ra kúu ña ká'an ra ndí Ndios kúu Yivá ra, ña kóni kachí ñii kúu ra xí'in Ndios.

*To'on yó'o ká'an ña taJesús,
taa ta kúu Sa'ya Ndios, kómí ra ndayí*

¹⁹ Ta ñika'an taJesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ña ndixa ndaa ká'an i xí'in ndó ndí on koó nda ñii chiño ké'é i xí'in ndayí mii i, chí Yivá i Ndios kúu taa ta táxi ndayí nda'a i ke'é i ndi'i chiño, ta ndasaá kuiti ké'é i chiño ña xini i ké'é Yivá i. Ta ñii ki'va ndatán ké'é Yivá i, saá ké'é yi'i, taa ta kúu Sa'ya ra.

²⁰ Saá chi kí'vi ní ini Yivá i xini ra yi'i, taa ta kúu Sa'ya ra, ñakán saná'a ra yi'i ke'é i ndi'i ño ñava'a, ndatán yóo ña ké'é mii ra. Ta ndixa saná'a ra yi'i ke'é i ñava'a ná'no ka ño ñayó'o, tãnda naka'nda ní ini ndó koni ndó ña ke'é i.

²¹ Saá chi ndatán Yivá i Ndios sanataku ra ñivi na ñixi'i, saá yi'i, taa ta kúu Sa'ya ra, taxi i ña kutaku ndino'o ndi'i ñivi na kúu na kóni i ke'é i saá xí'in.

²² Yivá i Ndios on vása kisa nani ra kuachi nda ñii ñivi, ta nda'a yi'i, taa ta kúu Sa'ya ra, taxi ra ndayí ña kasa nani i ndi'i kuachi ñivi,

²³ chí Ndios kóni ra ndí ndi'i ñivi ná kasa to'ó na Sa'ya ra, ndatán ñii ki'va kisa to'ó na mii ra. Ta ndi'i ñivi na on xin kasa to'ó yi'i, nayó'o

on vása kása to'ó na Yivá i Ndios, ɬaa ɬa ɬi'ví yi'i kixaa i.

24 'Ña ndixa ndaa ká'an i xí'in ndó ndí ndi'i nivi na chíkaa so'ó to'on ká'an i, ta kándixa na Yivá i Ndios, ɬaa ɬa ɬi'ví yi'i, ta nayó'o kúu nivi na ndino'o táku, ta kutaku na ndi'i saá kivi ña vaxi. Saá chi nivi yó'o sandakoo va'a na ña kuá'an na yichi noo ndi'i xa'a na, ta vitin kuá'an na yichi Ndios noo táku ndino'o na ndi'i saá kivi.

25 Ña ndixa ndaa ká'an i xí'in ndó ndí nivi na on ɬa'an kukomí Níma Ndios, ndatán yóo na nixi'i, saá yóo nayó'o. Tanda kivi vitin tanda kivi vaxi nivi yó'o koni so'ó na to'on ña ka'an yi'i, ɬaa ɬa kúu Sa'ya Ndios. Ta ndi'i nivi na chíkaa so'ó to'on i, nduu na nivi na kutaku ndino'o. Ta vitin xa kixaa kivi ña kundivi ndi'i ñayó'o saá.

26 Yivá i Ndios kúu ɬaa ɬatáku ndino'o, ta ndi'i ndee ña táxi kutaku nivi, káku ña ini Ndios. Ta ñii ki'va saá yi'i, ɬaa ɬa kúu Sa'ya Ndios, kúu ɬaa ɬatáku ndino'o, ta ndi'i ndee ña táxi kutaku nivi, káku ña ini i, chi saá ɬaxi Ndios ndayí nda'a i.

27 Ta saá tuku ɬaxi Ndios ndayí nda'a i ña kasa nani i kuachi nivi, chi yi'i kúu ɬaa ɬa kixi noo ra.

28 On naka'nda ini ndó ña xini so'ó ndó to'on ña xa nika'an i xí'in ndó vitin, chi vaxi kivi nivi na nixi'i ta ninduxun na, nayó'o koni so'ó na to'on i,

29 ta nataku na, ta ndakoo na, ta sandakoo na ñáña noo ninduxun na. Ta nivi na nixi'i ta nataku yó'o, tá xikuu na nivi na ke'é ñava'a, ta nayó'o kutaku na xí'in Ndios. Ta tá xikuu na nivi na ke'é ña on vá'a, ta nayó'o ko'on na noo xo'vi ní na —káchí ɬaJesús xí'in na.

*To'on yó'o ká'an ña ndasaá kúndaq ini yó ndí
taJesús kómí ra ndayí Ndios*

³⁰ Ta nika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—On sivi xí'in ndayí miji kasa nani kuachi nivi, ta xí'in ndayí ña taxi Ndios nda'a i kúu ña kasa nani kuachi nivi. Nii ki'va ndatán ká'an Ndios xí'in i, saá kasa nani kuachi nivi. Ta xí'in ñandaq kasa nani kuachi na, chi on sivi xí'in ña kóni miji kúu ña kasa nani kuachi nivi, ta kasa nani xa'a kuachi na ndatán kóni Ndios, ta ta ti'vi yi'i kixaa i.

³¹ Tá ndasaá kuiti miji kuu ta ndakuiin xa'a i, ta saá on vása ndaya'vi ña ká'an i noo ñii tajuez, vará to'on ña ndaa kúu ña ká'an i.

³² Ta ndixa yóo inká ta ta ndakuiin xa'a i, ta yi'í xini ndí tayó'o ká'an ra ñandaq xa'a i.

³³ Ta ndó'ó, xa ti'vi ndó na xíka chiño noo ndó ku'a'an na noo taJuan, ta ta sákuchu nivi, ta nindaqa to'on na ra xa'a i. Ta tayó'o ndakuiin ra, nika'an ra ñandaq xa'a i.

³⁴ Ta yi'í, on vása xini ñó'ó i nivi ña ndakuiin na xa'a i. Ta saá ni, ká'an i xí'in ndó xa'a taJuan, chi kóni ña kandixa ndó to'on ña ndaa nika'an ra xa'a i. Ta saá Ndios kuchiño sakaku ra ndó'ó.

³⁵ Ta ndatán yóo ño'o lo'o ña ndeé ní yé'e, saá nijiyó taJuan. Ta ñii káni lo'o kutoo ní ndó xini ndó ño'o ña yé'e yó'o, chi sáná'a ña ndó'ó yichi ña ndaa.

³⁶ Ta yóo inká ña ndakuiin xa'a i, ta ña ká'no ka ndaya'vi noo to'on ña nika'an taJuan kúu ñayó'o. Saá chi chiño ña sakuiso Ndios yi'í ña kasa ndivi i, chiño yó'o kúu ña ndakuiin xa'a i, chi chiño ña kisa ndivi i sáná'a kaxín ña noo

ndó'ó ndí Yivá i Ndios kúu taa tã tã tã'ví yí'í kasa ndivi i ña kóni ra.

37 Ta mji Ndios taa tã tã tã'ví yí'í kúu inkã tã ndákuijn xa'a i. Ta ndó'ó, on tã'án konj so'o ndó to'on ra, ta ni on vása xini ndó ndasaá káa ra,

38 ta ni on vása nákaa to'on ra níma ndó. Saá chi on xijn ndó kandixa ndó yí'í, tã tã tã'ví Ndios.

39 Ndi'i saá kivi ndeé ní sákuá'á ndó ta ká'vi ndó to'on Ndios ña nĩtaa na xina'á, chi xani sijn ndó ndí to'on yó'o chindeé ña ndó'ó ña kutaku ndó xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta mji to'on Ndios yó'o kúu ña ndákuijn xa'a i,

40 ta ndó'ó, on xijn ndó kixi ndó noo i xa'a ña taxi i kutaku ndino'o ndó xí'in Ndios.

41 'On vása ndúkú i ña kasa ká'no nivi yí'í.

42 Ta xini va'a i ndasaá yóo ini ndó'ó, ta xini va'a i on vása kí'vi ini ndó xini ndó Ndios.

43 Yí'í kixaa i xí'in ndayí Yivá i Ndios, ta ndó'ó on xijn ndó naki'in va'a ndó yí'í. Táná kixaa inkã tã xí'in ndasaá kuiti ndayí mji ra, ta ndó'ó naki'in va'a ndó tayó'o.

44 Tá on xijn ndó ke'é ndó ña kóni Ndios, ta saá on kuchiño kandixa ndó yí'í. Saá chi ndi'i mji ndó ndixa sándi'i ndó ini ndó ña ndukú ndó ndasaá va'a kuchiño kasa ká'no ndó xí'in tá'an mji ndó. Ta ndã lo'o on vása sándi'i ndó ini ndó ña ndukú ndó ke'é ndó ña xini ñó'ó xa'a ña kasa ká'no Ndios ndino'o mji ndó.

45 Ta yí'í, on taxi i kuachi xa'a ndó noo Ndios. Saá chi mji taxij síkuá ndó tãMoisés kúu tã tã taxi kuachi xa'a ndó noo Ndios. Ta ndó'ó ndaa ini ndó tãMoisés ndakuijn ra ka'an ra ñava'a xa'a ndó noo Ndios, ta tãMoisés ndixa on vása ndakuijn ra saá xa'a ndó.

46 Saá chi kuyā xina'á taMoisés n̄taa ra to'on Ndios xa'a i, ta on vása kándixa ndó to'on yó'o. Tá ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó to'on ña n̄taa taMoisés, níkuu, ta saá kuchiño kandixa ndó yi'i.

47 Tá on vása kuchiño ndó kandixa ndó to'on ña n̄taa taMoisés, ta saá, ¿ndasaá kuchiño kandixa ndó to'on ña ká'an̄i xí'in ndó vitin? —káchí taJesús xí'in na.

6

To'on yó'o ká'an ña taJesús taxi ra ña xixi ku'a ní n̄vi

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ Ta ndi'i n̄ya'a ñayó'o, ta saá taJesús ndaa ra tón barco xí'in naxíka xí'in ra, ta ku'a'an na xí'in ra inkā tá'ví yu'u m̄ni n̄aní Galilea. Yóo inkā k̄ivi m̄ni yó'o, n̄aní ña Tiberias.

² Ku'a'a ní n̄vi ndíkõn na ku'a'an na sata taJesús chi xa x̄ini na milagro va'a ke'é ra ña sanda'a ra n̄vi na ndeé ndó'o.

³ Ta n̄xaa tón barco yu'u takuii m̄ni, ta nõ taJesús xí'in naxíka xí'in ra. Ta saá n̄aki'in ra ku'a'an ndaa ra ñii x̄iki, ta naxíka xí'in ra ku'a'an na sata ra. Ta saá n̄xaa ra nõ x̄iki, ta x̄ikoo ra ta ñii saá x̄ikundoõ naxíka xí'in ra.

⁴ Ta k̄ivi yó'o kúu k̄ivi ña yatin kana viko Pascua najudío.*

* **6:4** Pascua najudío kána ña uxā k̄ivi xa'a ña náká'án na ndasaá Ndios sākaku ra nax̄i sikuá na nõ ñaõo Egipto kuyā xina'á.

5 Ta taJesús ndanı'i ra nõõ ra, ta xini ra kuá'a ní nivi vaxi, ta nındaқа to'on ra ñii taxıka xı'in ra, ta nanı Felipe, káchı ra saá xı'in ra:

—Tata Felipe, ¿mıkıa sata yó sıta va'a kuxu nivi yó'o? —káchı taJesús xı'in ra.

6 Ta xa xını va'a taJesús yukıa ke'é ra xa'a ña kuxu nivi, ta saá ni, nındaқа to'on ra taFelipe chi kóni ra koto ndoso ra tayó'o.

7 Ta ndakuijn taFelipe, nıka'an ra:

—Tána ko'on yó xı'in ovi ciento sı'ún denario,† ta on kunani sı'ún yó'o ña sata yó vará nda lo'o ní ña kuxu ñii ñii nivi, chi ví'ı ní nivi kúu nayó'o —káchı taFelipe xı'in taJesús.

8 Ta saá taAndrés, ta kúu ñii taxıka xı'in taJesús, ta ñani taSimón Pedro kúu ra, ta nıka'an ra xı'in taJesús, káchı ra saá:

9 —Ñii talo'o yó'o ní'i ra o'on sıta va'a ña kuvá'a xı'in cebada, ta ní'i ra ovi tiaká válı. Ta lo'o ní kúu ña, ta on kunani ña kuxu ndi'i nivi —káchı taAndrés xı'in taJesús.

10 Ta nıka'an taJesús xı'in nataa naxıka xı'in ra, káchı ra saá:

—Ka'an ndó xı'in nivi ná kundõo na —káchı ra.

Saá chi yóo kuá'a ní yita sıi nõõ va'a kundõo nivi yó'o. Ta saá ndi'i nivi xıkundõo na, ta yatin o'on mil kúu nina ta, xı'in kuá'a ní ka ña'a xı'in navalı.

11 Ta saá kı'in taJesús o'on sıta va'a yó'o, ta nıka'an ra xı'in Ndios, káchı ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ún xa'a sıta va'a yó'o —káchı ra.

† 6:7 Ñii denario kúu sı'ún ña kúu ya'vi ñii ta ta kısa chiño ñii kıvi.

Ta saá taḡi ra ña nda'a naxíka xí'in ra, ña nata'ví na ña kuxu ndi'i nivi. Ta ñii káchí saá ke'é taJesús xí'in ovi tiaká válí, ta nani rí xixi ndi'i nivi. Ta ndi'i nivi yó'o xixi na nda nixaa ini na.

¹² Tá ndi'i xixi nayó'o, ta nika'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Nakaya ndó ndi'i ña kíndo ndoso yó'o, ña on kuítā nda lo'o ña xí'in mǐ'í —káchí ra xí'in na.

¹³ Ta saá nakaya ndi'i na ña kíndo ndoso noo ña xixi na, ña xikuu o'on sítā va'a válí. Ta xí'in ñayó'o sakutú na uxu ovi chikiva sítā va'a.

¹⁴ Tá xini nivi milagro yó'o ña ke'é taJesús, ta saá kixá'á na ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Ndixa tayó'o kúu mǐi taprofeta ká'no ta ndáti yó kixaa ñoyívi yó'o —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

¹⁵ Ta kúndaḡa ini taJesús ña xáni sinj nivi yó'o ña kasa nduxa na xí'in ra nduu ra rey noo na, ta saá kama kee mató'ón ra kuḡ'an ra, ta kuḡ'an ndaa ra ñii xiki.

*Tō'on yó'o ká'an ña xq'a taJesús
xíka xá'á ra noo takuií mǐni
(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)*

¹⁶ Tá xa kuḡ'an kuñoó kúu ña, ta naxíka xí'in taJesús naki'in na kuḡ'an na yu'u takuií mǐni,

¹⁷ ta ndaḡa na ini tón barco, ta kuḡ'an na ñoo Capernaum. Ta xa naa kúu ña, ta taJesús on ta'án ndikó ra kixaa ra noo na.

¹⁸ Ta saá kuḡ'an na xí'in tón barco noo takuií mǐni, ta kixá'á ndeé ní káni taḡhi ta sákanda ní ña takuií yó'o.

¹⁹ Ta nayó'o, xí'in ndi'i ndee na síta na takuií xí'in yiton ña chında'á tón barco kuá'an nó, ta xa kuá'an na ñii ọ'on án ñii iño kilómetro ọọ takuii,‡ ta saá ñakoto na vaxi xá'á taJesús ọọ takuií m̄ini yó'o, ta kixá'á na yí'ví ní na. Ta xa yatin vaxi ra ọọ tón barco ñó'o na,

²⁰ ta ñika'an taJesús xí'in na:

—On kuyi'ví ndó, chi yi'i va kúu i —káchí ra xí'in na.

²¹ Ta saá kúsi i ní ini na, ta ñaki'in na taJesús ndaa ra tón barco xí'in na, ta kama ní ñixaá na ọọ kuá'an na.

To'on yó'o ká'an ña xá'a kuá'a ní ñivi nándukú na taJesús

²² Ta ñit̄ivi inká kivi, ta inká tá'ví yu'u m̄ini yó'o, xa ndóo ñivi ndáti na kixaá taJesús, chi x̄ini na ñii laá barco ñixiyo yu'u takuií yó'o, ta saá kundaa ini na ndí taJesús ọn vása ní-ndaa ra ini tón barco yó'o, ta ndasaá kuiti naxíka xí'in ra ndaa na ini tón barco yó'o, ta xa kuá'an na xí'in nó.

²³ Ta saá x̄ito na sava barco tón kixi ñoo Tiberias kixaá nó yu'u takuií m̄ini yó'o. Ta ndi'i tón barco yó'o kixaá nó m̄ii xiiña yatin ọọ x̄ixi na síta va'a ña tax̄i taJesús nda'a na, kivi si'na ñika'an ra tax̄i ra ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios.

²⁴ Ta saá kundaa ini na ọn koó taJesús ní-kixaá, ni ọn koó naxíka xí'in ra yóo ká na yó'o, ta saá nan̄ivi yó'o ndaa na ini tón barco tón kixi ñoo Tiberias, ta kuá'an na ñoo Capernaum nandukú na taJesús.

‡ **6:19** Ọ'on án iño kilómetro kúu ọkọ ọ'on án ọkọ uxu estadio, ña kúu k̄i'va x̄icho'on ñaño griego.

*Tò'on yó'o ká'an ndí tǎJesús kúu ra
sità va'a ndino'o ña táxi kutaku ñivi*

²⁵ Ta saá nanivi yó'o ñixaa na inka tá'ví yu'u takuii ñini yatin ñoo Capernaum, ta ñan'í na tǎJesús. Ta saá ñindaḡa tǎ'on na ra, káchí na xí'in ra:

—Tata Rabí, ¿ama kixaa ún yó'o? —káchí na.

²⁶ Ta ndakuiin tǎJesús, ñika'an ra xí'in na:

—Ta ndixa ká'an ñi xí'in ndó on sivi xa'a ña xini ndó milagro ña ke'é ñi noo ndó kúu ña nándukú ndó yi'i. Ta xa'a ña taxi ñi sita va'a xixi ndó anda ñixaa ini ndó kúu ña nándukú ndó yi'i.

²⁷ On vá'a tá ndasaá kuiti sandi'i ndó ini ndó ña ndúkú ndó ña kuxu ndó, chi ñayó'o ña yaḡi ní tá'yi kúu ña. Ta va'a ka chikaa ndó ndee ña ndukú ndó inka noo ñaxíxi ña on vása tá'yi. Ta yi'i, ta tǎ xixi noo Ndios, taxi ñi ña kuxu ndó sita va'a ña kómí ndee ña taxi kutaku ndino'o ndó, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'a ndó. Saá chi Yivá ñi Ndios xa taxi ra ndayí ra nda'a ñi ña ke'é ñi saá —káchí tǎJesús xí'in na.

²⁸ Ta saá ñindaḡa tǎ'on na ra, káchí na xí'in ra:

—¿Yukía xini ñó'ó ke'é ndi ña kivi kasa ndivi ndi chiño ña kóni Ndios? —káchí na xí'in tǎJesús.

²⁹ Ta tǎJesús ndakuiin ra, ñika'an ra saá:

—Ñayó'o kúu ña kóni Ndios ke'é ndó ña kasa ndivi ndó chiño ña kóni ra: xini ñó'ó kandixa ndó yi'i, ta tǎ ti'ví ra —káchí tǎJesús xí'in na.

³⁰ Ta saá ñindaḡa tǎ'on tuku na ra:

—¿Ndá milagro kúu ña ke'é ún noo ndi ña koni ndi, ta saá kandixa ndi ndí yó'ó kúu ún ta tǎ ti'ví Ndios? Ta vitin, ¿yu kúu ña ke'é ún?

31 Chi naxijí síkuá yó xixi na s̄it̄a va'a ña ñaní maná kivi nixiyo na yuku yichí. Ta xa'a ñayó'o káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á: "Taxi ra s̄it̄a va'a ña kixi ñoyivi ñino, xixi na", káchí to'on Ndios —káchí na xí'in taJesús.

32 Ta ndakuijn taJesús ñika'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'an̄i xí'in ndó, on sivi taMoisés xikuu ta taxi s̄it̄a va'a ña kixi ñoyivi ñino xixi na, ta Yivá̄i Ndios kúu ta taxi ña xixi naxijí síkuá yó. Ta vitin Ndios táxi ra nda'a ndó s̄it̄a va'a ndino'o ña kixi ñoyivi ñino.

33 Ta s̄it̄a va'a ndino'o ña táxi Ndios kúu ta ta kixi noo Ndios ta noo ra ta kixaa ra nda ñoyivi yó'o, ta tayó'o ndixa taxi ra kutaku ndino'o ñivi —káchí taJesús xí'in na.

34 Ta ndakuijn na, ñika'an na xí'in ra:

—Tata, ndi'i saá kivi taxi ún s̄it̄a va'a yó'o nda'a ndi ña kuxu ndi ña —káchí na xí'in taJesús.

35 Ta ndakuijn taJesús ñika'an ra xí'in na:

—Yi'í kúu s̄it̄a va'a ndino'o, ta táxīi ña kutaku ndino'o ñivi. Ta ñivi na ndíkõn yi'í nda ñii kivi on kivi ka na soko, ta ñivi na kándixa yi'í nda ñii kivi on yichí ka na takuí.

36 Xa ndato'on̄i xí'in ndó to'on yó'o, ta tuku ká'an̄i xí'in ndó vitin ndí ndó'ó, vará xito ndó yi'í xí'in nduchu noo ndó, ta on xijn ndó kandixa ndó yi'í.

37 Ta ñivi na chitóni Yivá̄i Ndios kundikõn na satāi, ndi'i nayó'o kixaa na noōi. Ta naki'in va'āi ndi'i na kixaa noōi, ta nda ñii kivi on vása taxin̄i nda ñii nayó'o ña kuxiká na noōi.

38 Chi yi'í keēi noo Yivá̄i Ndios ta kixaāi ñoyivi yó'o xa'a ña kasa ndivīi ña kóni Yivá̄i, ta ta ti'ví

yí'í vaxí'í. Ta ɔn sɪví xá'a ña kóni m̄i'í kúu ña kixaa'í ñoyívi yó'o.

39 Ta Yivá'í, ɬaa ɬa ɬi'ví yí'í vaxí'í, kóni ra ña ɔn sandañó'ó'í nda ñii n̄ivi na ɬaxi ra nda'a'í. Ta saá tá kixaa'í k̄iví sondí'í ñoyívi yó'o, ta sanataku'í ndi'i n̄ivi yó'o.

40 Yivá'í Ndios kóni ra ndí n̄ivi na xíni yí'í ta kándixa na yí'í, ta ndi'i nayó'o kutaku'í ndino'o na xí'in ra ndi'i saá k̄iví ña vaxi, ta k̄iví sondí'í, yí'í sanataku'í ndi'i n̄ivi yó'o —káchí ɬaJesús xí'in na.

41 Ta saá k̄ixá'á najudío ká'an ɔn vá'a na xá'a ɬaJesús, chi n̄ika'an ra, káchí ra saá: “Yí'í kúu s̄iɬa va'a ndino'o ña kixi noo Ndios”, káchí ra.

42 Ta k̄ixá'á na ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Án ɔn sɪví ɬayó'o kúu ɬaJesús sa'ya ɬaJosé?, chi xíni va'a yó yivá ra, xí'in si'í ra. Ta saá, ¿ndachun ká'an ra kee ra ñoyívi n̄ino noo yóo Ndios? —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

43 Ta saá n̄ika'an ɬaJesús xí'in na:

—On ka'an kuáchí ka'í ndó ɬo'on ɔn vá'a xá'a'í xí'in tá'an ndó.

44 Saá chi tá Yivá'í Ndios, ɬaa ɬa ɬi'ví yí'í vaxí'í, ɔn vása chíkaa'í ra ini n̄ivi ña kixaa'í na noo'í ña kundikɔn na yí'í, ta nda ñii n̄ivi ɔn kuchiño ke'é na saá. Ta tá kixaa'í k̄iví sondí'í, ta ndixa yí'í sanataku'í ndi'i n̄ivi yó'o, na kúu na ndíkɔn yí'í.

45 To'on Ndios ña n̄itaa naprofeta k̄uyá xina'á káchí ña saá: “M̄i'í Ndios saná'a ra ndi'i n̄ivi”, káchí ɬo'on yó'o. Ta ndi'i n̄ivi na chíkaa'í so'o ɬo'on ña sáná'a Yivá'í Ndios ta sakuá'á na ña, nayó'o kixaa'í na noo'í.

46 'Ndixa nda ñii ñivi on ta'án koni na Ndios xí'in nduchü noo na, ta ndasaá kuiti yi'i, ta ta kixi noo ra kúu ta ta xa xini ña'á.

47 Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó: Ndi'i ñivi na kándixa yi'i kúu ñivi na táku ndino'o ndi'i saá kivi.

48 Yi'i kúu sítá va'a ndino'o, ta kómij ndee ña taxi j ña kutaku ndino'o ñivi.

49 Vará naxij síkuá yó xina'á xixi na sítá va'a ña naní maná kivi ñixiyo na yuku yichí, ta saá ni, ñixi'i ndi'i nayó'o.

50 Ta yi'i kúu sítá va'a ña kixi noo Ndios. Táná kuxu ñivi sítá va'a yó'o, ta saá on kivi ka na, ta kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi ña vaxi.

51 Yi'i kúu sítá va'a ña táku, ña kixi noo Ndios, ta noo ña kixaa ña ñoyívi yó'o. Táná kuxu ñivi sítá va'a yó'o, ta ndixa on ndi'i xa'a na, ta ñivi yó'o kutaku na ndi'i saá kivi. Sítá va'a ña ká'an j xa'a yó'o kúu koñu j ña soko j xa'a ndi'i ñivi ñoyívi yó'o ña kuchiño kutaku na ndi'i saá kivi —káchí ta Jesús xí'in na.

52 Tá najudío na ndóo yó'o xinj so'o na to'on yó'o, ta saá kixá'á na náa na xí'in tá'an na, chi on vása kúndaa ini na to'on ñika'an ta Jesús. Ta ñika'an na, káchí na saá:

—¿Ndasaá ke'é tayó'o ña taxi ra koñu ra kuxu yó'o? —káchí na.

53 Ta ndakuijn ta Jesús, ñika'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa kúu to'on yó'o: Ñivi na on kuxu koñu j ni on ko'o na nij j, nayó'o ndixa on kutaku ndino'o na.

54 Ta ndi'i n̄ivi na xíxi koñu i ta xí'i na n̄ij i, nayó'o kúu n̄ivi na ndixa táku ndino'o, ta k̄iv̄i sondí'í, yí'i sanataku i nayó'o.

55 Saá chi koñu i kúu ñava'a ndino'o xíxi n̄ivi, ta n̄ij i kúu ñava'a ndino'o xí'i n̄ivi.

56 Ndi'i n̄ivi na xíxi koñu i ta xí'i na n̄ij i kúu n̄ivi na ñii yóo xí'in i, ta yí'i ñii yóo i xí'in nayó'o.

57 Ndios t̄aa t̄at̄áku ndino'o, t̄i'v̄i ra yí'i, ta yí'i táku ndino'o i chi táku Ndios. Ta ñii k̄i'va saá ndi'i n̄ivi na kuxu koñu i, nayó'o kutaku ndino'o na chi táku i.

58 Yí'i kúu s̄it̄a va'a ndino'o ña kee ñoyívi n̄ino noo yóo Ndios. On vása ñii kúu s̄it̄a va'a yó'o xí'in s̄it̄a va'a ña naní maná ña x̄ixi nax̄ij s̄ikua yó x̄ina'á. Saá chi, vará x̄ixi na s̄it̄a va'a maná yó'o, ta saá ni, n̄ixi'i ndi'i na. Ta ndi'i n̄ivi na kuxu s̄it̄a va'a ndino'o ña kúu koñu i, ta n̄ivi yó'o kutaku ndino'o na ndi'i saá k̄iv̄i ña v̄axi —káchí t̄aJesús xí'in na.

59 TaJesús n̄ika'an ra to'on yó'o k̄iv̄i yóo ra sáná'a ra n̄ivi ve'e ño'o sinagoga ñoo Capernaum.

To'on n̄ika'an t̄aJesús kómí ña ndee taxi ña kutaku ndino'o n̄ivi

60 Tá x̄in̄i so'o na ndi'i to'on ña n̄ika'an t̄aJesús yó'o, ta kua'a ní n̄ivi na ndíkon s̄at̄a ra, k̄ixá'á na ká'an tá'an na, káchí na saá:

—To'on yó'o yo'v̄i ní ña. ¿Yu kúu n̄ivi kuchiño kandixa na to'on yó'o? —káchí na xí'in tá'an na.

61 Ta kúndaq̄ ini t̄aJesús ña ká'an on vá'a na xa'a to'on ndato'on ra, ta n̄ika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—¿Án to'on ña ndato'on i xí'in ndó sándi'i ña ini ndó?

⁶² Ta saá, ¿ndasaá ka ví naka'nda ní ini ndó táná koto ndó yí'i, ɬaa ɬa kixi noo Ndios, kivi ndikó i ndaa i ñoyívi ñino noo si'na nixiyo i?

⁶³ Ñii laá Níma Ndios kómí ña ndee ña taxi ña kutaku ndino'o ñivi, ta ndee ña kómí yíkí koñu ñivi on vása kúndeé ña taxi ña kutaku ndino'o nda ñii ñivi. To'on ña ñika'an i xí'in ndó kúu to'on Níma Ndios ta kómí ña ndee ña taxi ña kutaku ndino'o ndó.

⁶⁴ Ta saá ni, sava ndó'ó on vása kándixa ndó to'on ña ká'an i xí'in ndó —káchí ɬaJesús xí'in na.

Chi nda kivi noó xa kundaá ini ɬaJesús yu kuu ñivi na on kandixa ña'á, ta kundaá ini ra yu kuu ɬaa ɬa ko'on siko kuí'ná ña'á nda'a ñivi na sáa ini xini ña'á.

⁶⁵ Ta saá ñika'an ka ra xí'in na:

—Ñakán kía xa ndato'on i xí'in ndó ndí nda ñii ñivi on kuchiño na kixaa mji na noo i ña kundikon na yí'i, tá on vása chíkaa Ndios ini na ke'é na saá —káchí ɬaJesús xí'in na.

⁶⁶ ɬanda kivi saá ku'a ní ñivi na xindikon sata ɬaJesús, sandakoo na ra, ta on vása ka ku'a'an na sata ra.

⁶⁷ Ta saá ɬaJesús ñindaqa to'on ra na uxu ovi xika xí'in ra, ta ñika'an ra saá xí'in na:

—Ta ndó'ó, ¿yukía káchí ini ndó? ¿Án kóni ndó sandakoo ndó yí'i ndatán ñivi yó'o sandakoo na yí'i? —káchí ra xí'in na.

⁶⁸ Ta ndakuin ɬaSimón Pedro ñika'an ra:

—Tata, ¿yu kúu ka ví inka ta ta kuchiño ndi kundikon ndi?, chi ñii laá yó'ó kúu ta ta ká'an to'on ña kómí ndee ña taxi kutaku ndino'o ñivi.

⁶⁹ Xa kándixa va'a ndi yó'ó, ta xini ndi yó'ó kúu Cristo, ta ta ti'ví Ndios sakaku ñivi ñoyívi yó'o ta kúu ún Sa'ya Ndios tatáku —káchí ta Pedro xí'in ta Jesús.

⁷⁰ Ta ta Jesús ndakuin ra ñika'an ra, káchí ra saá:

—¿An on ndixa mi yí'i kúu ta ta nakaxin mi uxu ovi ndó'ó ña kundikon ndó yí'i?, ta ini ñii ndó'ó nákaa ñanímá ndiva'a —káchí ta Jesús xí'in na.

⁷¹ Káchí ra saá xa'a ta Judas sa'ya ta Simón Iscariote, chi ta Judas yó'o kúu ñii tatá'an na uxu ovi xika xí'in ta Jesús, ta vaxi kivi ta Judas yó'o siko ku'ná ra ta Jesús nda'a na saá ini xini ña'a.

7

Tó'on yó'o ká'an ña nañani ta Jesús on ta'an kándixa na ra

¹ Ta saá ta Jesús xika ra ku'a ní ñoo ña ñó'o estado Galilea, chi on xiin ra kaka ka ra ñoo ña ñó'o estado Judea, chi naná'no noo najudío ndúkú na ka'ni na ra.

² Ta saá xa yatin tónɗaa kivi ña sákana najudío viko ká'no, ña naní viko ve'e ti'a'va.*

³ Ta nañani ta Jesús kixaa na noo ra, ta ñika'an na xí'in ra, káchí na saá:

* **7:2** Viko yó'o kána ña uxá kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios chindeé ra naxii síkuá na kivi xitaku na noo ño'o yichi kujya xina'a.

—¿Án ɔn vá'a sandakoo ún ñoo válí yó'o ta kɔ'ɔn ún ñoo ná'no ña ñó'o estado Judea?, chi ñoo kán kuɔ'a ní ka ñivi na ndíkɔn sata ún kuchiño koto na milagro ke'é ún.

⁴ Tá ndixa ké'é ún chiño ná'no, ta, ¿ndachun ɔn vása saná'a ún ña ɔo ndi'i ñivi ña kuchiño na koni na ña ké'é ún? Chi nda ñii taɔ ɔn tɔndaɔ ra kuu ra taká'no, tá tayó'o kisa chiño se'é ra —káchí nañani taJesus xí'in ra.

⁵ Nañani ra ñika'an na saá xí'in ra chi ɔn ta'an kandixa na ra.

⁶ Ta ndakuiin taJesus, ñika'an ra xí'in na:

—On kɔ'ɔn i viko vitin chi ɔn ta'an tɔndaɔ kivi ña chitóni Ndios. Ta mji ndó, nda ndá ka kivi kúu ña va'a kɔ'ɔn ndó,

⁷ chi nanivi ñoyívi yó'o ɔn kivi kusaɔ ini na koni na ndó'ó. Ta yi'i, sáɔ ní ini ñivi yó'o xini na yi'i, chi ká'an káxín i xí'in na xa'a ña ɔn vá'a ké'é na.

⁸ Ta va'a kuɔ'an ndó viko vitin, ta yi'i, ɔn kɔ'ɔn i xí'in ndó, chi ɔn ta'an kixaɔ kivi ña chitóni Ndios kɔ'ɔn i —káchí taJesus xí'in nañani ra.

⁹ Ta saá ñindɔo ra ñoo estado Galilea.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña ndato'on taJesus xí'in ñivi na ndóo viko ve'e tia'va

¹⁰ Ta nañani taJesus kee na kuɔ'an na viko ña kána ñoo Jerusalén. Ta saá ñiya'a lo'o kivi, ta kee taJesus kuɔ'an se'é ra viko yó'o, ña ɔn vása koni ñivi kuɔ'an ra.

¹¹ Ta najudío na ndóo viko yó'o nándukú na taJesus, ta ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:
—¿Míkía yóo taJesus? —káchí na.

12 Ta kuə'a ní n̄ivi ká'an na ndátō'on na xí'in tá'an na xə'a təJesús. Sava na ká'an xə'a ra və'a ní taa kúu ra, ta inkə na ká'an xə'a ra ɔn vása və'a taa kúu ra, chi tə sándá'ví kuiti n̄ivi kúu ra, káchí na.

13 Ta ndi'i n̄ivi na ká'an yó'o, ndasaá kuiti xí'in tá'an m̄ii na ká'an na, chi ɔn x̄iin na ña kon̄i sɔ'o naná'no n̄oɔ najudío xə'a ña ndátō'on na. Saá chi yí'ví na n̄oɔ naná'no yó'o.

14 Ta tónɔa k̄ivi ña kúu m̄ii mə'ño viko yó'o, ta təJesús n̄ixaa ra ve'e ño'o ká'no, ta k̄ixá'á ra sáná'a ra n̄ivi na ndóo yó'o.

15 Tá najudío x̄in̄i sɔ'o na ña ká'an təJesús sáná'a ra, ta n̄aka'nda ini na xə'a ña x̄in̄i sɔ'o na, ta n̄ika'an na, káchí na saá:

—¿Ndəchun və'a ní x̄in̄i təyó'o?, ta ɔn vása ní-ka'vi ra kuə'a ní k̄iɣə ve'e n̄oɔ ká'vi na —káchí na.

16 Ta saá n̄ika'an təJesús xí'in na:

—ɔn s̄iví tɔ'on m̄ii j̄ kúu ña sáná'a j̄, ta sáná'a j̄ tɔ'on Ndios, taa tə t̄i'ví ȳi'j̄.

17 Ta ndi'i n̄ivi na chíkaa ini ña kasa ndivi na ña kóni Ndios, n̄ivi yó'o kúu na kúchiño kundaa və'a ini ndí án ndixa xí'in ndayí Ndios sáná'a j̄ n̄ivi, án kuiti xí'in ndayí m̄ii j̄ sáná'a j̄ na.

18 Ta taa tə ká'an xí'in ndayí m̄ii, təyó'o ká'an ra ña kasa ká'no xí'in m̄ii ra n̄oɔ n̄ivi. Ta taa tə ndúkú ña kanóo síkón ñato'ó inkə taa tə t̄i'ví ña'á, ta taa tə ndúkú ñayó'o kúu tə ká'an ña ndixa ndaa, ta ɔn koó ñavatá ini təyó'o.

19 '¿Án ɔn s̄iví ñandaa kúu ña təMoisés taxi ra ndayí Ndios nda'a nax̄ij̄ síkuá yó? Ta nda ñii ndó'ó ɔn vása kándixa ndó ndayí yó'o. Ta vitin, ¿ndəchun kóni ndó ka'ni ndó ȳi'j̄?

20 Ta ndakuijn na, nika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Yó'ó, indixa nákaa nímā ndiva'a ini ún, ta sáka ní ña sijní ún! ¿Yu kúu nivi kóni ka'ni yó'ó?

—káchí na xí'in ra.

21 Ta ndakuijn ta Jesús:

—Ñii milagro ke'éj nōō ndó, ta ndi'i ndó'ó naka'nda ní ini ndó, chi ke'éj ñava'a yó'o kivi yij.

22 Ta mji ndó, kivi yij ña nákindée ndó, ta saá ni, kisa chiño ndó. Saá chi tá ñii talo'o sa'ya ndó nixinō ra onā kivi mji kivi yij, ta nduxa kasa ndivi ndó costumbre ña naní circuncisión,† chi saá kisa ndivi ndó ña xa'nda chiño ta Moisés nōō naxij síkuá yó. (Ta on sivi ta Moisés kúu tanoó xa'nda chiño ña kasa ndivi nivi ña naní circuncisión yó'o, chi on ta'an ka kixaā kivi kaku ta Moisés, ta naxij síkuá yó ta Abraham, ta Isaac, xí'in ta Jacob xa kisa ndivi na ñayó'o.)

23 Ta xa'a ña on xijn ndó ya'a ndoso ndó nōō ndayí ta Moisés, ta nduxa kasa ndivi ndó chiño lo'o ña naní circuncisión, vará mji kivi yij kúu ña. Ta saá, ndachun sáa ini ndó xini ndó yij xaa ña kisa ndivi j chiño va'a, chi sanda'a j ñii ta ndeé ndó'o, vará kivi yij xikuu ña?

24 Tá ndasaá kuiti xito ndó ña ké'é nivi, ta on vása kuchiño kasa nani ndó xa'a ña ké'é na. Saá chi xini ñó'ó kundaa ini ndó yu kúu ña ndixa ndaa, ta saá kuchiño kasa nani ndó xa'a nivi án ndixa ndiso na kuachi —káchí ta Jesús xí'in na.

† 7:22 Costumbre najudio ña naní “circuncisión” kúu ña xa'nda na lo'o ñii sijní ñatēe talo'o. Ké'é na saá xa'a ña taxi na ra nda'a Ndios.

*Tə'on yó'o ká'an ña ndí ɔn vása kúndaq ini
nivi
án ndixa təJesús kúu Cristo*

²⁵ Ta saá sava nivi na táku ñoo Jerusalén ká'an tá'an na, káchí na saá:

—¿Án ɔn sivi təyó'o kúu təa tə kóni nachiño ná'no ka'ni na?

²⁶ Ta vitin yó'o yóo ra, ká'an ndoso ra noo yó, ta nda ñii naná'no ɔn vása ká'an na xí'in ra. ¿Án xáni sinj nachiño ná'no yó'o ndí təyó'o kúu Cristo, təa tə tì'ví Ndios sakaku mii yó?

²⁷ Ta təyó'o ɔn kivi kuu ra Cristo, chi xáni sinj yó ndí nda ñii nivi ɔn konj na míchí kixi Cristo. Ta təJesús yó'o, xini yó ndá ñoo kixi ra —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

²⁸ Ta yóo təJesús sáná'a ra nivi ve'e ño'o ká'no, ta saá ndeé ka ndaní'i ra tachí ra, ta nika'an ra:

—¿Án ndixa xini ndó yi'i? ¿Án ndixa xini ndó mikiá kixi i? ɔn sivi xí'in ndayí mii i kúu ña kixaa i ñoyívi yó'o, ta yi'i kixaa i xí'in ndayí Ndios, təa tə tì'ví yi'i, ta təyó'o kúu təa tãdaa ndino'o. Ta ndó'ó, ɔn vása xini ndó ra.

²⁹ Ta yi'i, xini va'a i ra chi kixi i noo ra, ta təyó'o tì'ví ra yi'i kixaa i ñoyívi yó'o —káchí təJesús, ká'an ra.

³⁰ Tá xini so'o na ña nika'an ra, ta kixá'á na ndúkú ndeé na tiin na ra, ta nda ñii nivi ni-kuchiño na tondaa na tiin na ra, chi ɔn tə'an tondaa kivi ña chitóni Ndios.

³¹ Ta kua'a ní nivi kandixa na ra, ta ká'an na, káchí na saá:

—Ndixa tayó'o kúu Cristo, chi ɔn kivi kixaa inkā taa tã kuchiño ke'é milagro ná'no ka ɔo ña ké'é tayó'o —káchí na, ká'an na.

*To'on yó'o ká'an ña
nafariseo ti'ví na napolicia ña tiin na tãJesus*

³² Ta nafariseo xini so'o na ña ndato'on nivi xa'a tãJesus. Ta saá nafariseo yó'o xí'in naná'no ɔo nasutu ti'ví na napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no ña ko'on na tiin na tãJesus.

³³ Ta nika'an tãJesus xí'in nivi:

—Ñii káni lo'o koo ka i xí'in ndó, ta saá ko'on i ndikó i ɔo yoo taa tã ti'ví yi'i kixaa i.

³⁴ Ta saá nandukú ndó yi'i, ta ɔn kuchiño ndó naní'i ndó yi'i, ta ni ɔn kuchiño ndó ko'on ndó ɔo koo i —káchí ra xí'in na.

³⁵ Ta saá naná'no ɔo najudío ká'an tá'an na, káchí na saá:

—¿Mikía ko'on tayó'o? ¿Ndachun ká'an ra ko'on ra ɔo ɔn kivi naní'i yó ra? ¿Án ko'on ra ñoo xíká ña kúu ñoo griego ɔo táku ku'a ní najudío? ¿Án ko'on ra ñoo kán ña saná'a ra nagriego?

³⁶ Chi ɔn vása kúndaã ini yó yukía káchí to'on ká'an ra, chi nika'an ra ndí nandukú yó ra ta ɔn vása naní'i yó ra, ta ni ɔn kuchiño yó xaã yó ɔo ko'on ra koo ra —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

*To'on yó'o ká'an ña xa'a
ɔo kaku ku'a ní yuta xí'in takui tá táku*

³⁷ Ta nitondaã kivi sondí'í viko yó'o, ta mji ñayó'o kúu kivi ká'no ní ka. Ta saá nakundichi

taJesús, ta xí'in ndi'i ndee ra nika'an ra, káchí ra saá:

—Ndi'i nivi na yichi ní takuí, va'a kixi na noo i, ta taxi i takuí ko'o na.

³⁸ Ta nivi na kandixa yi'i, ta ini nayó'o kaku takuí tá táku, ta nandika takuí yó'o ku'a'an rá, ta nduu rá ku'a'a ní yuta ná'no, chi saá káchí to'on Ndios ña nita na xina'a —káchí taJesús xí'in na.

³⁹ Ku'a'a ní yuta ná'no xí'in takuí tá táku yó'o ká'an ña xa'a Níma Ndios ña naki'in nivi na kandixa taJesús. Ta kivi nika'an ra ñayó'o, ta on ta'an ka naki'in nivi Níma Ndios saá, chi on ta'an tondaa kivi ña ndikó taJesús ñoyivi ñino noo yoo ñalivi ká'no xí'in Ndios.

To'on yó'o ká'an xa'a ña náta'vi tá'an nivi xa'a taJesús

⁴⁰ Tá xini so'o na ña ká'an taJesús, ta sava nivi nika'an na, káchí na saá:

—Ñandaa kía tayó'o kúu taprofeta ká'no ta ndáti ndi kixaa —káchí na.

⁴¹ Ta inka na ká'an, káchí na saá:

—Tayó'o kúu Cristo, ta ta ti'vi Ndios sakaku ra mii yó —káchí na.

Ta sava na ká'an:

—On kivi kuu tayó'o Cristo chi Cristo on kivi kuu ra ta kixi ñoo estado Galilea.

⁴² To'on Ndios ña nita na xina'a káchí ña Cristo kuu ra ñii sa'ya ñani síkuá tarey David, ta kaku ra ñoo Belén ña nákaa estado Judea noo xitaku tarey David, káchí to'on Ndios —káchí na, ká'an na.

⁴³ Ta saá kixá'a na náta'vi tá'an na xa'a taJesús, chi on vása kúchiño ñii koo yu'ú na xa'a ra.

44 Sava na kóni na tiin na ra ña ko'on ra ve'e kaa, ta nda ñii na ni-kuchiño ña tondaa na tiin na ra.

To'on yó'o ká'an ña ndí napolícíá naka'nda ini na ña xini so'o na to'on taJesús

45 Ta saá napolícíá ndikó na kixaa na noo ndoo nafariseo xí'in inká naná'no noo nasutu. Ta nayó'o nindaaka to'on na napolícíá yó'o:

—¿Ndachun ni-tiin ndó taJesús kixi ra yó'o xí'in ndó? —káchí na.

46 Ta ndakuin napolícíá nika'an na:

—Nda ñii yichi on ta'an koni so'o ndi ñii ta ká'an ra to'on ndatán ká'an tayó'o —káchí na.

47 Ta ndakuin nafariseo, nika'an na, káchí na saá:

—¿Án xa sandá'ví ra ndó'ó?

48 Chi nda ñii naná'no ñoo yó'o, ta nda ñii mii ndi nafariseo on vása kándixa ndi ra.

49 Ta nivi na chíkaa so'o ña ká'an ra, nayó'o kúu na on vása xini va'a ndayí Ndios ña nitaa taMoisés, ta nivi na nitavi chi'ña kúu nayó'o —káchí nafariseo xí'in napolícíá.

50 Ta ñii tafariseo ta yóo xí'in nayó'o kúu taNicodemo, ta tayó'o kúu ta yachi ka nixa'an ra ñii ñoo noo taJesús. Ta vitin ká'an ra xí'in nafariseo yó'o, káchí ra saá:

51 —Ndayí Ndios ña nitaa taMoisés ña kándixa yó káchí ña saá: Tá yóo nivi taxi kuachi xa'a ñii ta, ta saá si'na nachiño xini ñó'ó koni so'o na to'on ña ka'an mii ra ndakuin ra xa'a ra. Ta saá nachiño kuchiño kasa nani na xa'a ra án ndíso ra

kuꞑchi. Saá káchí ndayí ña kándixa yó —káchí taNicodemo xí'in na.

⁵² Ta ndakuiin na, nika'an na xí'in ra:

—¿Án yó'ó kúu tatá'an ra? ¿Án tañoo Galilea kúu yó'ó xí'in ra? Xíni ñó'ó ka'vi va'a ún to'on Ndios ña nĩtaa na xina'á, ta saá kundaa ini ún ndí nda ñii taprofeta on ta'an kee ra ñoo estado Galilea —káchí na xí'in taNicodemo.

⁵³ Ta saá kee ndi'i na kuano'o na ve'e na.

8

*Tō'on yó'o ká'an ña xq'a
ñii ña'a ñá niki'vi kuꞑchi xí'in ñii taa*

¹ Ta taJesús kuꞑ'an ra, ta kuꞑ'an ndaa ra ñii xiki ña naní Xiki tón Olivo.

² Ta nĩivi xitaan inká kivi, ta ndikó taJesús, kixaa ra ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén. Ta saá kixaa ñii ti'vi ká'no nivi noo ra, ta xikoo ra, ta kixá'á ra sáná'a ra nivi yó'o.

³ Ta saá sava nafariseo xí'in nataa na sáná'a ndayí Ndios ña nĩtaa taMoisés kuiya xina'á, vaxi na noo taJesús. Ta kixaa na noo ra xí'in ñii ña'a, ñá tjin na, chi naní'i na ñá tá'an mji kí'vi ñá kuꞑchi xí'in ñii taa ta on sivi yij ñá kúu, káchí na. Ta kani ndichi na ñaña'a yó'o ma'ño noo ndóo kuꞑ'a ní nivi, yatin noo yóo taJesús.

⁴ Ta saá nafariseo xí'in nataa na sáná'a ndayí nika'an na xí'in taJesús, káchí na saá:

—Tata maestro, naní'i ndi ñaña'a yó'o tá'an mji kí'vi ñá kuꞑchi xí'in ñii taa ta on sivi yij ñá kúu.

⁵ Ta ndayí Ndios ña nĩtaa taMoisés xina'á xá'nda chiño ña ndí xini ñó'ó koon yó yuu ndi'i

náña'a ná ké'é saá, anda kivi ná. Ta yó'ó, ¿yukia káchí ún xa'a ñayó'o? —káchí na xí'in ra.

6 Saá nindaqa to'on na taJesús chi ndúkú na ña nakava ra kuachi, ñakán kuchiño na taxi na kuachi xa'a ra noo nachiño. Ta taJesús on vása ní-ndakuijn ra yu'u na, ta chindee ra noo ra, ta xí'in nduku nda'a ra, kixá'á ra táa ra noo ño'o.

7 Ta tuku tuku ndáka to'on na yu kúu ña ké'é na xí'in náña'a yó'o. Ta saá taJesús ndaní'i ra noo ra, ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Yukú ndó'ó na on koó nda ñii kuachi kómí, ta vitin kuu ndó nanoó sakana yuu sata ñáña'a yó'o —káchí taJesús xí'in na.

8 Ta tuku chindee ra noo ra, ta ta ra xí'in nduku nda'a ra noo ño'o.

9 Ta nivi yó'o xini so'o na ña nika'an ra xí'in na, ta saá ñii ñii na kee na ku'a'an na. Si'na kee na xiku'a'a ní ka, ta saá xikundikon ndi'i inka na, ku'a'an na. Ta saá sijn laá kuiti náña'a yó'o nindo ñíndichi noo taJesús.

10 Ta taJesús ndaní'i ra noo ra, ta nindaqa to'on ra náña'a yó'o, káchí ra xí'in ñá:

—Nana, ¿míchí ku'a'an nivi na chikaa kuachi sata ún? ¿An on koó nda ñii nayó'o yita na k'a'an na ndí xini ñó'ó kivi ún? —káchí ra xí'in ñá.

11 Ta ndakuijn ñá, nika'an ñá:

—On koó ka nda ñii nivi na k'a'an xini ñó'ó kivi yita yó'o, Tata.

Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra saá:

—Ta ni yi'i, on ka'an i ndí xini ñó'ó kivi ún, nana. Ta vitin kuano'o ún, ta on ki'vi ka ún kuachi —káchí taJesús xí'in ñá.

Tò'on yó'o ká'an ña taJesús kúu ño'o ndino'o yé'e

¹² Ta saá taJesús tuku ñika'an ra xí'in ñivi na ndóo ve'e ño'o yó'o:

—Yí'i kúu ño'o ndino'o yé'e ño'o ñivi ñoyívi. Ta ndi'i ñivi na kundikon yí'i, on ko'on ka na yichi naa ní ña on vá'a, chi kukomí na ño'o ndino'o ña taxi kutaku ndino'o na —káchí taJesús.

¹³ Ta nafariseo ñika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Ndasaá kuiti mji ún ká'an ún ndákuiin ún xa'a ún, ta on koó inka ñivi ndákuiin xa'a ún. Ta saá ña ká'an ún xa'a mji ún, on vása ndáya'ví ña ño'o ndi —káchí na xí'in taJesús.

¹⁴ Ta ndákuiin taJesús, ñika'an ra xí'in na:

—Vará ndákuiin i xa'a mji, ta saá ni, ña ndáya'ví kúu tò'on ña ká'an i, chi xini va'a i míchí kixi i, ta xini va'a i míchí ko'on i. Ta ndó'ó, on vása xini ndó míchí kixi i, ta ni on vása xini ndó míchí ko'on i.

¹⁵ Ta ndó'ó, ndasaá kuiti xí'in ñandíchí siji ñivi kisa nani ndó xa'a kuachi inka ñivi. Ta yí'i, on vása kisa nani i xa'a kuachi nda ñii ñivi vitin.

¹⁶ Ta saá ni, táná kasa nani i xa'a kuachi ñivi, ta xí'in ña ndixa ndaa ke'é i saá. Chi on sivi ñii laá mji i kasa nani i xa'a kuachi ñivi, ta Yivá i Ndios, ta ta ti'ví yí'i, ñii yóo ra xí'in i ña kasa nani ndi xa'a kuachi ñivi.

¹⁷ Yóo ndayí ña kisa ndivi ndó ña káchí ndi xini ñó'ó koo ovi ñivi, tá ñii koo yu'ú tò'on ña ndakuiin na ovi yó'o, ta saá va'a kandixa yó ña ká'an na, chi saá kisa ndaa na xa'a kuachi, káchí ndayí ña kisa ndivi ndó.

18 Ta yí'j kúu ñii taa tã ndákuijn xa'a mji j, ta Yivá j, taa tã tì'ví yí'j, kúu inkã tã ndákuijn xa'a j —káchí tãJesús xí'in na.

19 Ta saá nĩndakã tɔ'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Míkíã yóo Yivá ún? —káchí na.

Ta ndákuijn tãJesús, nĩkã'an ra xí'in na:

—On vása xínj ndó yí'j, ni on vása xínj ndó Yivá j. Tá kundaa ini ndó yu kúu j, níkúu, ta saá ndixa kundaa ini ndó yu kúu Yivá j —káchí tãJesús xí'in na.

20 Ndi'i tɔ'on yó'o nĩkã'an tãJesús xí'in na kivi yóo ra ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, chi yóo ra sáná'a ra nivi na ndóo yatin noo yíta caja noo táan na s'i'ún ña sóko nivi noo Ndios. Ta ndã ñii nivi nĩ-tiin na ra ña nataxi na ra nda'a nachíño, chi on tã'an tondaa kivi chitónj Ndios saá ke'é na xí'in ra.

*Tɔ'on yó'o ká'an ña
ndí tãJesús on sivi tã tã ñoyivi yó'o kúu ra*

21 Ta saá nĩkã'an tãJesús xí'in na:

—Yachi ní kee j kɔ'on j, ta ndó'ó nandukú ndó yí'j, ta on kuchiño ndó naní'i ndó yí'j. Saá chi on xijn ndó ndikó ini ndó xa'a kuachi ndiso ndó, ta ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó. Ta saá on kivi kɔ'on ndó ta xaã ndó noo kɔ'on j —káchí ra.

22 Ta naná'no noo najudío ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—On kivi kɔ'on yó noo kɔ'on ra, káchí ra. ¿Án xáni sinj ra ka'ni xí'in mji ra, ñakán nĩkã'an ra saá? —káchí na ká'an na xí'in tá'an na.

23 Ta nĩkã'an tãJesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i ndó'ó kúu ndó n̄ivi ñoyívi yó'o, ta ndasaá kuiti ndíkõn ndó yichì ñoyívi yó'o. Ta yì'ì, t̄aa t̄a kee ñoyívi n̄ino kúu ì, ta õn vása ndíkõn ì yichì ñoyívi yó'o.

²⁴ Xa ndato'on ì xí'in ndó ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó. Saá chi tá õn vása kándixa ndó to'on ña ndato'on ì xa'a ì xí'in ndó yu kúu yì'ì, ta ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó —káchí t̄aJesús xí'in na.

²⁵ Ta saá n̄ika'an na xí'in ra:

—Ta yó'ó, ¿yu kúu ún? —káchí na xí'in ra.

Ta ndakuin ra, n̄ika'an ra xí'in na:

—Tanda kivi kixá'á ì ká'an ì xí'in ndó, xa ndato'on ì xí'in ndó yu kúu ì.

²⁶ Yóo ku'a ní ña kúchiño ka'an ì xí'in ndó xa'a ña õn v'a ké'é ndó. Saá chi t̄aa t̄a t̄i'ví yì'ì vaxi ì kúu t̄anda ndino'o, ta ñii k'i'va saá ndatán yóo to'on ña xini so'o ì ká'an ra, saá yóo ña ká'an ì xí'in n̄ivi ñoyívi yó'o —káchí t̄aJesús xí'in na.

²⁷ Ta n̄ivi yó'o õn vása ní-kunda ini na ndí t̄aJesús ká'an ra xa'a Yivá ra Ndios.

²⁸ Ta saá n̄ika'an ka t̄aJesús xí'in na, káchí ra:

—Ta ñii kivi tiin ndó yì'ì ta ndani'i ndó yì'ì, t̄aa t̄a kixi nõõ Ndios, ta katakaã ndaa ndó yì'ì ñii nõõ síkón. Ta saá kunda ini ndó yu kúu ì. Ta kivi yó'o ndixa kunda ini ndó ndí nda ñii chiño õn vása kisa ndivi mató'ón ì ña, ta ni õn vása ká'an ì to'on ña vaxi kuiti sinì mii ì. Ndasaa kuiti to'on ña ká'an Yivá ì xí'in ì, ñayó'o kúu ña ká'an ì xí'in n̄ivi.

²⁹ Taa t̄a t̄i'ví yì'ì vaxi ì, yóo ra xí'in ì ndi'i saá kivi, ta nda ñii kivi õn vása sándakoo mató'ón ra

yí'í, chi ndi'i saá kivi kisa ndivi i chiño ña kúsií ini ra xini ra —káchí taJesús xí'in na.

³⁰ Tá xini so'o na ña nika'an ra, ta ku'a ní nivi na ndóo yó'o kandixa na ra.

To'on yó'o ká'an ña ndí ña ndixa ndaa ndino'o kúu ña saña nivi ko'on ndíka na noo ña on vá'a

³¹ Ta saá nika'an taJesús xí'in najudío na xa kandixa ña'á:

—Ta ndó'ó, tá ñii ñii kivi vaxi chika so'o ndó to'on i, ta kasa ndivi ndó to'on ña sán'a a i ndó'ó, ta saá kuu ndó nivi na ndino'o ini ndíkon ndó yí'í.

³² Ta saá koni va'a ndó yu kúu ña ndixa ndaa ndino'o, ta ñandaa ndino'o yó'o kúu ña saña ndó ña kuchiño ko'on ndíka ndó —káchí taJesús xí'in na.

³³ Ta ndakuiin na, nika'an na, káchí na saá:

—Ndi'í kúu ndi sa'ya ñani síkuá taAbraham, ta nda ñii kivi on vása ní-xikuu ndi namozo na on vása kómí ndayí sandakoo na chiño ña kisa chiño na noo napatrón na. ¿Ndachun ká'an ún xí'in ndi ñii kivi vaxi saña ndi ko'on ndíka ndi?

³⁴ Ta ndakuiin taJesús, nika'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa kúu to'on ká'an i xí'in ndó: Ndi'í nivi na ké'é ña on vá'a, nayó'o yóo na ndatán yóo namozo na kisa chiño noo ña on vá'a, chi ña on vá'a yó'o kúu ña xá'nda chiño noo na.

³⁵ Nda ñii nivi na ndasaá kuiti kisa chiño noo taká'no, on vása kómí nayó'o ndayí kutaku na ve'e taká'no ndi'í saá kivi ña vaxi. Ta ta kúu sa'ya mji taká'no xí'in ve'e, ndixa kómí tayó'o ndayí kutaku ra ve'e yivá ra ndi'í saá kivi.

³⁶ Ta saá ndixa tá Sạ'ya mịi Tạạ tạKá'no kúu tạạ tạ saña ndó'ó kọ'on ndíkạ ndó nọọ ña ọn vá'a, ta mịi ña ndixa ndạạ kọ'on ndíkạ ndó, ta ña ọn vá'a ọn kukomí kạ ña ndayí ka'nda chiño ña nọọ ndó.

³⁷ Xínị vạ'a ị ndó'ó kúu ndó sạ'ya ñani síkuá tạAbraham. Ta saá ni, kóni ndó ka'ni ndó yị'ị, chi ọn xịin ndó naki'in vạ'a ndó tọ'on ị ña kutaku ña ini ndó.

³⁸ Yị'ị ká'ạn ị xí'in ndó ndasaá kuiti ña xịni ị ta xịni sọ'o ị nọọ nịxịyo ị xí'in Yivá ị. Ta ndó'ó, ké'é ndó ndasaá kuiti ña xínị sọ'o ndó ká'ạn yivá ndó xí'in ndó —káchí tạJesús xí'in na.

Tọ'on yó'o ká'ạn yu kúu yivá nịvi na ọn xịin naki'in ñandạạ

³⁹ Ta ndạkuiin na, nịkạ'ạn na xí'in tạJesús:

—TạAbraham kúu yivá ndị —káchí na xí'in ra.

Ta nịkạ'ạn tạJesús xí'in na:

—Tá sạ'ya ndino'o tạAbraham kúu ndó, ta saá kọ'on ndó kundikọn ndó yichị ra, níkúu.

⁴⁰ Ta ndó'ó, ọn vása ndíkọn ndó yichị tạAbraham, chi kóni ndó ka'ni ndó yị'ị, ta yị'ị kúu tạạ tạ ká'ạn tọ'on ña ndạạ, ña kúu tọ'on ña xịni sọ'o ị nịkạ'ạn Ndios xí'in ị. Ta tạAbraham, ọn vása ní-ke'é ra ndạtán ké'é ndó vitin.

⁴¹ Ta ndó'ó, ké'é ndó ndạtán yóo ña ké'é mịi yivá ndó —káchí ra xí'in na.

—Ọn sịvị sạ'ya sáká kúu ndị. Chi xínị ndị ñii lẹá kúu yivá ndị, tạ kúu Ndios —káchí na xí'in ra.

⁴² Ta nịkạ'ạn tạJesús xí'in na:

—Tá ndixa Ndios kúu yivá ndó, ta saá kuki'vi ini ndó koni ndó yị'ị, chi yị'ị kee ị nọọ Ndios, ta kịxaa ị yóo ị yó'o vitin. Ta ọn vása ní-kịxaa ị xí'in

ndaꝑí m̄j̄i, ta xí'in ndaꝑí Ndios k̄ixaā i, chi Ndios kúu tāa tā t̄i'ví ȳi'í vāxī i.

⁴³ ¿Ndāchun on vása kúndāa ini ndó to'on ña ká'an̄ i xí'in ndó? On vása kúchiño ndó kundāa ini ndó chi on x̄jin ndó chikaā so'o ndó to'on i.

⁴⁴ Saá chi yivá ndó kúu ñaním̄a ndivā'a ká'no, ta ndó'ó kóni ndó kasa ndivi ndó ña on vá'a ña sakusij̄ ndó ini yivá ndó. Tāndā k̄ixá'á k̄iv̄i nōo tāndā vitin ñaním̄a ndivā'a ká'no yó'o kúu ña xá'ni n̄ivi. Ta ñandivā'a ká'no yó'o, ndā lo'o on vása ndík̄on ña yich̄i ndaā, saá chi ndā lo'o on vása yóo ña ndixa ndaā ini ña. To'on ña vatá ká'an̄ ña kúu to'on ña káku ini m̄j̄i ña, chi ndixa nina ñavatá kuiti kúu ñaním̄a ndivā'a ká'no, ta kúu ña yivá ndi'i ñavatá.

⁴⁵ Ta ȳi'í, ká'an̄ i ñandāa xí'in ndó, ta xā'a ñayó'o, on x̄jin ndó kandixa ndó ȳi'í.

⁴⁶ ¿Án yóo ñii ndó'ó na kúchiño naní'i ndó ta kasa ndaā ndó xā'a ñii ña on vá'a ke'é̄ i? Tá to'on ña ndixa ndaā kúu ña ká'an̄ i xí'in ndó, ta saá, ¿ndāchun on x̄jin ndó kandixa ndó to'on ká'an̄ i?

⁴⁷ Ndi'i n̄ivi na kúu sā'ya ndino'o Ndios chíkaā so'o na to'on ña ká'an̄ ra. Ta ndó'ó, on s̄iv̄i sā'ya Ndios kúu ndó, ñakán on vása chíkaā so'o ndó to'on ña ká'an̄ Ndios —káchí tāJesús xí'in na.

*To'on yó'o ká'an̄ ña ndí on ta'an̄ kā kaku tāAbraham
ta xa yóo tāJesús*

⁴⁸ Ta ndakuijn sava najudío, n̄ika'an̄ na xí'in tāJesús, káchí na saá:

—¿Án ɔn sɪví ndixa yó'ó kúu ún tañoo Samaria? ¿Án ɔn sɪví ndixa kúu ún ta ta kómí ñii ñanímá ndivá'a ña sáka ní sɪnɪ ún?

49 Ta ndakuiin taJesús, nɪkə'aɳ ra xí'in na:

—On koó nímá ndivá'a kómíɪ, ta ndixa kása to'óɪ Yiváɪ Ndios. Ta ndó'ó, nda lo'o ɔn vása kása to'ó ndó yɪ'ɪ.

50 Ta ɔn vása ndúkúɪ ña kasa ká'no nɪvi yɪ'ɪ. Ta saá ni, yóo inkə Ta taKá'no, ta tayó'o kúu ta ndúkú ña kasa ká'no nɪvi yɪ'ɪ, ta mɪi ra kúu ta kása nani xə'a kuəchi xí'in ñandəə.

51 Ña ndixa ndəə ká'aɳ ndí ndi'i nɪvi na chíkaə so'o to'on ña sáná'aɪ, ɔn kɪvɪ nayó'o, ta kutakú na ndi'i saá kɪvɪ vaxi —káchí taJesús xí'in na.

52 Ta saá najudío nɪkə'aɳ na xí'in ra, káchí na saá:

—Vitin xínɪ va'a ndɪ ndí ndixa kómí ún nímá ndivá'a, chí nina to'on sána ká'aɳ ún. Saá chí mɪi taxɪɪ síkuá yó taAbraham xí'in ndi'i inkə naprofeta na nɪkə'aɳ to'on Ndios xɪnə'á, nayó'o nɪxi'ɪ ndi'i na. Ta yó'ó, káchí ún ña táná chíkaə so'o nɪvi to'on ña sáná'a ún, ta nda ñii kɪvɪ ɔn kɪvɪ na.

53 ¿Án xáni sɪnɪ ún kúu ún ta ká'no kə noo taAbraham, xɪɪ síkuá yó? ¿Án xáni sɪnɪ ún kúu ún ta ká'no kə noo inkə naprofeta? Ndi'i nayó'o, xa nɪxi'ɪ na. ¿Yu kúu yó'ó, ñəkán kása ká'no xí'in mɪi ún? —káchí na xí'in ra.

54 Ta ndakuiin taJesús, nɪkə'aɳ ra xí'in na:

—Ta yɪ'ɪ, táná kasa ká'no xí'in mɪi ɪ, ta ɔn vása ndáya'ví ña ké'éɪ saá. Ta Yiváɪ kúu ta ta kása

ká'no yí'í, ta Yivá'í yó'o kúu Ndios ɬa ɬa kisa ká'no ndó, káchí ndó.

⁵⁵ Ta ndó'ó, ɔn vása xíní ndó Yivá'í Ndios, ta yí'í xíní va'a'í ra. Chi tá yí'í ná ká'an'í ɔn vása xíní'í ra, ta kuu'í ñii ɬa ɬa ká'an'í to'on vatá kuiti, ñii kí'va ndatán yóo mji ndó ká'an'í ndó nina to'on vatá. Ta ña ndixa ndaa kúu ña xíní va'a'í Yivá'í Ndios ta chíkaa so'o'í to'on ká'an'í ra.

⁵⁶ Kuíya xina'á taxii síkuá ndó taAbraham kúsii ní ini ra xa'a'í ña nika'an'í Ndios xí'in ra ndí koto ra ña kixa'í ñoyívi yó'o. Ta saá ndixa xini taAbraham kixa'í ñoyívi yó'o, ta kusii ní ini ra xini ra ñayó'o —káchí taJesús xí'in na.

⁵⁷ Ta nika'an'í najudío xí'in taJesús, káchí na saá:

—Ni ɔn ɬa'an'í kukomí'ún ɔvi siko uxu kuíya, ta ká'an'í xa xini'ún taAbraham. ¿Ndasaá kuchiño kandixa ndi ña ká'an'í? —káchí na xí'in ra.

⁵⁸ Ta ndakuin'í taJesús, nika'an'í ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'an'í xí'in ndó ndí kivi'í ɔn ɬa'an'í ka kaku taAbraham, xa yóo'í ta xa táku'í —káchí ra.

⁵⁹ Tá ndi'í xini'í so'o'í na to'on yó'o, ta nisa'í ní ka ini na xini na taJesús, ta kixá'á na tii'n na yuu, ña kóni na koon na yuu ra ña ka'ni na ra. Ta taJesús niki'vi ra ma'ño nivi, ta ni-kuchiño na koni ka na ra, ta kee ra ve'e ño'o ká'no ku'a'an'í ra.

9

To'on yó'o ká'an'í ña taJesús sanda'a ra ñii ɬa takuáá

¹ Ta taJesús xíka ra kuḗ'ḗn ra, ta naḗutá'an ra xí'in ñii taḗ taḗkuáá. Ta taḗyó'o, taḗkuáá nduchḗ noḗ kúu ra kaḗu ra.

² Ta naxíka xí'in taJesús nḗndaḗa to'on na ra, káchí na saá:

—Tata Rabí, ¿yukú na ndíso kuḗchi, xa'a ña kaḗu taḗyó'o kuáá nduchḗ noḗ ra? ¿Án yivá ra xí'in si'í ra, án mḗi ra ndíso kuḗchi xa'a ña kaḗu kuáá ra?

³ Ta ndaḗkuḗn taJesús, nḗka'ḗn ra:

—On sḗví kuḗchi mḗi ra kúu ña, ni on sḗví kuḗchi yivá ra xí'in si'í ra kúu ña kaḗu ra saá. Taḗyó'o kaḗu kuáá ra xa'a ña kuchiño koto nḗvi chiño va'a ña kasa ndivi Ndios xí'in ra.

⁴ Vitin kúu kḗvḗ ndiví yé'e ño'o, ta xínḗ ñó'ó yó kasa ndivi yó chiño Ndios, taḗ taḗ tḗ'ví yḗ'ḗ kixaḗ ḗ. Saá chi vaḗi ña kuñoó, ta saá tá kixaḗ ñanaa ní, ta nda ñii nḗvi on kivi ka kasa chiño na.

⁵ Ta ndi'i kḗvḗ ña yóo kaḗ ḗ ñoyívi yó'o, yḗ'ḗ kúu ḗ ño'o yé'e noḗ ndi'i nḗvi ná saná'a ḗ yichḗ ña ndaḗ —káchí taJesús xí'in na.

⁶ Ta saá taJesús, chḗkaḗ ra tásḗi yu'u ra noḗ ño'o noḗ ñíndichi ra, ta kḗsa va'a ra lo'o nda'yḗ xí'in tásḗi yu'u ra, ta chḗnóo ra lo'o nda'yḗ yó'o saḗa ndioḗvḗ nduchḗ noḗ taḗkuáá yó'o,

⁷ ta nḗka'ḗn ra xí'in taḗkuáá, káchí ra saá:

—Va'a vitin kuḗ'ḗn ún pozo naní Siloé, ta nakata ún nduchḗ noḗ ún xí'in takuḗi pozo yó'o —káchí taJesús xí'in ra. (Ta to'on Siloé kóni kachí ña: Taḗ taḗ tḗ'ví na kuḗ'ḗn.)

Ta saá kee taḗkuáá kuḗ'ḗn ra noḗ yóo pozo yó'o, ta nḗxaḗ ra, ta naḗkata ra nduchḗ noḗ ra xí'in

takuí pozo. Ta saá ndikó ra kuano'o ra ve'e ra, ta xa va'a xító nduchū noo ra, chí xa nduva'a ra.

⁸ Ta nivi na táku yatin noo yóo ra, xí'in inka nivi na xini ña'á kivi xindukú chi'ña ra si'ún noo na, nayó'o nika'an na, káchí na saá:

—¿An on sivi tayó'o kúu ta nixiyo xindukú chi'ña si'ún noo nivi? —káchí na, ká'an na.

⁹ —Ndixa tayó'o kúu ra —káchí sava na.

Ta inka na nika'an:

—Ó'on, on sivi tayó'o kúu ra, ndasaá kuiti ná'a ra ndatán ná'a ta xindukú chi'ña —káchí na.

Ta mji ra, nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndixa yi'i kúu ta xikuu takuáá ta xindukú chi'ña —káchí ra xí'in na.

¹⁰ Ta saá nindaqa to'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Ndasaá va'a xító nduchū noo ún vitin? —káchí na xí'in ra.

¹¹ Ta ndakuiin ra, nika'an ra:

—Taa ta naní Jesús kisa va'a ra lo'o nda'yi ta chinóo ndaa ra ña sata nduchū noo i. Ta nika'an ra xí'in i ko'on i nakata i noo i xí'in takuí tá ñó'o ini pozo Siloé. Tá ndi'i kisa ndivi i ñayó'o, ta saá va'a tívi xító i —káchí ra xí'in na.

¹² —Ta vitin, ¿míkía yóo ta ke'é saá xí'in ún? —káchí na xí'in ra.

—On vása xini i —káchí ra.

To'on yó'o ká'an ña

nafariseo nindaqa to'on na ta ta xikuu takuáá

¹³ Ta nivi kóni na ndí ta ta xikuu takuáá yó'o ko'on ra xí'in na noo nafariseo, ta saá kee ra kua'an ra xí'in na.

¹⁴ Saá chí ñii kivi yii ña nákindée najudío kúu kivi ña ta Jesús kisa va'a ra nda'yi ta chinóo ra

lo'o ña sata nduchu noo takuáá, ta va'a nativi xito tayó'o.

¹⁵ Ta saá nixaá ra xí'in na, ta nafariseo nindaqa to'on na ta xikuu takuáá yó'o, káchí na xí'in ra:

—¿Ndasaá va'a xito nduchu noo ún? —káchí na.

Ta ndakuijn ra, nika'an ra xí'in na:

—Chinoo ndaa ra lo'o nda'yi sata nduchu noo i, ta saá nakata i noo i xí'in takuii, ta xí'in ña ke'é i saá va'a xito i vitin —káchí ra.

¹⁶ Ta sava nafariseo nika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Taa ta ke'é saá xí'in tayó'o on kivi kuu ra ñii ta ta kixi noo Ndios, chi on vása kisa to'ó ra ndayí Ndios ña káchí on vá'a kasa chiño yó kivi yi —káchí na, ká'an na.

Ta inká na ká'an, káchí na saá:

—Ndixa ta va'a kuu ra chi nda ñii ta ta on vá'a on kuchiño ra ke'é ra milagro va'a ndatan yoo ña ké'é tayó'o —káchí na.

Ta saá on vása kivi koo yu'ú na xa'a ta Jesús.

¹⁷ Ta tuku nindaqa to'on nafariseo ta ta xikuu takuáá:

—Ta, ¿yukia káchí yó'ó xa'a ra? Chi yó'ó kuu ta ta sanda'a ra nduchu noo.

Ta ndakuijn ta ta xikuu takuáá, nika'an ra xí'in na:

—Ñii taprofeta kuu ra —káchí ra.

¹⁸ Ta naná'no noo najudío on xin na kandixa na ndí ndixa tayó'o xikuu takuáá ta vitin nduva'a ra. Ta saá kana na yivá ra xí'in sí'í ra vaxi na ña kasa ndaa na ndi'i ñayó'o.

19 Ta saá n̄indaḡa to'on na yivá tayó'o xí'in si'í ra, káchí na saá:

—¿An ña ndixa ndaa tayó'o kúu sa'ya ndó? Chi kaḡu ra kúu ra taḡuaá, káchí ndó, ta vitin, ¿ndachun va'a xito ra?

20 Ta ndakuijn yivá ra xí'in si'í ra, káchí na saá:

—Ndixa xini ndi tayó'o kúu sa'ya ndi, ta xini ndi ta kaḡu kuáá kúu ra.

21 Ta on vása xini ndi ndachun va'a xito ra vitin, ni on vása xini ndi yu kúu taḡa ta sanda'a nduchu noo ra. Va'a ndaḡa to'on ndó m̄i sa'ya ndi yó'o ndasaá yóo ña nduva'a nduchu noo ra, chi xa tachée kúu m̄i ra vitin, ta va'a kúchiño ra ndakuijn ra xa'a m̄i ra —káchí na xí'in naná'no noo najudío yó'o.

22 Nika'an yivá ra xí'in si'í ra saá, chi yí'ví na koto naná'no noo najudío saxo'vi ña'á na, chi naná'no yó'o xa xa'nda chiño na ndí nda ñii n̄ivi on ka'an na kachí na ndí ta Jesús kúu Cristo, taḡa ta t̄i'ví Ndios. Ta ndi'i n̄ivi na ká'an saá on kivi k̄i'vi ka na ini ve'e ño'o sinagoga, ni on kivi kutá'an ka na xí'in inka najudío, káchí naná'no yó'o.

23 Ta xa'a ña yiyo kundo'o na saá, yivá ta xikuu taḡuaá xí'in si'í ra ndakuijn na nika'an na: “Sa'ya ndi xa kúu ra tachée vitin, va'a ka ndaḡa to'on ndó m̄i ra”, káchí na xí'in naná'no noo najudío.

24 Ta saá tuku kana nafariseo taḡa ta xikuu taḡuaá, ta nika'an na xí'in ra:

—Va'a kasa ká'no ún Ndios xa'a ña va'a xito nduchu noo ún. Saá chi m̄i ndi, xini ndi ña

ta Jesús yó'o kúu ta ta ké'é ña on vá'a —káchí na xí'in ra.

²⁵ Ta ndakuijn ra, nika'an ra saá:

—On vása lo'o xini tá ta ta ké'é ña on vá'a kúu ra. Ta ñii laá ñandixa xini va'a i kúu ñayó'o: takuáá xikuu i, ta vitin va'a xito i —káchí ra.

²⁶ Ta tuku nindaka to'on na ra:

—¿Yukia ké'é ra xí'in ún? ¿Ndasaá yóo ña va'a xito nduchu noo ún vitin? —káchí na.

²⁷ Ta tuku ndakuijn ra, nika'an ra, káchí ra saá xí'in na:

—Xa ndato'on ndi'i i xí'in ndó ndasaá ké'é ra xí'in i, ta on xii ndó kandixa ndó ña nika'an i. ¿Ndachun kóni ndó tuku inka yichi ndato'on i xí'in ndó ndasaá ké'é ra xí'in i? ¿Án saá tuku mji ndó vitin kóni ndó kundikon ndó ra xí'in i? —káchí ra xí'in na.

²⁸ Tá ndi'i xini so'o na ña nika'an tayó'o, ta kixá'a na sáa ní ini na xini na ra, ta kándiva'a na xí'in ra, káchí na saá:

—Yó'o kúu ta ta ndikon sata ta ta ké'é ña on vá'a yó'o. Ta ndi'i kúu na ndixa ndikon yichi ta Moisés, taxii síkuá yó.

²⁹ Chi xini ndi ndixa Ndios nika'an ra xí'in ta Moisés, ta ta Jesús yó'o, on vása xini ndi míchi kixi ra —káchí na.

³⁰ Ta ndakuijn ra, nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndixa náka'nda ini i xini so'o i to'on ká'an ndó, chi ká'an ndó on vása xini ndó míchi kixi ra, ta tayó'o kúu ta ta sanda'a nduchu noo i.

³¹ Ta xini yó ndi Ndios on vása chikaá so'o ra to'on ña ká'an nivi na ké'é ña on vá'a. Ta Ndios ndixa chikaá so'o ra to'on ña ká'an nivi na kisa to'ó ña'a, na kúu na kisa ndivi ña kóni ra.

³² Tãnda kivi nõo kuva'a ñoyívi yó'o, tãnda kivi vitin nda ñii ñivi on ta'án koni so'o na xa'a ñii tãa ta sanda'a nduchu nõo ñii tã kaku kuáá, ta va'a xito ra.

³³ Tá on vása ní-kixi tãa yó'o nõo Ndios, ta saá on koo ndee kukomí ra ke'é ra ñava'a —káchí ra xí'in na.

³⁴ Ta ndakuijn na, ñika'an na xí'in ra:

—¿Tãa tã kómí chí'ña kúu yó'ó! ¿Nda kivi kaku ún tãnda vitin tãa tã on vá'a kúu ún! ¿Án xáni siní ún kúu ún tãa tã ndíchí ka, ñakán kóni ún saná'a ún ndi'í? —káchí na xí'in ra.

Ta saá taxin va'a na ra ve'e ño'o sinagoga, ta kuá'an ra ke'e.

*Tõ'on yó'o ká'an ña ndí ñivi na on xiin kandixa ñandaa,
ndaatán yoo nakuáá, saá yoo nayó'o*

³⁵ Kivi xini so'o ta Jesús ña taxin va'a na tãa tã xikuu takuáá yó'o, ta on taxi ka na ki'vi ra ini ve'e ño'o sinagoga, ta saá ta Jesús nandukú ra tayó'o, ta naní'í ña'a ra, ta ñika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—¿Án kándixa ún tãa tã kixi nõo Ndios? —káchí ra xí'in ra.

³⁶ —¿Yu kúu tayó'o, tata? Ka'an ún xí'in í, chi kóni kandixa í ra —káchí ra, ndakuijn ra.

³⁷ Ta ñika'an ta Jesús xí'in ra:

—Xí'in nduchu nõo ún xa xini ún ra, tãa tã ká'an xí'in ún vitin kúu ra —káchí ra.

³⁸ Ta saá ndakuijn ra, ñika'an ra xí'in ta Jesús:

—Tata, ta Ká'no nõo í kúu ún, kándixa í yó'ó —káchí ra, ta kisa ká'no ña'a ra.

³⁹ Ta ta Jesús ñika'an ra, káchí ra saá:

—Kixaā i ñoyívi yó'o x̄a'ā ña sanativī i ndasaá yóo ini ñivi, án ñivi na kándixa ñandāā kúu na, án ñivi na ɔn xiin kandixa ñandāā kúu na. Ta saá ñivi na ɔn kivī koto, chi ndixa nakuáá kúu na, sanda'ā i nduchȳ noō nayó'o ña va'ā koto na. Ta ñivi na va'ā xító, tá ɔn xiin na kandixa na to'on ña ndaā, ta nayó'o kūa'an na yichȳ ɔn vá'ā ña kúu noō naa, ta tondaā na koo na ndatán yóo ñivi nakuáá.

⁴⁰ Ta sava nafariseo yíta na yó'o, ta xinī so'o na ña ñika'an̄ taJesús, ta ñindākā to'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Án kóni ún kachí ún ndí ndī i kúu ñivi nakuáá? —káchí na xí'in ra.

⁴¹ Ta ndakuiin̄ taJesús, ñika'an̄ ra:

—Tá ndixa ndó'ó kúu ndó ñivi nakuáá, ní kúu, ta saá ɔn vása ndíso ndó kūachi x̄a'ā ña ɔn vása xító nduchȳ noō ndó. Ta ndó'ó, vará káchí ndó ndí va'ā ní xító nduchȳ noō ndó, ta ɔn xiin ndó koto ndó ñandāā, ni ɔn xiin ndó kandixa ndó ña. Ta x̄a'ā ñayó'o, ndíso k̄ā ndó kūachi noō Ndíos —káchí taJesús xí'in na.

10

To'on yó'o ká'an̄ ña x̄a'ā ñiī t̄aā t̄a va'ā ndáa t̄indikachi

¹ Ta saá taJesús ndato'on ra ñiī cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá xí'in na:

—Ña ndixa ndaā ká'an̄ i xí'in ndó to'on yó'o. Tá yóo ñiī korra noō kisin̄ t̄indikachi, ta kixaā ñiī t̄aā, ta tayó'o ñakundeé ra kivī ra ñiī xiiña noō ɔn sivī yé'é kúu, ta ña ke'é ra saá táxi ña

kundaa ini yó ndí tayó'o ɔn sivi ɬa ɬa va'a kúu ra, ta tayó'o kúu ra ɬa ɬakuí'ná.

² Tá yóo inká ɬa ɬa kixaa, ta xito yó tayó'o kuɔn kivi ra yé'é korra ɔo ñó'o tɔndikachi, ta saá kúndaa ini yó ndí ndixa tayó'o kúu ra ɬa ɬa ndaa tɔndikachi yó'o.

³ Ta inká ɬa ɬa ndaa yé'é ña ndási korra ɔo ñó'o tɔndikachi, tá xito tayó'o vaxi ɬa ɬa ndaa ndikachi, ta nakoná ra yé'é ña kivi ɬa ɬa ndaa tɔndikachi. Ta ɬa ɬa ndaa tɔndikachi yó'o kána ra, ká'an ra ñii ñii kivi tɔndikachi sana ra ña kundikɔn rí sata ra. Ta saá ñii ñii tɔndikachi yó'o xini so'o rí ɬachi tayó'o, ta kée rí kuá'an rí ndikɔn rí sata ra.

⁴ Tá ndi'i kee ndi'i tɔndikachi sana ra, ta saá kuá'an si'na ra, ta ndi'i tityó'o ndikɔn rí kuá'an rí sata ra. Saá chi va'a xini rí ɬachi xito'o rí.

⁵ Ta tɔndikachi yó'o ɔn vása ko'ɔn rí sata inká ɬa, chi ɔn vása xini rí ra. Nda víka xino rí ɔo tayó'o, chi ɔn vása nákon rí ɬachi ká'an ra —káchi ɬaJesús, ndatɔ'on ra xí'in na.

⁶ Ndatɔ'on ra cuento yó'o xí'in ñivi ña saná'a ra na, ta nayó'o ɔn vása ní-kundaa ini na yukía kóni kachí cuento yó'o.

To'on yó'o ká'an ña ndí ɬaJesús yóo ra ndatán yóo ñii ɬa ɬa va'a ndaa tɔndikachi

⁷ Ta saá ɬaJesús tuku ñika'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'an i xí'in ndó: Ndatán yóo yé'é korra ɔo ndási ñó'o tɔndikachi, saá yóo i. Ta ñivi na ndikɔn yi'i, ndatán yóo ndikachi sana i saá yóo na.

8 Ta ɔn ɬá'án ká kixaã j̃ ñoyívi yó'o, kixi kuá'a ní ñivi na ɔn vá'a, ta nakuí'ná x̃ikuu ndi'i na. Ta nayó'o ndúkú na ña kundikɔn t́ndikachi kɔ'ɔn rí sata na, ta ñi-kuchiño na, chi t́ndikachi s̃anã j̃ ɔn vása ní-chikaã sɔ'o rí ña ñika'an na xí'in rí.

9 Ta ñii laá yé'é yóo, ta yí'j̃ kúu yé'é yó'o. Ta ndi'i ñivi na k̃i'vi ñii laá yé'é yó'o, ta sakaku j̃ nayó'o. Ta nayó'o, ndatán yóo t́ndikachi tí vivii ndáa j̃, saá yóo na, chi táxi j̃ ña kɔ'ɔn ndíká na ta chindeé j̃ na ña ndixa naní'i na ña xínj̃ ñó'ó na ña va'a kutaku na.

10 'Ta ñivi nakuí'ná, ndasaá kuiti vãxi na xa'a ña kasa kuí'ná na ñivi na kúu t́ndikachi s̃anã j̃, án xa'a ña ka'ni ña'á na ta sandi'i na xa'a na. Ta yí'j̃, kixaã j̃ xa'a ña taxi j̃ ña ndixa ndaã kutaku ñivi na kúu t́ndikachi s̃anã j̃, ta kixaã j̃ xa'a ña ví'í ní va'a kutaku nayó'o na kúu na ndikɔn yí'j̃.

11 Ta yí'j̃ ndatán yóo ɬa ɬa va'a ndáa ndikachi saá yóo j̃. Saá chi ndixa ɬa ɬa va'a ndáa t́ndikachi táxi xí'in m̃ji ra nda kivi ra xa'a rí.

12 Ta ɬa ɬa ɔn s̃iví xito'o t́ndikachi kúu, ta ndáa ra ndikachi xa'a ña ki'in ya'vi ra s̃i'ún, ɬayó'o ɔn vása va'a chíkuenda ra xí'in rí. Chi ɬayó'o, tá xito ra vãxi t́ndiva'yí ña ka'ni rí t́ndikachi, ta saá yí'ví ra ta kama xino ra kuá'an ra, ta sándakoo ra t́ndikachi yó'o. Ta saá kí'vi t́ndiva'yí ña satakué'e rí, ta sakuɬa ní'nó rí ndi'i t́ndikachi yó'o.

13 Ta ɬa ɬa kisa chiño kuiti xa'a s̃i'ún, ɬayó'o xino ra kuá'an ra, chi ɔn s̃iví s̃anã ra kúu t́ndikachi, ni ɔn vása kí'vi ini ra xini ra rí.

14 'Ta yí'j̃ ɔn vása ké'é j̃ ndatán ké'é ɬayó'o, chi yí'j̃ kúu ɬa ɬa va'a ní ndáa t́ndikachi s̃anã j̃. Yí'j̃

xíni va'a i ndikachi sana i, ta tándikachi sana i
xíni va'a rí yi i.

15 Ñii ki'va saá mji Yivá i xíni va'a ra yi i, ta
yi i xíni va'a i Yivá i. Ta ndixa kí'vi ní ini i xíni i
tándikachi sana i, tãda yóo ti'va i taxi xí'in mji i
ña kivi i xa'a rí.

16 Yóo inkã ndikachi sana i ta on koó rí ñó'o
xí'in tí xa ndikõn sãta i vitin. Ta xíni ñó'ó
ko'on i nakaya i rí ña kundikõn rí sãta i. Ta
saá tíyó'o chikaã so'o rí to'on i, ta tíyó'o xí'in
tí xa yóo xí'in i, nduu ndi'i rí ñii laá kuiti ti'vi
ndikachi sana i, ta ñii laá yi i kuu ta ta ndaa
ndi'i tándikachi sana i yó'o.

17 'Yivá i Ndios kí'vi ní ini ra xíni ra yi i chi yi i
taxi xí'in mji i ña kivi i xa'a tándikachi sana i. Ta
taxi xí'in mji i ña kivi i saá xa'a ña tuku naki'in
xí'in mji i ta nataku i.

18 Nda ñii nivi on vása kómí na ndayí kindaa
na ña táku i. Ta yi i xí'in ña káchí ini i, taxi xí'in
mji i ña kivi i. Saá chi kómí i ndayí ña taxi xí'in
mji i ña kivi i, ta kómí i ndayí ña tuku naki'in
xí'in mji i ta nataku i. Kómí i ndayí yó'o chi saá
xa'nda chiño Yivá i noo i ña ke'é i saá —káchí
ta Jesús xí'in na.

19 Tá ndi'i xíni so'o na to'on yó'o, ta tuku nita'vi
tá'an najudío. On vása kúchiño koo yu'ú na xa'a
ta Jesús.

20 Ku'a ní nayó'o ká'an na, káchí na saá:

—Ta Jesús yó'o kúu ta ta sana sini, chi kómí
ra ñii níma ndiva'a. Nda maní koni so'o yó ña
ká'an ra —káchí na.

21 Ta inkã najudío yó'o ká'an na, káchí na saá:

—On sivi saá, chi ñii taa ta kómí nímá ndiva'a on vása kúchiño ka'an ra to'on ndatán ká'an tayó'o. ¿Án yóo ñii nímá ndiva'a ña kómí ndee ña sandúva'a ña ñii takuáá? —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

To'on yó'o ká'an ña xa'a naná'no noo najudío kóni na ka'ni na taJesús

²² Ta saá ñitondaa yoo vixin, ta kána viko ká'no ñoo Jerusalén, ña kúu viko xa'a ña náka'án najudío ndasaá naxii síkuá na tuku nataxi na ve'e ño'o ká'no nda'a Ndios kuiya xina'á.

²³ Ta taJesús xíka ra ñii xiiña ña naní Corredor tarey Salomón, ña nákaa noo yóo ke'e ve'e ño'o ká'no yó'o.

²⁴ Ta naná'no noo najudío kixi ta'a na noo ra, ta xino nduu na ra, ta ñindaqa to'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Ndasaá ka kivi ya'a, ta saá kasa ndaa ún xa'a mii ún ña kundaa ini ndi yu kúu ún? Tá yó'ó kúu Cristo, taa ta tiví Ndios sakaku ra mii ndi, ta va'a ka'an kaxín ún xí'in ndi vitin ndi sivi kúu ún —káchí na xí'in ra.

²⁵ Ta ndakuijn taJesús, ñika'an ra xí'in na:

—Xa ñika'an i xí'in ndó yi'i kúu ra, ta on xiin ndó kandixa ndó yi'i. Yoo kua'a ní milagro va'a ña ké'é i, ta xí'in ndayí Yivá i Ndios ké'é i ndi'i ña. Ta ndi'i ñava'a yó'o kúu ña ndakuijn xa'a i ta sáná'a ña noo ndó'ó yu kúu i.

²⁶ Ta ndó'ó, on xiin ndó kandixa ndó yi'i chi on vása yóo ndó ndatán yóo tindikachi sana i.

²⁷ Chi ndi'i ñivi na yóo ndatán yóo tindikachi sana i, nayó'o nákoní na tachi i ña ká'an i xí'in

na. Ta yí'i, xínì vạ'a ì ndi'i nayó'o, ta ndi'i nayó'o ndíkòn na sạta ì.

²⁸ Yí'i táxi ì ña ndixa kutaku na ndi'i saá kivi ña vaxi, ta ndạ ñii kivi ọn ndi'i xa'a na. Ta ndạ ñii ñivi ọn kuchiño na kindaa na nayó'o nda'a ì.

²⁹ Yivá ì Ndios kúu ẹa ẹa ẹa taxi ñivi yó'o nda'a ì. Ta Yivá ì kúu ẹa ẹa ká'no vạ'a kạ ọọ ndi'i ñivi. Ta xa'a ñayó'o, ndạ ñii ñivi ọn kuchiño na kindaa na ndạ ñii nayó'o nda'a ra.

³⁰ Ta yí'i xí'in Yivá ì Ndios, ñii ẹá kúu ndi —káchí ẹa Jesús xí'in na.

³¹ Ta saá najudío yó'o tuku ẹtiin na yuu ña koon na ra, chi kóni na ka'ni na ra.

³² Ta ẹa Jesús ñikạ'an ra xí'in na:

—Ọọ ndó'ó xa ke'é ì kụa'a ní milagro vạ'a xí'in ndayí Yivá ì. Ta vitin, ẹndá ñava'a ke'é ì kúu ña kóni ndó ka'ni ndó yí'i xa'a? —káchí ra xí'in na.

³³ Ta naná'no ọọ najudío yó'o ndakuiin na, káchí na saá xí'in ra:

—Ọn sivi xa'a ña milagro vạ'a ke'é ún kúu ña kóni ndi ka'ni ndi yó'ó, ta xa'a to'on ña ọn vá'a kạ'an ún xa'a Ndios kúu ña kóni ndi ka'ni ndi yó'ó, chi vará ndasaá kuiti ñii ẹa kúu ún, ta kạ'an ún xa'a mị ún kúu ún Ndios —káchí na xí'in ra.

³⁴ Ta ndakuiin ẹa Jesús, ñikạ'an ra xí'in na:

—ẹAn ọn vasa ndixa yóo ñii xiiña ọọ kạ'an to'on Ndios ña káchí saá: “Ndạtán yóo ndios válí saá yóo ndó”? kạchí Ndios xí'in naná'no ọọ naxii síkuá ndó kuyạ xina'á.

³⁵ Ta xínì yó to'on Ndios ña ñitaa na xina'á ñandạ ndino'o kúu ña, ta ndạ ñii kivi ọn vasa násama ña. Ta to'on yó'o káchí ndí mị Ndios

kúu taa ta nika'an xí'in nivi na naki'in to'on ra kuuya xina'a, ta kachí ra saá: "Ta ndó'ó, ndatan yoo ndios válí, saá yoo ndó", kachí ra xí'in na.

³⁶ Ta ndixa mji Ndios yó'o kúu taa ta nakaxin yi'i, ta ti'ví ra yi'i kixaa i ñoyívi yó'o ña kasa ndivi i chiño ra. Ta saá, ¿ndachun ká'an ndó xí'in i ndí yi'i ká'an i to'on ña on vá'a xa'a Ndios chi ká'an i, kachí i kúu i Sa'ya Ndios?

³⁷ Ta yi'i, tá on vása ké'é i chiño va'a, ndatan yoo ña ké'é Yivá i Ndios, ta saá on vása xini ñó'ó kandixa ndó ndí to'on ndaa ká'an i xí'in ndó.

³⁸ Ta saá ni, tá ndixa kisa ndivi i chiño va'a ndatan yoo ña ké'é Yivá i Ndios, ta saá xini ñó'ó kandixa ndó ndí to'on ndaa ká'an i xí'in ndó. Tá on xin ndó kandixa ndó to'on ña ká'an i, ta saá xini ñó'ó kani siní ndó xa'a milagro va'a ña ké'é i. Ta saá kundaa ini ndó ndí ñandixa kúu ña ká'an i xí'in ndó, ta kandixa ndó ndí Yivá i Ndios táku ra ini i, ta yi'i táku i ini Yivá i Ndios —kachí taJesús xí'in na.

³⁹ Ta saá naná'no noo najudío yó'o tuku ndukú na tiin na ra ña chikaa na ra ini ve'e kaa, ta ni-kuchiño na, chi taJesús nikaku ra, ku'a'an ndíka ra.

⁴⁰ Ta ndíko taJesús, ku'a'an ra inka tá'ví yu'u yuta Jordán, ta nixaa ra noo si'na taJuan nixiyo ra, sákuchu ra nivi, ta yu'u yuta yó'o kindoo taJesús.

⁴¹ Ta ku'a'a ní nivi nixaa na noo yoo ra. Nivi yó'o ká'an na xí'in tá'an na, kachí na saá:

—TaJuan on vása ní-ke'é ra nda ñii milagro, ta saá ni, ndi'i to'on ña nika'an ra xa'a taJesús

yó'o kúu tɔ'on ña ndixa ndaa —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

⁴² Ta m̄i xiiña yó'o nɔɔ n̄ixaa na, kuá'a ní n̄ivi k̄andixa na taJesús.

11

Tɔ'on yó'o ká'an ña xá'a ña n̄ixi'i taLázaro

¹ Ta ñoo Betania yóo ñii t̄aa n̄aní ra Lázaro, ta ndeé ní ndó'o ra. Ta m̄i ñoo yó'o táku ñáMaría xí'in ñáMarta, ná kúu k̄i'va ra.

² Ta ñáMaría ñá kúu k̄i'va taLázaro yó'o kúu ña'a ñá ch̄ikaa nduta tá xá'an támi ní xa'a taJesús, ta n̄ayakón ñá xa'a ra xí'in yisi s̄ini ñá.

³ Ta xa'a ña ndeé ndó'o taLázaro, náki'va ra ñáMaría xí'in ñáMarta t̄i'ví ná ñii ta x̄ika chiño nɔɔ ná, kuá'an ra nɔɔ taJesús, ña k̄a'an ra xí'in ra. Ta n̄ixaa ra, ta káchí ra saá:

—Tata, vitin ndeé ní ndó'o t̄aa ta kúu ta kí'vi ini m̄i ún x̄ini ún —káchí t̄ayó'o xí'in taJesús.

⁴ Tá x̄ini so'o taJesús ñayó'o, ta n̄ika'an ra:

—On s̄iví xa'a ña kivi taLázaro kúu ña ndeé ní ndó'o ra vitin. Ta ña ndeé ní ndó'o ra kúu xa'a ña kuá'a ní n̄ivi chinóo síkón na ñatɔ'ó Ndios, ta ñii k̄i'va saá chinóo síkón na ñatɔ'ó ȳi'i, t̄aa ta kúu Sa'ya Ndios.

⁵ Ta taJesús kí'vi ní ini ra x̄ini ra ñáMarta xí'in k̄i'vi ñá ñáMaría, xí'in k̄i'va ná taLázaro.

⁶ Ta k̄ivi x̄ini so'o ra ndí ndeé ní ndó'o taLázaro, ta saá ni, k̄indɔo k̄a ra ovi k̄a k̄ivi nɔɔ yóo ra.

⁷ Tá n̄iya'a ovi k̄ivi yó'o, ta n̄ika'an ra xí'in nax̄ika xí'in ra, káchí ra saá:

—Vitin kee yó ndikó tuku yó ko'on yó ñoo estado Judea —káchí ra.

⁸ Ta naxíka xí'in ra nika'an na, káchí na saá:

—Tata Rabí, sakán lo'o kivi niya'a, naná'no noo najudío na ndóo ñoo estado Judea, salo'o kuiti, ta ka'ni na yó'ó xí'in yuu, níkuu. ¿Ndachun kóni ún ndikó tuku yó ñoo yó'o? —káchí na.

⁹ Ta ndakuiin taJesús, nika'an ra xí'in na:

—¿An on ndixa uxu ovi hora kómí ñii ndiví ña yé'e ño'o? Ta ta xíka ndiví, on vása káchí'i xa'a ra ña'a, chi va'a yé'e ño'o noo yichi xíka ra.

¹⁰ Ta ta xíka ñoo naa, tayó'o káchí'i xa'a ra ku'a ní ña'a, chi on ko'ó ño'o ye'e yichi noo ku'a'an ra —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

¹¹ Ta saá nika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Taa tamigo yó taLázaro kisin ra vitin, ta ko'on i ña sanakáxin i ini ra.

¹² Ta saá ndakuiin naxíka xí'in ra, nika'an na:

—Tata, tá ta kisin kuu ra, ta saá kúndaq ini yó ndí ta xa ku'a'an nduva'a kuu ra —káchí na.

¹³ Nayó'o on vása kúndaq ini na ña ká'an taJesús, chi kóni kachí ra nixi'i taLázaro, ta nayó'o xáni sin i na ndasaá kuiti kisin taLázaro.

¹⁴ Ta saá taJesús nika'an káxin ra xí'in na, káchí ra saá:

—TaLázaro xa nixi'i ra.

¹⁵ Ta kusi ini i ña on vása ní-xiyo i xí'in taLázaro kivi nixi'i ra, chi ña ndó'o ra saá kuu ñava'a xa'a mii ndó. Saá chi ñayó'o chindeé ña mii ndó ña kandixa va'a ndó yi'i. Ta ko'yo vitin koto yó noo kándú'u ra —káchí taJesús xí'in na.

16 Ta ñii taxíka xí'in taJesús ñaní ra Tomás, ta kúu ta sakunaní na taKuátí, ñika'an ra xí'in inka naxíka xí'in taJesús:

—Va'a ko'on ndi'i yó xí'in ra xa'a ña kivi yó xí'in ra —káchí ra.

To'on yó'o ká'an ña ndi'i ñivi na kándixa taJesús

kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi

17 Tá ñixa na ñoo Betania, ta xini so'o taJesús ña xa ñiya'a komi kivi ñinduxun taLázaro yó'o.

18 Ta ñoo Betania yó'o náka yatin ña ñoo Jerusalén, ñii unj kilómetro kúu ñaxíka.*

19 Ta ku'a ní najudío xa kixa na ñoo Betania yó'o, chi nayó'o kóni na chika na ndee ini ñaMaría xí'in ñaMarta, chi kúchuchú ní ini nayó'o xa'a ña ñixi'j takí'va nána'a yó'o.

20 Tá kixa ñivi ndato'on na ndí vaxi taJesús, ta xini so'o ñaMarta to'on yó'o, ta kee ña ku'a'an ña nakutá'an ña xí'in ra. Ta ñaMaría kindo ña ve'e.

21 Ta ñixa ñaMarta noo taJesús, ta ñika'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Tata, tá ñixiyo ún xí'in ndi yó'o, níkuu, ta on kivi takí'va i.

22 Ta saá ni, vitin kúnda ini i ndí Ndios ndixa taxi ra nda'a ún nda kúu ka ñava'a ndukú ún noo ra —káchí ñaMarta xí'in taJesús.

23 Ta ndakuijn taJesús, ñika'an ra xí'in ña, káchí ra saá:

—Taa takí'va ún nataku ra —káchí ra.

24 Ta ndakuijn ñaMarta:

* **11:18** Unj kilómetro kúu xa'on estadio.

—Xa xínij ndí ndixa nataku ra, ta ñayó'o kundivi kivi sondí'í ñoyívi, chi kivi saá ndi'i nivi na nixi'i nataku na —káchí ñá xí'in ra.

²⁵ Ta ndakuijn taJesús, ñika'an ra saá:

—Yi'i kúu ndee ña táxi nataku nivi na nixi'i, ta yi'i kúu ndee ña táxi kutaku ndino'o nivi. Ndi'i nivi na kándixa yi'i, vará kixaa ñii kivi ña kivi na, ta nayó'o ndixa kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi vaxi.

²⁶ Ta ndi'i nivi na kúu na táku ndino'o chi kándixa na yi'i, nayó'o nda ñii kivi on ndi'i xa'a na. ¿Án kándixa ún to'on yó'o ña ká'an xi'ín ún? —káchí taJesús xí'in ñaMarta.

²⁷ Ta ndakuijn ñá, ñika'an ñá:

—Ndixa, Tata, kándixa i to'on ká'an ún, ta kándixa i yó'o kúu Cristo, Sa'ya Ndios, ta xindati ndi ña ti'ví Ndios, ta vitin xa kixaa ra ñoyívi yó'o —káchí ñaMarta xí'in taJesús.

To'on yó'o ká'an ña taJesús xáku ra noo ninduxun taLázaro

²⁸ Ta saá ndikó ñaMarta kuano'o ñá, ta naxaa ñá ve'e ñá. Ta kana ñá ki'vi ñá ñaMaría kixi ñá noo ñá, ta ñika'an se'é ñá xí'in ñáyó'o, káchí ñá saá:

—TaMaestro kixaa ra yatin noo ñoo yó'o, ta kana ra yó'o ko'on ún noo ra —káchí ñá.

²⁹ Tá xini so'o ñaMaría to'on yó'o, ta kama ní nakundichi ñá, ta kee ñá ku'an ñá noo yoo taJesús.

³⁰ Ta taJesús on ta'an ka ki'vi ra ñoo Betania, ta yoo ka ra mji xiiña noo nakutá'an ñaMarta xí'in ra.

31 Ta najudío na xa kixaa ndóo ve'e noo táku ñáMaría xí'in ñáMarta xa'a ña chíkaa na ndee ini náyo'o, xito na kama ní ñakundichi ñáMaría, ta kee ña kuá'an ñá, ta saá kee na kuá'an na sata ñá, chi xani sini na: "Kuá'an ñá noo ñinduxun taLázaro ña kuaku ña xa'a ra", saá xani sini na.

32 Ta ñixaa ñáMaría noo yoo taJesús, ta xikuxítí ñá xa'a ra, ta ñika'an ñá xí'in ra, káchí ñá saá:

—Tata, tá ñixiyo ún xí'in ndi yó'o, níkuu, ta on kivi takí'va i —káchí ñá.

33 Tá xito taJesús xáku ní ñáMaría, ta xáku ní natá'an ñá na kixaa xí'in ñá, ta saá ña xito ra yó'o nda sakanda ña ini ra, ta ñita'vi ní ini ra.

34 Ta ñindaqa to'on ra na, káchí ra saá:

—¿Míkíá sanduxun ndó ta ñixi'i?

Ta ndakuin na, ñika'an na:

—Na'a, ko'on ún xí'in ndi ta koni ún noo ñinduxun ra —káchí na.

35 Ta taJesús kixá'á ra xáku ní ra.

36 Ta sava najudío na ndóo yó'o, ñika'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Koto ndó, ndee ní kí'vi ini ra xini ra ta ta ñixi'i —káchí na, ká'an na.

37 Ta inka na ká'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Tayó'o sanda'a ra nduchu noo takuaá. ¿Ndachun on vása ní-xiyo ra ña chindee ra taLázaro ña on kivi ra, níkuu? —káchí na.

To'on yó'o ká'an ña xa'a taJesús sanataku ra taLázaro

38 Ta tuku nda mji níma taJesús kánda ña xí'in ña kúchuchú ní ini ra, ta kuá'an ra, ta ñixaa ra noo yoo kavua noo ñinduxun taLázaro. Ta xini

ra ñii yuṽ veé ña ká'no ní, ña va'a ndási yu'ṽ kavuaṽ yó'o.

³⁹ Ta ñika'ṽn taJesús xí'in ñivi na yíta yó'o, káchí ra saá:

—Tiin ndó yuṽ ña ndási yu'ṽ kavuaṽ yó'o, ta sakuta'a ndó ña —káchí ra xí'in na.

Ta ñika'ṽn ñaMarta xí'in ra, káchí ñá saá:

—On vá'a vitin, Tata, chi xa ñixiṽ koṽi kivi ñixi'ṽ ra, ta saá xa xá'an tá'yí ní ra vitin —káchí ñá.

⁴⁰ Ta ñika'ṽn taJesús xí'in ñá, káchí ra saá:

—¿An on vása náká'an ún ña ñika'ṽn ṽ xí'in ún, nana? Chi ñika'ṽn ṽ tá kandixa ún y'ṽ, ta saá koni ún ñava'a ká'no ña táxi ña kua'a ní ñivi chinóo síkón na ñato'ó Ndios —káchí ra xí'in ñá.

⁴¹ Ta saá sakuta'a na yuṽ ña ndási yu'ṽ kavuaṽ noṽ ñiṽṽṽn taLázaro. Ta taJesús ñakoto ndaa ra ñoyívi ñino, ta ñika'ṽn ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá ṽ, táxa'vi ún chi xini so'o ún xa'a ña ndúkú ṽ noṽ ún vitin.

⁴² Xini va'a ṽ ña ndi'i saá kivi xini so'o ún ña ká'ṽn ṽ xí'in ún, ta vitin ká'ṽn ṽ to'on yó'o, saá chi kóni ṽ ña kundaa ini ñivi na yíta yó'o ndí yó'ó kúu taṽ ta ṽ'ví y'ṽ kixaa ṽ —káchí taJesús xí'in Ndios.

⁴³ Ta ndi'i ñika'ṽn ra to'on yó'o xí'in Ndios, ta xí'in ndi'i ndee ra ñika'ṽn ra xí'in taLázaro, káchí ra saá:

—Lázaro, keta ún, ta na'a ún yó'o —káchí ra.

⁴⁴ Ta saá taLázaro, taṽ ta xa ñixi'ṽ kúu ra, ta ñatakú ra vitin, ta keta ra ṽxin kavuaṽ, ta kixaa ra xikundichi ra noṽ ñivi na yíta yó'o. Ta yíkí koṽu taLázaro násúku ndaa ndi'i ña xí'in tikoto

ña chisúku na ra kivi ninduxun ra. Ta sijní ra xí'in noo ra násúku ndaa ña xí'in inká tikoto. Ta nika'an taJesús xí'in na:

—Ndaxin ndó ra noo tikoto ña nó'ni ra, ta saña ra ko'on ndíka ra —káchí taJesús xí'in nivi.

To'on yó'o ká'an ña naná'no noo najudío xikoo yu'ú na ndasaá koo ka'ni na taJesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Ta saá najudío, na kuá'an xí'in ñaMaría nixaa na noo yoo taJesús, xini na ñava'a yó'o ke'é taJesús ña sanataku ra taLázaro, ta kuá'a ní nayó'o kandixa na taJesús.

⁴⁶ Ta inká najudío yó'o kuá'an na, ta nixaa na noo nafariseo ta ndato'on na xí'in na yukía ke'é taJesús xí'in taLázaro.

⁴⁷ Ta nafariseo xí'in nasutu ná'no noo najudío kana na nivi na kúu nachiño ná'no, na naní Junta Suprema, ta nakutá'an na. Ta saá kixaa na, ta ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukía ke'é yó vitin? Chi taJesús yó'o ké'é ra kuá'a ní milagro.

⁴⁸ Táná taxi yó ña ke'é ka ra saá, ta ndi'i nivi kixá'á na kundikon na ra. Ta saá yiyo ní sakaku ra kuachi xí'in nagobierno ñoo Roma, ta kama ní nachiño ñoo Roma ti'ví na natropa ta sandi'i na xa'a naño yó Israel, ta ñii saá sandi'i na xa'a ve'e ño'o ká'no ñoo yó —káchí na, ká'an na.

⁴⁹ Ta ñii sutu tatá'an naJunta Suprema yó'o, naní ra Caifás, ta kuiya yó'o xikuu ra tasutu ká'no noo ndi'i nasutu, ta nika'an ndoso ra xí'in natá'an ra naJunta Suprema, káchí ra saá:

—¿Án nakí'ví kúu ndó?, ¡chi ɔn vá'a xáni sɪnɪ ndó!

⁵⁰ ɔn vása kúndaɔ ini ndó ndí va'a ka kúu ña kivi ñii taɔ xa'a nɪvi ñoo yó, kɔtɔ ndi'i xa'a ndi'i yó nañoo Israel —káchí ra xí'in na.

⁵¹ Ta ɔn sɪví sɪnɪ mɪi ra kúu ña kaɔu tɔ'on yó'o ña nɪka'an ra saá, ta tɔ'on ña kee noo Ndios kúu ña. Saá chi chítónɪ Ndios tasutu ká'no kuu taɔ ta ka'an tɔ'on ña káchí ndí taJesús kivi ra xa'a ndi'i nañoo Israel.

⁵² Ta ɔn sɪví ndasaá kuiti xa'a nañoo Israel kúu ña kivi taJesús, ta kivi ra xa'a nɪvi na táku ndi'i xiiña ñoyívi. Saá ke'é ra xa'a ña nakaya ra nɪvi na kúu sa'ya Ndios, na ndóo ndi'i saá xiiña noo ño'o, ña nduu na ñii ti'vi nɪvi xí'in ra.

⁵³ Ta kivi naɔkutá'an naJunta Suprema yó'o, ta xikoo yu'ú na, ta chikaɔ ini na ka'ni na taJesús.

⁵⁴ Ta ñakán taJesús ɔn vása ní-xika tívi ka ra noo nɪvi, ta kee ra ñoo estado Judea yó'o, ta nɪxaɔ ra ñii ñoo lo'o naní Efraín, ña nákaɔ yatin noo yóo yuku yichí. Ta kindɔo ra yó'o xí'in naxíka xí'in ra.

⁵⁵ Ta saá xa yatin tónɔa kivi ña kasa ndivi najudío viko Pascua.† Ta kuɔ'a ní nɪvi kee na ñoo na, ta kuɔ'an na ñoo Jerusalén. Ña si'na ka ta'an kana viko Pascua yó'o, kuɔ'an na xa'a ña kasa ndivi na ndayí ña nɪtaa taMoisés kuyɔ xina'á. Ndayí yó'o ká'an ña ndasaá ke'é na xí'in mɪi na ña koo ndii na noo Ndios xa'a viko yó'o.

⁵⁶ Ta nɪxaɔ na ñoo Jerusalén, ta nandukú ní na taJesús ndiní xiiña ñoo Jerusalén yó'o. Ta

† **11:55** Pascua najudío kána ña uxɔ kivi xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios saɔaku ra naxi sikuá na noo nañoo Egipto kuyɔ xina'á.

naḱutá'an na yíta na ke'e yatin yé'é ve'e ño'o ká'no, ta ndákā to'on tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukía xáni sijní ndó? ¿Án xáni sijní ndó kixaa taJesús viko Pascua yó'o? —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

⁵⁷ Ta nafariseo xí'in nasutu ná'no noo najudío xa si'na xa'nda chiño na noo nivi, káchí na saá:

—Tá yóo nivi na xíní mikiá yóo taJesús, ta nayó'o xíní ñó'ó ndato'on na xí'in nachiño ná'no ña kuchiño tiin na ra —káchí naná'no yó'o, xa'nda chiño na.

12

*To'on yó'o ká'an ña xa'a ñaMaría
chikaa ña nduta xá'an támi xa'a taJesús
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)*

¹ Ta iño kivi yachi ka on ta'an kixá'a viko Pascua, ta ndikó tuku taJesús kixaa ra ñoo Betania noo yóo taLázaro. Ta taLázaro yó'o kúu ta xa xixi'i, ta taJesús sanatakú ña'a ra.

² Ta nixaa taJesús ñii ve'e noo xakin na ñii viko lo'o ña kisa to'ó na taJesús. Ta ñaMarta xíka ña táxi ña xixi nivi na ndóo viko yó'o, ta taLázaro kándú'u ra noo yóo tón mesa, xixi ra xí'in taJesús.

³ Ta saá inkā ñaki'va taLázaro ñaMaría, kixaa ña noo yóo xa'a taJesús. Ní'i ña ñii yuyú ña sava litro* chútú ña xí'in nduta va'a tá xá'an támi, naní rá nardo, tá yá'ví ní kúu rá. Ta ñaMaría chikaa ña rá xa'a taJesús, ta yákón ña xa'a ra

* 12:3 Sava litro nduta kúu ñii libra.

xí'in yisi sɪnɪ ñá. Ta siko ña xá'an támi nduta yó'o, nixita ní'nó ndi'i ña ini ve'e yó'o.

⁴ Ta ñii taxíka xí'in taJesús, naní ra Judas Iscariote, sa'ya taSimón kúu ra, ta on vá'a kóni tayó'o xa'a ña ke'é ñáña'a yó'o saá. TaJudas yó'o kúu ta ta siko kuíná taJesús nda'a ñivi na sáa ini xini ña'á.

⁵ Ta ñika'an taJudas, káchí ra saá:

—¿Ndachun on vása ní-sikó ñá nduta yó'o xí'in ya'vi rá ña kúu unɪ ciento sɪ'ún denario,† ta saní'i ñá sɪ'ún yó'o nda'a ñivi nandá'ví, ní'kúu? —káchí taJudas xí'in na.

⁶ Ta on sivi xa'a ña ndixa kí'vi ini ra xini ra ñivi nandá'ví kúu ña ñika'an taJudas saá, chi taJudas kúu ta ta ndiso chiño xí'in sɪ'ún ña xini ñó'ó taJesús xí'in naxíka xí'in ra. Ta yóo sava kivi taJudas kisa kuíná ra lo'o sɪ'ún yó'o.

⁷ Ta taJesús ndakuin ra, ñika'an ra xí'in taJudas, káchí ra saá:

—On sandi'i ún ñáña'a yó'o chi ñava'a ke'é ñá xí'in i. Saá chi chikaa va'a ñá nduta yó'o ña koni ñó'ó ñá rá kivi vitin xa'a ña kasa ti'va ñá yiki koñu i, chi xa yatin kixaa ña kivi i ta nduxun i.

⁸ Ta ndó'ó, ndi'i saá kivi yóo nandá'ví xí'in ndó, ta yi'i, salo'o ní ka kivi yoo i xí'in ndó —káchí taJesús xí'in ñivi na ndoo vikoo lo'o yó'o.

To'on yó'o ká'an ña ndí kóni na ka'ni na taLázaro

⁹ Ku'a'a ní najudío xini so'o na ña kixaa taJesús ñoo Betania, ta ku'a'an na koto na ra, ta ñii saá

† **12:5** Ñii denario kúu sɪ'ún ña kúu ya'vi ñii ta ta kisa chiño ñii kivi.

kóni na koto na taLázaro ɬa ɬa xikuu ɬa nixi'i, ta taJesús sanatakū ña'á ra.

¹⁰ Ta saá naná'no noo nasutu na kúu na xa yóo yu'ú ña ka'ni na taJesús, ta vitin nakoo yu'ú nayó'o ña ka'ni na taLázaro.

¹¹ Kóni na ka'ni na taLázaro chi kuá'a ní najudío xa sandakoo na yichi nasutu yó'o, ta kixá'á na ndikon na sata taJesús, chi sanatakū ra taLázaro.

To'on yó'o ká'an ña xa'a kivi niki'vi taJesús ñoo Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Ta nitivi inkā kivi, ta chutú ní nivi ñoo Jerusalén chi xa kóni kixá'á viko Pascua, ta nivi na nakutá'an yó'o xini so'o na vitin kixaa taJesús ñoo Jerusalén yó'o.

¹³ Ta saá kee na kuá'an na, ta xa'nda na noo nda'a tón yiton ñoo, ta ní'i na kuá'a ní ñoo yó'o, ta kuá'an na nakutá'an na xí'in taJesús yichi noo vaxi ra. Ta xí'in ndi'i ndee na, nika'an na, káchí na saá:

—¡Ná kasa ká'no yó Ndios! ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o, ɬa ɬa kixaa xí'in ndayí Ndios! ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o ɬa ɬa kúu Rey, ɬaká'no noo naIsrael! —káchí na, ká'an na.

¹⁴ Ta taJesús xa naní'i ra ñii burro lo'o ta yóso ra vaxi ra. Saá kisa ndivi ra ña káchí to'on Ndios ña nīta na xina'á, ña káchí saá:

¹⁵ On kuyi'vi ndó, ñañoo Jerusalén.

Koto ndó, yó'o vaxi ɬa ɬa kúu Rey noo ndó, vaxi ra yóso ra ñii burro lo'o, saá káchí to'on Ndios ña nīta na xina'á.

16 Ta naxíka xí'in taJesús on vása ní-kundaa ini na yukía kóni kachí ndi'i ña xíto na yó'o. Ta saá ni, kivi ndi'i kundivi ña nixi'i taJesús ta natakū ra ta ndikó ra ndaa ra ñoyívi ñino, tãda saá naká'an na to'on Ndios ña ñitaa na xina'á xa'a taJesús. Ta saá kundaa ini na ndi'ndi'i ña ke'é ñivi xí'in taJesús kúu ña kisa ndivi na to'on Ndios yó'o.

17 Nixiyo kua'a ní ñivi na xini taJesús kivi sanatakū ra taLázaro. Chi ta xa nixi'i xikuu ra, ta ñinduxun ra tixin kavua, ta saá kixaa taJesús, ta kana ra taLázaro xí'in kivi ra, ta sanatakū ña'á ra. Ta ñivi na xini ñayó'o xa'ta ní'nó na to'on xa'a ñava'a yó'o ke'é taJesús.

18 Ñakán kía ndi'i ñivi na xini so'o to'on yó'o, kee na kua'an na ña nakutá'an na xí'in taJesús yichi noo vaxi ra ña kixaa ra ñoo Jerusalén.

19 Ta xa'a ñayó'o nafariseo nika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¡Ndã manj kúu ña ndukú yó kundee yó noo tayó'o! ¡Koto ndó! Ndi'i saá ñivi ñoyívi yó'o ndikon na satã taJesús vitin —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

To'on yó'o ká'an ña ñivi na inkã ñoo nandukú na taJesús

20 Ta sava ñivi na kixaa ñoo Jerusalén ña kasa to'ó na Ndios vikō Pascua kúu na inkã ñoo, ta ká'an na to'on griego.

21 Ta sava nagriego yó'o kixaa na noo ñii taxíka xí'in taJesús ta ñaní Felipe, taã ta kee ñoo Betsaida estado Galilea kúu ra. Kixaa nagriego noo taFelipe yó'o, ta nika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Tata, kóni ndi koto ndi taJesús —káchí na xí'in ra.

²² Ta taFelipe nixa'an ra ndato'on ra xí'in inka taxíka xí'in taJesús, ta naní Andrés, ta ndiovi na saá kee na ku'a'an na, ta nixa'a na noo taJesús ña ndato'on na xí'in ra xa'a ña kóni nagriego yó'o.

²³ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra saá:

—Xa kixa'a yatin ní kivi ña yi'i, ta'a ta kixi noo Ndios, kasa ndivi i chiño ká'no, ta xa'a ñayó'o Ndios kasa ká'no ra yi'i, ta kanóo síkón ñato'ó i.

²⁴ Ta ña ndixa ndaa ká'an i xí'in ndó tá yóo ñii ndikin trigo, ta tá on chi'i nivi ndikin yó'o, ta kindoo mató'ón ña. Ta saá ni, tá chi'i nivi ndikin trigo yó'o tixin ño'o, ta saá ndixa ta'vi soo ña, ta nduta ña ta kua'no ña, ta nduu ña ku'a'a ní ndikin trigo. Ta ndatán yóo ndikin trigo ña chi'i nivi tixin ño'o saá yóo i chi xini ñó'ó kivi i, ta nduxun i, ta natakú i. Ta xa'a ña kundo'o i saá, ku'a'a ní nivi kutakú na xí'in Ndios.

²⁵ Ta ndatán yi'i táxi xí'in mji i ña kasa ndivi i ña kóni Ndios, ñii ki'va saá nivi na ndíkõn yichi i, xini ñó'ó na taxi xí'in mji na ña ke'é na ña kóni Ndios. Chi ndi'i nivi na ndasaá kuiti kúsi i ini kutakú va'a ñoyívi yó'o, nayó'o ndañó'ó na noo Ndios. Ta ndi'i nivi na on vása ndí'i ní ini xa'a ña kutakú va'a na ñoyívi yó'o, nayó'o kúu na naní i yichi ndaa ña va'a kutakú na xí'in Ndios.

²⁶ Ndi'i nivi na kóni kasa chiño noo i, xini ñó'ó kundikõn na yichi i, ta saá ndatán yóo ña ké'é i, saá ke'é na. Ta Yivá i Ndios kasa to'ó ra ndi'i nivi na kúu na kisa chiño noo i.

To'on yó'o ká'an ña taJesús ndato'on ra xí'in nivi ndasaá koo ña kivi ra

27 'Ta vitin ndí'i ní iniḡ, ta xáni ní iniḡ yukía ka'anḡ xí'in Ndios. ¿An ndukúḡ ḡoḡ Yiváḡ Ndios ña sakaku ra yíḡ ḡoḡ ña xo'vi ní? Ó'on, on ka'anḡ saá, chí xa'a ña kasa ndiviḡ chiño yo'vi ní, nda kiviḡ kúu ña kixaaḡ ñoyívi yó'o —káchí taJesus.

28 Ta saá nika'an taJesus xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yiváḡ, vitin kasa ndivi ún chiño xa'a ña kasa ká'no nivi yó'ó ta chinóo síkón na ñato'ó ún —káchí taJesus xí'in Ndios.

Ta saá xini so'o ra tachḡ to'on Ndios ña kixi ñoyívi nino ña nika'an ña, káchí ña saá:

—Xa kisa ndiviḡ chiño ká'no ña kisa ká'no nivi yíḡ, ta chinóo síkón na ñato'óḡ, ta tuku inka yichi ke'éḡ saá —káchí to'on nika'an ña xí'in ra.

29 Ta nivi na ndóo xí'in taJesus xini so'o na tachḡ yó'o, ta sava nivi xani sini na án ndá'yi savi. Ta inka na nika'an, káchí na:

—Ñii ángel ña kixi ḡoḡ Ndios nika'an ña xí'in ra —káchí na, ká'an na.

30 Ta taJesus nika'an ra xí'in na:

—On sivi xa'a yíḡ kúu ña nika'an tachḡ yó'o, ta nika'an tachḡ yó'o xa'a ña chindeé ña ndó'ó ña ndixa kandixa ndó yíḡ.

31 Vitin xa yatin kixaa kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi nivi ñoyívi yó'o. Ta saá ñanima ndiva'a ká'no, ña kúu ña xá'nda chiño ḡoḡ nivi ñoyívi yó'o vitin, Ndios sakana ra nima yó'o ko'on ña ke'e ḡoḡ naa ní.

32 Ta yíḡ, kivi ndaní'i nivi yíḡ ḡoḡ síkón, ta xí'in ñayó'o ke'éḡ ña ndi'i nivi kixaa na ḡoḡḡ —káchí taJesus xí'in na.

³³ Nika'an ra to'on yó'o ña ndato'on ra xí'in nivi ña kundaa ini na ndí kivi ra nda'a tón cruz.

³⁴ Ta ndakuiin nivi, nika'an na, káchí na saá:

—Xa ka'vi ndi to'on Ndios ña nita na kuiya xina'á ña káchí xa'a Cristo, ta ta ti'ví Ndios. Ta to'on yó'o káchí ña ndí Cristo kutaku ra ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta yó'ó káchí ún ndí ndaní'i na ta ta kixi noo Ndios, ta sandaa na ra nda'a tón cruz. Ta, ¿yu kúu ta ta ká'an ún xa'a, ta káchí ún kúu ta ta kixi noo Ndios? —káchí na xí'in ra.

³⁵ Ta ndakuiin taJesús, nika'an ra xí'in na:

—Ndátan yóo ño'o ndino'o yé'e, saá yoo i, ta salo'o kuiti ka kivi yoo i xí'in ndó. Xini ñó'ó kundikon ndó yichi i ña yé'e ndino'o, koto ñii kama naki'in yichi ña naa ndó'ó. Chi nivi na xika yichi naa on vása xini nayó'o míchí ku'a'an na.

³⁶ Yi'i kúu Ño'o ndino'o yé'e, ta vitin kivi ña yoo ka i xí'in ndó, xini ñó'ó kandixa ndó yi'i. Ta saá nduu ndó nivi na ku'a'an yichi noo yé'e Ño'o ndino'o —káchí taJesús xí'in na.

Ta ndi'i nika'an ra saá, ta kee ra ku'a'an ra, ta nixa'a ra ñii xiiña noo chise'é xí'in mii ra koto naní'i nanivi ra.

To'on yó'o ká'an ña ku'a'a ní najudío ni-xiin na kandixa na taJesús

³⁷ Vará taJesús xa ke'é ra ku'a'a ní milagro xini nivi, ta saá ni, ni-xiin na kandixa na ra.

³⁸ Ta xí'in ña on kandixa na ra, kisa ndivi na ña nika'an to'on Ndios ña nita ta profeta Isaías kuiya xina'á, ña káchí saá:

Yivá yó Ndios, lo'o ní nivi kandixa na to'on ún ña ndato'on i xí'in na.

Ni ɔn vása ní-kundaa ini na ndí xí'in ndee mji ún kúu ña kisa ndivi j ndi'i chiño ná'no ña xini na,

káchí to'on ña n̄taa taIsaías xina'á.

³⁹ Vitin kisa ndivi najudío yó'o ndatán yóo ña n̄taa taIsaías kuiya xina'á, chi n̄-kuchiño na kandixa na taJesús. Ta inka xiiña noo to'on Ndios ña n̄taa taIsaías xina'á, káchí ña saá xa'a n̄ivi yó'o:

⁴⁰ ɔn vása ní-xiin na nakoni na ta ko'ɔn na yichi ña kúu ñandaa, ñakán kía Ndios taxi ra ña nduu nayó'o ndatán yóo n̄ivi nakuáá,

chi ɔn vása kúchiño na koni na ñandaa.

Ta xa'a ña n̄-xiin na kandixa na ñandaa, Ndios taxi ra ña nduu toon ní ka ini na, nduu na n̄ivi na ɔn vása kúchiño kandixa ñandaa.

Ta xa'a n̄ivi yó'o, Ndios n̄ika'an ra, káchí ra saá: “Nda lo'o n̄-xiin na nandikó ini na, ta n̄-xiin na kixi na noo j xa'a ña sanda'a j na ña va'a kutaku na yichi ndaa”,

káchí Ndios noo to'on ra ña n̄taa taIsaías kuiya xina'á.

⁴¹ TaIsaías yó'o xikuu ñii taprofeta ta n̄ika'an ndoso to'on Ndios kuiya xina'á, ta xini ra ndi'i ndee ña livi ká'no ña kómí taJesús ñoyívi n̄ino. Ta saá taIsaías n̄taa ra to'on yó'o, ña ndátɔ'on xa'a ña ndó'o taJesús kivi táku ra ñoyívi yó'o.

⁴² Vará sava nachiño ná'no noo najudío kándixa na taJesús ndí ndixa kúu ra ta ta t̄iví Ndios, ta ɔn vása ní-xiin na ka'an na saá xí'in inka n̄ivi chi yí'ví na noo nafariseo. Saá chi nafariseo xa xa'nda chiño na ndí ndi'i n̄ivi na

kándixa ndí taJesús kúu Cristo, ɬa ɬa ɬi'ví Ndios va_xi, nayó'o ɔn kuchiño ka na ki'vi na ini ve'e ño'o sinagoga, káchí nafariseo.

⁴³ Ndi'i nivi na kúu na yí'ví ka'an ña kándixa na taJesús, nayó'o xáni sɪni na ndí ña ndáya'ví ní ka kúu ña kanóo va'a ñato'ó na noo nivi ñoyívi yó'o, ta xáni sɪni na lo'o ní ndáya'ví ña kúu ña kanóo va'a ñato'ó na noo Ndios.

To'on yó'o ká'an ña ndí to'on taJesús kúu ña kasa nani xa'q kuachi nivi

⁴⁴ Ta saá xí'in ndi'i ndee ra, taJesús nika'an ra xí'in nivi, káchí ra saá:

—Ta nivi na kándixa yi'i, nayó'o ɔn sivi ñii laá mji kándixa na, ta kándixa na Ndios, ɬa ɬa ɬi'ví yi'i kixaa i.

⁴⁵ Ta nivi na xini yi'i, nayó'o xini na Yivá i Ndios, ɬa ɬa ɬi'ví yi'i kixaa i.

⁴⁶ Yi'i kúu Ño'o ndino'o yé'e ñoyívi yó'o. Ta ndi'i nivi na ndixa kándixa yi'i, nayó'o ɔn ko'on ka na yichi noo naa.

⁴⁷ Ta ndi'i nivi na kuiti xini so'o to'on ña ká'an i, ta ɔn xiin na kasa ndivi na ña, ta ɔn sivi yi'i kúu ɬa ɬa kasa nani xa'a ña ɔn vá'a ké'é nayó'o. Saá chi ɔn sivi xa'a ña kasa nani xa'a kuachi nivi kúu ña kixaa i ñoyívi yó'o, ta xa'a ña sakaku i nivi ñoyívi yó'o kúu ña kixaa i.

⁴⁸ Ta nivi na ɔn xiin koni yi'i, ta ni ɔn xiin na kándixa na to'on i, ta ndixa xa yóo ña kasa nani xa'a kuachi nayó'o. Chi tá kixaa kivi sondí'í ñoyívi yó'o, ta mji to'on ña nika'an i xí'in nayó'o kasa nani xa'a kuachi na ña kúu ña ɔn vása ní-xiin na chikaa so'o na to'on yó'o.

49 Chi xí'in ndayí Yivá i Ndios ká'an i to'on ña ndátoto'on i xí'in ndó. Ta on şiví ndasaá kuiti to'on mii i kúu ña ká'an i. Saá chi Yivá i Ndios kúu ta ta tı'ví yı'ı kixaa i, ta xa'nda chiño ra ndá to'on kúu ña ka'an i xí'in ndó, ta xa'nda chiño ra yu kúu ña saná'a i ndó'ó.

50 Ta yi'ı, xini va'a i ndı ña xa'nda chiño Yivá i Ndios kúu ña táxi kutaku ndino'o nıvi ndi'i saá kivi. Ta ñii ki'va ndatán yoo to'on ña xa'nda chiño ra ka'an i, saá ká'an i xí'in nıvi —kachi taJesús xı'in na.

13

*To'on yó'o ká'an ña
nakata taJesús xa'a ñii ñii naxıka xı'in ra*

1 Ta on ta'an ka kixá'a kana viko Pascua,* ta taJesús xini ra ña xa yatin ní tondaa kivi ña kee ra ñoyivi yó'o, ta ndikó ra no'o ra noo yoo Yivá yó Ndios. Ndi'i saá kivi taJesús xa kivi ní ini ra xini ra nıvi na kándixa ña'a ñoyivi yó'o, ta vitin kixaa kivi ña saná'a ra na ndasaá ndixa ndeé ní kivi ini ra xini ra na, chi nda lo'o on ndi'i ña kivi ini ra xini ra na.

2 Ta xikuaa ní, xa kóni kunaa kúu ña, ta saá yoo taJesús xixi ra xı'in naxıka xı'in ra. Ta ñanıma ndiva'a ká'no xa chıkaa ña ini taJudas Iscariote, sa'ya taSimón, ña nataxi ra taJesús nda'a nıvi na saa ini xini ña'a.

3 Ta taJesús kúndaa ini ra ndı Yivá ra Ndios xa taxi ra nda'a ra ndi'i ndayı noo ndi'i ña yoo, ta

* **13:1** Pascua najudío kána ña uxı kivi xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios şakaku ra naxi sikuá na noo nañoo Egipto kujya xına'a.

xínì tǎJesús ña kǐxi ra nǒo Ndios ta vitin yǎchì ní ndikó ra no'ò ra.

⁴ Ta saá ñakundichi ra ta tǎva ra tikoto kánì ña kánóo sǎta tikoto ndíxin ra, ta chinóo vǎ'a ra ña ñii xiiña, ta saá katón ra ñii toalla toko ra.

⁵ Chikaa ra takuí ini ñii kaa ña kónó ini, ta kǐxá'á ra nakata ra xǎ'a ñii ñii taxíka xí'in ra. Ta xí'in toalla yákón ra xǎ'a ñii ñii tayó'o.

⁶ Tá kǐxaa ra nǒo yóo xǎ'a tǎSimón Pedro, ta ñikǎ'an tǎPedro xí'in ra:

—Tata, yó'ó kúu tǎa tǎká'no nǒo. ¿Án nakata ún xǎ'a ñi?

⁷ Ta ndakuiin tǎJesús, ñikǎ'an ra:

—Vitin on vása kúndaǎ ini ún yukía kóni kachí ña ké'é ñi yó'o, ta ñii kivi vǎxi kundaǎ vǎ'a ini ún xǎ'a ñayó'o —káchí tǎJesús xí'in tǎPedro.

⁸ —On vá'a saá, Tata —káchí tǎPedro xí'in tǎJesús —nda ñii kivi on taxi ñi nakata ún xǎ'a ñi —káchí ra.

Ta ndakuiin tǎJesús, ñikǎ'an ra xí'in ra:

—Tá on taxi ún nakata ñi xǎ'a ún, ta on kuchiño ka ún kuu ún tǎa tǎ ndíkõn yí'í —káchí tǎJesús xí'in ra.

⁹ Ta ndakuiin tǎPedro, ñikǎ'an ra:

—Tá saá yóo ña kǎ'an ún, Tata, ta vǎ'a ka on nakata ún ndasaá kuiti xǎ'a ñi, ta nakata ún nda nda'ǎ ñi tǎnda sǐnì ñi —káchí tǎPedro xí'in tǎJesús.

¹⁰ Ta ndakuiin tǎJesús, ñikǎ'an ra:

—Ndi'í ñivi na xa chichi takuí, na xa yóo ndii ndi'í sǎta koñu kúu nayó'o, ta ndasaá kuiti xínì ñó'ó ndoo xǎ'a na. Ta ndó'ó, nanivi ndii kúu ndó, ta saá ni, on sǐví ndi'í ndó kúu ñivi ndii —káchí ra xí'in na.

11 Nika'an ra saá xí'in na, chi xínì ra yu kúu t̄a t̄a nataxi ku'ná ña'á nda'a ñivi na s̄a ini xínì ña'á.

12 Tá ndi'i ñakata ra xa'a naxíka xí'in ra, ta ñakundixin ra tikot̄o ra, ta tuku ñakoo ra ñoḡ yóo tón mesa, ñoḡ xíxi ra xí'in na. Ta saá ñindaḡa to'on ra na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Án kúndaḡa ini ndó yukíḡa kóni kachí ñachiño ke'é ña ñakata ña xa'a ndó?

13 Chi ndó'ó káchí ndó yí'ì kúu t̄aKá'no ñoḡ ndó, ta káchí ndó xí'in ña kúu ña t̄aMaestro ndó, ta ñandaḡa kúu ña káchí ndó saá.

14 Ta xa'a ña kúu ña t̄aMaestro ndó, ta xa'a ña kúu ña t̄aKá'no ñoḡ ndó, ndixa xínì ñó'ó kasa ndivi ndó chiño ndatán yóo ña kisa ndivi ña xí'in ndó, t̄anda kasa ñiḡo ka xí'in m̄i ndó ta saá koo ti'va ndó nakata ndó xa'a tá'an ndó.

15 Saá chi xa ch̄indú'u ña ke'é yó'o ña saná'a ña ndó'ó, ta ñii k̄i'va saá xínì ñó'ó ke'é ndó xí'in tá'an ndó. Yí'ì kisa ñiḡo xí'in m̄i xa'a ña chindeé ña ndó'ó, ta ñii k̄i'va saá xínì ñó'ó kasa ñiḡo xí'in m̄i ndó xa'a ña chindeé tá'an ndó.

16 Ña ndixa ndaḡa kúu to'on yó'o: Nda ñii t̄amozo ḡn vása kúu ra t̄a ká'no ka ñoḡ t̄a xá'nda chiño ñoḡ ra, ta nda ñii t̄a t̄a tí'ví t̄apatrón ko'ḡn chiño ñoḡ ra, ḡn vása kúu tayó'o t̄a ká'no ka ñoḡ t̄apatrón t̄a tí'ví ña'á ko'ḡn ra chiño.

17 Ta ndó'ó, tá ndixa kúndaḡa ini ndó to'on yó'o, ta saá ná kunakaḡa ñas̄i ini ndó xa'a ña kisa ndivi ndó ña.

18 'On vása ká'an ña saá xa'a ndi'i ndó, chi xínì va'a ña ñii ñii ndó'ó na kúu ñivi na ñakaxin ña. Ta yóo to'on Ndios ña ñitaa na kujya xina'á, ña káchí saá: “Ñii t̄a t̄a yóo xíxi s̄it̄a va'a xí'in ña,

vitin tayó'o ndūu ra t̄a s̄aḡ ini x̄ini ȳi'j̄", káchí t̄o'on Ndios. Ta ndi'i t̄o'on Ndios yó'o x̄ini ñó'ó kundivi ña.

¹⁹ Ndát̄o'on j̄ ñayó'o x̄i'in ndó vitin ña on t̄a'án ka kundivi ña. Ta saá tá kixaā k̄iv̄i ña kundivi ndi'i ñayó'o, ta kandixa ndó ndí Ȳi'j̄ Kúu j̄ t̄a t̄a k̄ixi noḡ Ndios.†

²⁰ Ña ndixa ndaā ká'ḡn j̄ x̄i'in ndó, ndi'i n̄ivi na náki'in va'a n̄ivi na t̄i'ví j̄ ko'on chiño noḡ j̄, ña ké'é na saá kóni kachí ña náki'in va'a na ȳi'j̄. Ta ndi'i n̄ivi na náki'in va'a ȳi'j̄, ña ké'é na saá kóni kachí ña náki'in va'a na Ndios, t̄a t̄a t̄i'ví ȳi'j̄ va xi j̄ —káchí t̄a Jesús x̄i'in na.

*T̄o'on yó'o ká'ḡn ña
t̄a Jesús ká'ḡn ra ndí ñii t̄a s̄ikó kuí'ná ña'á ra
(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)*

²¹ Ta saá t̄a Jesús kónó ní nákaā ña ndi'i ní ini ra, nda sákisin ña ním̄a ra, ta n̄ika'ḡn ra x̄i'in naxíka x̄i'in ra:

—Ña ndixa ndaā ká'ḡn j̄ x̄i'in ndó vitin ndí ñii ndó'ó kúu t̄a t̄a s̄ikó kuí'ná ȳi'j̄ ta nataxi ra ȳi'j̄ nda'a n̄ivi na s̄aḡ ini x̄ini ȳi'j̄ —káchí ra x̄i'in na.

²² Ta naxíka x̄i'in ra ñakoto na noḡ tá'an na, ta xáni s̄inj̄ na yu kúu t̄a t̄a ká'ḡn t̄a Jesús xa'a.

²³ Ta ñii t̄axíka x̄i'in t̄a Jesús, t̄a kúu t̄a kí'vi ní ini t̄a Jesús x̄ini ra, yóo yatin ra s̄ijn̄ t̄a Jesús,

²⁴ ta t̄a Simón Pedro n̄ixika nda'a ra noḡ tayó'o ña ndak̄a t̄o'on ra t̄a Jesús yu kúu t̄a t̄a ká'ḡn ra xa'a.

²⁵ Ta saá tayó'o ndikó koo ra ta ñakoto ra noḡ t̄a Jesús, ta n̄inda k̄a t̄o'on ña'á ra, káchí ra saá:

† 13:19 T̄o'on hebreo ña káchí "Ȳi'j̄ Kúu j̄" kúu k̄iv̄i Ndios ndino'o.

—¿Yu kúu t̄a t̄a ká'an ún x̄a'a, Tata? —káchí ra.

²⁶ Ta nd̄akuijn t̄aJesús, n̄ik̄a'an ra:

—Kúu ra t̄a t̄a taxīj nda'a s̄it̄a va'a ña chindaxin̄j yó'o —káchí t̄aJesús.

Ta ch̄indaxin ra s̄it̄a va'a ta taxi ra ña nda'a t̄aJudas Iscariote t̄a kúu sa'ya t̄aSimón.

²⁷ Ta t̄aJudas n̄aki'in ra s̄it̄a va'a yó'o, ta x̄ixi ra ña, ta saá x̄and̄ik̄on ñaníma ndiva'a ká'no naní Satanás n̄ik̄i'vi ña ini ra. Ta t̄aJesús n̄ik̄a'an ra x̄i'in ra:

—Va'a kama kasa ndivi ún chiño ña ch̄ik̄aa ini ún ke'é ún —káchí ra x̄i'in t̄aJudas.

²⁸ Ta nd̄a ñii naxíka x̄i'in ra na ndóo x̄ixi noo mesa, on vása kúndāa ini na nd̄achun n̄ik̄a'an t̄aJesús saá x̄i'in t̄aJudas.

²⁹ Saá chi t̄aJudas kúu t̄a nd̄iso chiño x̄i'in s̄i'ún ña s̄ata na ña x̄ini ñó'ó t̄aJesús x̄i'in ndi'i naxíka x̄i'in ra, ta saá sava na x̄áni s̄inj na ndí t̄aJesús ká'an ra x̄i'in t̄aJudas ña ko'on ra sata ra ña kon̄j ñó'ó na x̄a'a vik̄o Pascua, án ká'an ra x̄i'in t̄aJudas ña taxi ra lo'o s̄i'ún nda'a n̄ivi na kúu nandá'ví.

³⁰ Tá nd̄i'i x̄ixi t̄aJudas s̄it̄a va'a ña taxi t̄aJesús nda'a ra, ta k̄ee ra kūa'an ra ke'e. Ta xa ñoó ní kúu ña.

*T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'a ñii ndayí x̄aá,
x̄a'nda chiño t̄aJesús noo na kándixa ña'a*

³¹ Ta nd̄i'i k̄ee t̄aJudas, kūa'an ra ke'e, ta n̄ik̄a'an t̄aJesús x̄i'in na n̄ind̄o x̄i'in ra, káchí ra saá:

—Vitin kasa ndivīj ñii ñava'a ká'no, ta x̄a'a ñayó'o n̄ivi kasa ká'no na ȳi'j ta chinóo síkón na ñato'ó ȳi'i, t̄a t̄a k̄ixi noo Ndios. Ta ñii k̄i'va saá

kasa ká'no na Ndios ta chinóo síkón na ñato'ó ra, xa'a ñava'a ká'no yó'o ña kasa ndivi i.

³² Ndixa xí'in ñava'a ña kasa ndivi i vitin, yi'i chinóo síkón i ñato'ó Ndios. Ta mii Ndios chinóo síkón ra ñato'ó yi'i. Ta yachi ní kasa ndivi Ndios saá.

³³ Ta ndó'ó, sa'ya mii i, salo'o kuiti kivi yoo ka i xí'in ndó, ta vitin ndato'on i xí'in ndó ndatán yoo to'on ña xa nika'an i xí'in naná'no noo najudío, kivi nika'an i xí'in na, kachi i saá: “Nandukú ndó yi'i, ta on kuchiño ndó ko'on ndó noo ko'on i”, saá kachi i xí'in na, ta ñii ki'va saá ká'an i xí'in ndó'ó vitin.

³⁴ Ta vitin ndato'on i xí'in ndó xá'nda chiño i noo ndó ñii ndayi xaá, ña kachi saá: Ndixa kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó. Ñii ki'va ndatán kí'vi ini i xini i ndó'ó, saá kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó.

³⁵ Tá ndixa kí'vi ini ndó xini tá'an ndó, ta xa'a ñayó'o ndi'i nivi kundaá ini na ndi ndó'ó kuu nivi na kándixa yi'i ta ndikon ndó yi'i —kachi taJesús xí'in na.

TaJesús ndato'on ra ndi taPedro ka'an ra uni yichi

ña on xini ña'a ra

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Ta taSimón Pedro nindaqa to'on ra taJesús, kachi ra saá:

—Tata, ¿michi ko'on ún?

Ta ndakuin taJesús, nika'an ra:

—Vitin on kivi ko'on ún xini noo ko'on i. Ta saá ni, tá ndi'i niya'a ku'a ní kivi, ta saá kuchiño ún ko'on ún noo ko'on i —kachi taJesús.

³⁷ Ta taPedro nika'an ra, kachi ra saá:

—Tata, ¿ndachun on kivi ko'on i xí'in ún vitin? Chi yi'i, xa yoo ti'va i nda kivi i noo ún —kachi taPedro xí'in taJesús.

³⁸ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in taPedro:

—¿An ndixa kía xa yoo ti'va ún kivi ún noo i? Ña ndixa ndaa ká'an i xí'in ún vitin, tá on ta'an ka kana nduxú chée ñoo vitin, ta xa uní yichi nika'an ún xí'in nivi ña on vása xini ún yi'i —kachi taJesús xí'in taPedro.

14

*Tə'on yó'o ká'an ñii laá Jesucristo
kúu yichí ña xaə nivi noo yoo Ndios*

¹ Nika'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra, kachi ra saá:

—On kundi'i ini ndó. Ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó Ndios, ta ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó yi'i.

² Ve'e Yivá i Ndios ñoyivi njino ká'no ní ña. Yoo kuə'a ní xiiña noo va'a kutaku ndi'i ndó. Tá on sivi ñandaa kúu ña ká'an i xa'a ve'e Yivá i, níkúu, ta nda lo'o on ndato'on i saá xí'in ndó. Ta vitin ko'on i ña kasa ndivi i xiiña noo va'a kutaku ndó.

³ Tá ndi'i kisa ndivi i xiiña noo va'a kutaku ndó ve'e Yivá i, ta ndikó i ñoyivi yó'o ña naki'in i ndó'ó ta ko'on ndó xí'in i. Ta saá nda mi noo táku i, ndó'ó kutaku ndó xí'in i ndi'i saá kivi.

⁴ Ndó'ó, xa xini ndó yichi ña ndasaá kuchiño xaə ndó noo ko'on i —kachi taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

⁵ Ta ñii taxíka xí'in taJesús, naní ra Tomás, n̄indaḡa to'on ra, káchí ra saá:

—Tata, on vása xín̄i nd̄i míchí ko'on ún, ta saá, ¿ndasaá koo kuchiño koni nd̄i yich̄i?

⁶ Ta nd̄akuijn taJesús, n̄ika'an ra xí'in ra:

—Yi'i kúu yich̄i ña kuchiño xaḡ n̄ivi noḡ Ndios, ta yi'i kúu noḡ káku ñandaḡ ndino'o, ta yi'i kúu ndee ña táxi kutaku ndino'o n̄ivi. On koó inka yich̄i ña kuchiño xaḡ n̄ivi noḡ Ndios: ñii laḡ yi'i kúu yich̄i ña taxi xaḡ n̄ivi noḡ Ndios ta kutaku na xí'in ra.

⁷ Ta ndó'ó, tá ndixa xín̄i ndó yi'i, ta saá ndixa koni ndó Yivá̄i Ndios. T̄anda vitin t̄anda ndi'i k̄iv̄i vaxi, xa xín̄i va'a ndó ra, ta xí'in nduch̄u noḡ ndó xa x̄ini ndó ra —káchí taJesús xí'in na.

⁸ Ta inka taxíka xí'in taJesús, naní ra Felipe, n̄ika'an ra, káchí ra saá:

—Tata, saná'a ún nd̄i'i ndasaá kuchiño koni nd̄i Yivá yó Ndios, ta ñayó'o kuiti kúu ndi'i ña xín̄i ñó'ó nd̄i.

⁹ Ta nd̄akuijn taJesús, n̄ika'an ra xí'in ra:

—Xa kuḡa ní k̄iv̄i yóōi xí'in ndó, ta, ¿án on ta'an koni ún yi'i, tata? Ndi'i n̄ivi na xini yi'i, nayó'o ñii káchí xini na Yivá̄i. Ta saá, ¿ndachun ká'an ún xí'in̄i xín̄i ñó'ó saná'āi ndó'ó ndasaá kuchiño koni ndó Yivá̄i?

¹⁰ ¿Án on ta'an kandixa ún ndí yi'i tákūi ini Yivá̄i ta Yivá̄i táku ra ini m̄jīi? To'on ña ká'an̄i xí'in ndó, on s̄iv̄i ndasaá kuiti to'on m̄jīi kúu ña, chi to'on Yivá̄i Ndios kúu ña. Saá chi Yivá̄i táku ra ini m̄jīi, ta chiño m̄ji ra kúu ña kisa ndivīi.

¹¹ Va'a kandixa ndó to'on ña ká'an̄i xí'in ndó ndí yi'i tákūi ini Yivá̄i ta Yivá̄i táku ra ini m̄jīi. Tá on k̄iv̄i kandixa ndó yi'i xa'a to'on yó'o, ta

va'a kandixa ndó yì'i xà'a milagro ñava'a ke'é i noo ndó ña sáná'a yu kúu i.

¹² Ña ndixa ndaa ká'an i xí'in ndó, ndi'i ñivi na kándixa yì'i kúchiño na ke'é na ñii kì'va ndatán yóo chiño ké'é i. Ta ndixa nayó'o ke'é na chiño ña ná'no ka noo chiño ke'é i, chi yì'i ndikó i noo Yivá i.

¹³ Ta ndó'ó na kándixa yì'i, tá xí'in ndayí kivi i, ndukú ndó ñava'a ña xini ñó'ó ndó, ta yì'i kasa ndivi i ndi'i ña ndukú ndó. Ta xà'a ña ke'é i saá, ñivi kasa ká'no na Yivá yó ta chinóo síkón na ñato'ó ra.

¹⁴ Tuku ká'an i xí'in ndó'ó na kúu ñivi na kándixa yì'i: Tá xí'in ndayí kivi i ndukú ndó ñava'a, ta yì'i kasa ndivi i ndi'i ña ndukú ndó noo i —káchí taJesús.

*To'on yó'o ká'an xà'a Níma Ndios
koo ña xí'in ñivi na kándixa taJesús*

¹⁵ Ta taJesús ñika'an ka ra xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta ndó'ó, tá kí'vi ini ndó xini ndó yì'i, ta saá kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño i noo ndó.

¹⁶ Ta yì'i, ndukú i noo Yivá yó Ndios ta ndixa ti'ví ra Níma ña ñani “Níma ña chíkaa ndee ini ñivi”, ta kutaku ña xí'in ndó ndi'i saá kivi ña vaxi.

¹⁷ Ta Níma yó'o saná'a ña ndó'ó ndasaá kuiti ña ndixa ndaa ndino'o. Ta ñivi na ndíkõn yichi õn vá'a ñoyívi yó'o õn vása kúchiño na naki'in na Níma yó'o, saá chi õn vása kúchiño koto na ña, ni õn vása xini na ña. Ta ndó'ó, ñivi na kándixa yì'i, ndixa xini ndó Níma yó'o, chi yóo

ña xí'in ndó vitin, ta kivi ña vaxi kunakaā ña ini ñii ñii ndó'ó.

¹⁸ Ta yi'i, on sandakoo mató'on i ndó'ó, ña kutaku ndó ndatán táku naválí xindá'ví na on koó yivá si'í. Ta yi'i yachi ní ndikó i ta kixaā i noo ndó.

¹⁹ Tixin ña salo'o kivi, nivi na ndikon yichi on vá'a ñoyívi yó'o, on kuchiño ka na koto na yi'i. Ta ndó'ó, on kundo'o ndó saá, chi ndixa koto ka ndó yi'i. Ta xa'a ña ndixa ndino'o táku i, ndó'ó ndixa ndino'o kutaku ndó.

²⁰ Kivi kundivi ñayó'o saá, ta ndó'ó ndixa kundaā ini ndó ndí yi'i táku i ini Yivá i, ta ndó'ó táku ndó ini yi'i, ta yi'i táku i ini ndó'ó.

²¹ Ndi'i nivi na náki'in va'a ña xá'nda chiño i noo na, ta kisa ndivi na ña, nayó'o sáná'a na ndí ndixa kúu na nivi na kí'vi ini xini yi'i. Ta ndi'i nivi na kí'vi ini xini yi'i, ta Yivá i Ndios ndixa kuki'vi ini ra koni ra nayó'o. Ta saá tuku yi'i ndixa kuki'vi ini i koni i nayó'o ta taxi xí'in mji i noo na, ña koni va'a na yi'i —káchí ta Jesús xí'in na.

²² Ta saá inkā taxíka xí'in ta Jesús, naní ra Judas (ta on sivi ta Judas Iscariote kúu tayó'o), nika'an ra xí'in ta Jesús, káchí ra saá:

—Tata, ¿ndachun taxi ún ndasaá kuiti mji ndi kuu nivi na kuchiño koni va'a yó'ó? ¿Ndachun on vása ke'é ún saá xí'in ndi'i nivi ñoyívi yó'o ña kuchiño koni na yó'ó?

²³ Ta ndakuiin ta Jesús, nika'an ra xí'in ra:

—Ndi'i nivi na kí'vi ini xini yi'i, nivi yó'o kasa ndivi na to'on i. Ta Yivá i Ndios kuki'vi ini ra koni ra nayó'o, ta Yivá i xí'in yi'i ndixa kixaā ndi noo nayó'o, ta kutaku ndi xí'in na.

24 Ta n̄ivi na ɔn vása kí'vi ini xíni na yì'ì, nayó'o ɔn vása kása ndivi na to'on̄i. Ta ɔn s̄iví ndasaá kuiti to'on̄i yì'ì kúu ña ká'an̄i, ta ndixa kúu ña to'on̄i Yivá yó Ndios, ɬa ɬa t̄i'ví yì'ì k̄ixāāi.

25 'Ndi'i ñayó'o ndát̄o'on̄i xí'in ndó k̄iv̄i yóo kāi xí'in ndó vitin.

26 Ta k̄ixāā k̄iv̄i Yivá yó Ndios ti'ví ra Níma ña chíkāā ndee ini n̄ivi, ta xí'in ndaȳi k̄iv̄i'ì ti'ví ra Níma yó'o, ta k̄ixāā ña kutaku ña ini ndó, ta saná'a ña ndó'ó ndi'i ña x̄in̄i ñó'ó kundaā ini ndó, ta sanaká'an̄ ña ndó'ó ndi'i to'on̄i ña n̄ika'an̄i xí'in ndó.

27 'Ta vitin táxi'ì ña kunakāā ñava'a ini ndó. Ta ñava'a yó'o kúu ña káku ini'ì, ta sán'í'ì ña ndó'ó. Ta ñava'a yó'o ña táxi'ì ña kunakāā ña ini ndó, ɔn s̄iví ñii kúu ña xí'in ña táxi'ì n̄ivi na ndíkɔn yich̄i ñoyívi yó'o nda'ā ndó ña koo va'a ini ndó. Ta saá ndó'ó n̄ivi na kándixa yì'ì, vitin xá'nda chiñōi n̄ōo ndó: ɔn kundi'i ini ndó, ta ni ɔn kuyi'ví ini ndó.

28 Xa x̄in̄i s̄o'o ndó ña n̄ika'an̄i xí'in ndó ndí kee'ì k̄o'on̄i vitin, ta k̄ixāā ñii k̄iv̄i ndikó'ì n̄ōo ndó. Tá ndixa ndino'o kí'vi ini ndó x̄in̄i ndó yì'ì, ta saá kus̄i'ì ní ini ndó ña kundaā ini ndó ku'a'an̄i n̄ōo yóo Yivá yó, chí Yivá yó kúu ɬa ɬa ká'no kā n̄ōo yì'ì.

29 Ta xa ndát̄o'on̄i xí'in ndó ndi'i ñayó'o vitin tá ɔn ɬa'an̄i kā kundivi ña. Ta saá tá k̄ixāā k̄iv̄i kundivi ndi'i ña ndát̄o'on̄i xí'in ndó, ta koni ndó ña, ta saá kandixa kā ndó yì'ì.

30 'ɔn vása ku'a'a ní kā ndát̄o'on̄i xí'in ndó vitin, chí xa va'xi ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no ña kúu ña xá'nda chiñōi n̄ōo n̄ivi na ndíkɔn yich̄i ñoyívi

yó'o. Ta saá ni, ñaním̄a ndiv̄a'a ká'no yó'o nda lo'o ɔn vása xá'nda chiño ña nɔɔ yí'i.

³¹ Ta yí'i, ndasaá kuiti kása ndivī i ña xá'nda chiño Yivá̄ i Ndios nɔɔ̄ i. Ta x̄a'a ña kása ndivī i saá, kundāa ini n̄ivi ndí ndixa kí'vi ní inī i xinī i Yivá̄ i Ndios. Ta vitin, nakuita ndó, na'a ndó kɔ'ɔn ndó xí'in̄ i —káchí̄ taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

15

*Tɔ'on yó'o ká'an ña,
ndaťán yóo m̄i tón uva ndino'o, saá yóo taJesús*

¹ Ta saá taJesús ndaťon ra ink̄a cuento ña saná'a ra naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta yí'i, ndaťán yóo m̄i tón uva ndino'o, saá yóo i. Ta Yivá̄ i Ndios ndaťán yóo ťa ťa ndáa tón uva xí'in ndi'i nda'a nó, saá yóo ra.

² Ta xá'nda ra ndi'i nda'a tón uva nɔɔ ɔn vása kóon tíuva. Ta nda'a tón uva nɔɔ va'a kóon rí, náka'nda tuku lo'o ra nɔɔ ña, ña taxi ña va'a k̄a koon tíuva.

³ Ta ťon ña n̄ika'an̄ i xí'in ndó, ndaťán yóo ña s̄iin xá'nda, ta kindaa ña ndi'i ña ɔn vása va'a yóo ini ndó, saá yóo ťon yó'o. Ta vitin n̄ivi na ndundii kúu ndó x̄a'a ña ch̄ikāa sɔ'o ndó ťon ña n̄ika'an̄ i xí'in ndó.

⁴ Ta saá xinī i ñó'ó koo ndó xí'in̄ i ndi'i saá k̄ivi, ta yí'i koō i xí'in ndó'ó. Saá chi táná ťa'nda, ta n̄andoso xíká yo'ɔ nda'a tón uva, ta ña n̄andoso xíká yó'o, ɔn vása kúchiño m̄i ña taxi ña nda ñii k̄ui'i. Ñayó'o sáná'a ña ndó'ó tá ɔn vása ñii yóo ndó xí'in̄ i, ta saá ɔn kuchiño ndó ke'é ndó nda ñii ñava'a.

5 'Yi'i, ndatán yóo m̄i tón uva ndino'o saá yóo i, ta ndó'ó, ndatán yóo yo'o nda'a tón uva yó'o, saá yóo ndó'ó xí'in i. Tá ñii yóo ndó'ó xí'in i, ta yi'i, ñii yóo i xí'in ndó, ta saá ndixa ké'é ndó ku'a ní chiño va'a. Ta chiño yó'o ndatán tíku'i va'a ní ña kóon nda'a tón uva saá yóo ña. Ta saá ni, tá yóo yo'o nda'a tón uva ña ñita'nda nandoso xíká, ñayó'o on kuchiño ña taxi ña koon nda ñii ku'i nda'a ña. Ta ñii k'i va saá, tá on vása ka ñii yóo ndó xí'in i, ta nda ñii chiño va'a on kuchiño ndó ke'é ndó.

6 Ta ñivi na kúxíká noo yi'i, ta on vása ñii yóo ka na xí'in i, nayó'o ndatán yóo nda'a tón uva ña ñita'nda nandoso xíká ta ñiyichi ña, saá yóo na noo i. Ta nda'a ñiyichi yó'o, ñivi nakaya na ña, ta taan na ña noo yóo ño'o xíxi, ta koko ña.

7 'Ta ndó'ó, tá ñii yóo ndó xí'in i, ta to'on i táku ña ini ndó, ta saá va'a ndukú ndó noo Yivá i Ndios nda ndá ka ña kóni ndó, ta ndixa taxi ra ña ndúkú ndó nda'a ndó.

8 Ta vitin ñayó'o ke'é ndó xa'a ña chinóo síkón ndó ñató'ó Ndios noo inká ñivi: Xíni ñó'ó nduu ndó ñivi na va'a ini, na kisa ndivi ña kóni Ndios, ta saá saná'a ndó ndixa kúu ndó ñivi na ndikon yi'i —káchí ta Jesús xí'in naxíka xí'in ra.

9 Ta ñika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ñii k'i va ndatán kí'vi ini Yivá i Ndios xini ra yi'i, saá kí'vi ini xini ndó'ó. Ta saá ñii ñii kivi ná kutaku ka ndó tixin ña kí'vi ní ini xini ndó'ó, ta on sandakoo ndó yi'i.

10 Tá kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño i noo ndó, ta saá ñii ñii kivi kutaku ndó tixin ña kí'vi ní ini xini ndó'ó. Saá chi yi'i, ñii k'i va saá kisa ndivi i

ña kóni Yivá i Ndios, ta ndi'i saá kivi táku i tixin ña kí'vi ní ini ra xini ra yi'i.

11 'Ndato'on i ñayó'o xí'in ndó chi kóni i ña ndixa ná kusii ní ini ndó'ó. Chi mii ñasii ña káku ini mii i, kóni i ndí ná kunakaa ñasii yó'o ini ndó'ó, ta saá kuu ndó nivi na kusii ndino'o ini.

12 Ña xá'nda chiño i noo ndó kúu ñayó'o: Ndixa kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó, ndatán kí'vi ini i xini i ndó'ó.

13 Saá chi taa taa ndixa ká'no ní ka kí'vi ini xini natá'an kúu taa taa táxi xí'in mii nda kivi ra xa'a nayó'o.

14 Ta ndó'ó, táná kasa ndivi ndó ña ká'an i xí'in ndó, ta kuu ndó nivi na náta'an va'a xí'in i.

15 On ka'an ka i xí'in ndó kúu ndó ndasaá kuiti na kisa chiño noo i, chi nivi na kisa chiño noo ñii taká'no on vása xini na yu kúu ña xani sini taká'no yó'o ke'é ra. Ta yi'i sakunanii ndó'ó namigo i na náta'an va'a xí'in i, saá chi xa ndato'on i xí'in ndó ndi'i ña saná'a Yivá i Ndios yi'i.

16 On sivi mii ndó kúu nivi na nakaxin kundikon ndó yi'i, ta yi'i kúu taa taa nakaxin i ndó'ó ña kundikon ndó yi'i, ta sakuiso chiño i ndó'ó ña kasa ndivi ndó ku'a'a ní chiño va'a. Ta chiño va'a yó'o koo ña ndatán yoo kui'i va'a ña koo na'á ní kivi. Ta saá Yivá i Ndios taxi ra nda'a ndó ndi'i ña ndúkú ndó noo ra xí'in ndayí kivi i.

17 Ñayó'o kúu ña xá'nda chiño i noo ndó: Kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

Tə'on yó'o ká'an ndí nivi na ndíkon yichí ñoyívi yó'o, sáq ini na xini na nivi na ndíkon yichí taJesús

18 Ta n̄ik̄a'an̄ kā taJesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Tá n̄ivi na ndík̄on̄ yich̄i ɔn vá'a ñoyívi yó'o sáa ini na xíni na ndó'ó, ta saá naká'án ndó ndí si'na kā ñii k̄i'va saá ke'é na xí'in̄ i.

19 Táná koo yu'ú ndó xí'in̄ n̄ivi ñoyívi yó'o, ta saá nan̄ivi ñoyívi yó'o kuki'vi ini na koni na ndó'ó. Ta ndó'ó, ɔn̄ s̄iví na ndík̄on̄ yich̄i ɔn̄ vá'a ñoyívi yó'o kúu ndó, chi yí'i n̄ak̄axin̄ i ndó'ó ña sandakoo ndó yich̄i ɔn̄ vá'a yó'o xa'a ña kundik̄on̄ ndó yich̄i i. Ñakán̄ kía n̄ivi na ndík̄on̄ yich̄i ɔn̄ vá'a ñoyívi yó'o sáa ní ini na xíni na ndó'ó.

20 Naká'án ndó tɔ'on̄ ña n̄ik̄a'an̄ i xí'in̄ ndó saá: “Nd̄a ñii tamozo ɔn̄ vása kúu ra ta ká'no kā noo ta xá'nda chiño noo ra”, káchí i xí'in̄ ndó. Tá tɔ'on̄ yó'o kóni kachí ña ñii k̄i'va ké'é na xí'in̄ yí'i, Taa taKá'no noo ndó, saá ke'é na xí'in̄ ndó'ó na kisa chiño noo i. N̄ivi ñoyívi yó'o saxo'vi na yí'i, ta saá ndixa saxo'vi na ndó'ó. Ta saá ni, n̄ixiyo n̄ivi na ch̄ikāa so'o tɔ'on̄ i, ta ñii k̄i'va saá koo n̄ivi na ch̄ikāa so'o tɔ'on̄ ña ka'an̄ ndó xí'in̄ na.

21 Saá ke'é n̄ivi xí'in̄ ndó chi ndó'ó kúu na ndík̄on̄ yich̄i i. Chi n̄ivi na kūa'an̄ yich̄i ɔn̄ vá'a ñoyívi yó'o ɔn̄ vása xín̄i na Ndios, ta kúu taa ta t̄i'ví yí'i k̄ixaa i.

22 'Tá ɔn̄ vása ní-kixi i noo na, tá ni ɔn̄ vása ní-ndato'on̄ i xí'in̄ na, níkúu, ta saá ɔn̄ vása ndíso na kūachi noo ña ndato'on̄ i xí'in̄ na. Ta vitin ɔn̄ k̄iví kachí na ɔn̄ vása ndíso na kūachi, chi n̄ik̄a'an̄ i xí'in̄ na yu kúu ñandāa, ta n̄i-xiin̄ na kasa ndivi na ña ndato'on̄ i xí'in̄ na.

23 Ndi'i n̄ivi na sáa ini xíni yí'i kúu na sáa ini xíni Yivá i Ndios.

²⁴ Xa kisa ndivi i kuꝛa'a ní milagro ná'no, ta nda ñii ñivi, ta ni si'na ta ni vitin, on vása ní-ke'é na ñava'a ndátan yóo ñamilagro kisa ndivi i ñoyívi yó'o. Tá on vása ní-ke'é i saá, níkuu, ta ñivi on vása ndiso na kuꝛchi xa'a ña ñi-xiin na kandixa na yi'i. Ta ndixa xini na milagro ke'é i, ta saá ni, saá ní ini na xini na yi'i, ta ñii ki'va saá, saá ini na xini na Yivá i Ndios.

²⁵ Saá ké'é ñivi yó'o chi to'on Ndios xini ñó'ó kundivi ña. Ta ñii xiiña noo to'on Ndios yó'o vaxi ndayí ña ñitaa taMoisés kujya xina'á, ta káchí ña saá: “Sáa ini ñivi xini na yi'i, vará nda lo'o on koó xa'a ña ké'é na saá”, káchí to'on Ndios —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

²⁶ Ta ñika'an ka taJesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Vaxi kivi kixaa Níma Ndios noo ndó, ta Níma yó'o kúu ña chíkaa ndee ini ñivi, ta ndát'on ña ndasaá kuiti ñandaꝛ ndino'o xí'in ñivi. Níma yó'o kee ña noo Ndios ta kixaa ña noo ndó, chi yi'i ti'ví i ña xí'in ndayí Yivá i, ta Níma Ndios yó'o ka'an ña xí'in ndó ndi'i ñandaꝛ xa'a i.

²⁷ Ta saá ndó'ó kuu ndó ñivi na ka'an xa'a i ndi'i ñandaꝛ xí'in inka ñivi, saá chi nda kivi kixá'á i kisa ndivi i chiño Yivá i ñoyívi yó'o, ndó'ó kúu ñivi na kixá'á kisa chiño xí'in i —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

16

¹ Ta taJesús ñika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i to'on yó'o xa ñika'an i ña xí'in ndó xa'a ña on sandakoo ndó yichí i.

² Chi vaxi kivi tá naná'no noo najudío on taxi ka na ki'vi ndó ini ve'e ño'o sinagoga. Ta vaxi

kiv̄i n̄ivi kani s̄inj̄i na ndí ñav̄a'a ní kúu ña ke'é na ña ka'ni na ndó'ó, chi xí'in ña ké'é na saá kúu ñav̄a'a kasa ndivi na ña kóni Ndios, saá kani s̄inj̄i m̄ji na.

³ Saxo'v̄i na ndó'ó saá, chi nd̄a ñii kiv̄i ɔn ta'án kon̄i ndixa na Yivá yó Ndios, ta ni ɔn ta'án kon̄i ndixa na ȳi'j̄i.

⁴ Ta vitin xa nd̄ato'on̄i xí'in ndó ñayó'o, ta saá tá kixaā kiv̄i ña kundo'o ndó ñayó'o, ta saá naká'án ndó to'on yó'o ña n̄ika'an̄i xí'in ndó —káchí taJesús.

To'on yó'o ká'an ña xa'a chiño ña kasa ndivi Níma Ndios

Ta n̄ika'an̄i ka taJesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta kiv̄i kixá'á ndó kisa ndivi ndó chiño xí'in̄i, ɔn vása ní-ka'an̄i xí'in ndó ndasaá kundo'o ndó xa'ā j̄i, chi yóo kā j̄i xí'in ndó.

⁵ Ta vitin ndikó̄ j̄i no'oj̄i noō tāa ta t̄i'ví ȳi'j̄i kixaā j̄i, ta nd̄a ñii ndó'ó ɔn vása ndák̄a to'on ndó ȳi'j̄i m̄ichí ko'on̄i.

⁶ Ta saá ni, vitin kúchuchú ní ini ndó xa'ā ña x̄inj̄i so'o ndó ña ká'an̄i ko'on̄i.

⁷ Ta ña ndixa nd̄aā ká'an̄i xí'in ndó ndí ñii ñav̄a'a xa'ā ndó kúu ña ko'on̄i. Saá chi tá ɔn vása ko'on̄i, ta ɔn kivi kixaā Níma ña naní Níma ña chíkaā ndeē ini n̄ivi. Ta ȳi'j̄i, táná ko'on̄i, ta ti'ví j̄i Níma yó'o kixaā ña noō ndó.

⁸ Tá kiv̄i kixaā Níma Ndios yó'o, ta saná'a ña n̄ivi ñoyívi yó'o ña kundaā va'a ini na yu kúu na ndíso kuachi noō Ndios, ta kundaā va'a ini na yu kúu nava'a nandaā, ta kundaā va'a ini na ndixa Ndios kasa nani ra xa'ā ndi'i n̄ivi na ndíso kuachi.

9 Saá chi Níma Ndios yó'o chindeé ña ñivi ña kundaa ini na ndí ndíso na kuachi xa'a ña ñi-xiin na kandixa na yi'i.

10 Ta Níma Ndios chindeé ña ñivi ña kundaa ini na ndí yi'i kúu ta ta va'a, ta ndaa, saá chi yi'i ndikó i no'oi noo Yivá i Ndios, ta ndó'ó on kivi koni ka ndó yi'i ñoyivi yó'o.

11 Ta Níma Ndios chindeé ña ñivi ña kundaa ini na ndixa Ndios kasa nani ra xa'a kuachi na, chi xa kisa nani ra kuachi ñaníma ndiva'a ká'no, ña kúu ña xá'nda chiño noo ñivi ñoyivi yó'o, ta ndixa xo'vi ní ñandiva'a yó'o xa'a kuachi ndíso ña —káchí ta Jesús xí'in naxíka xí'in ra.

12 Ta ñika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Yoo ku'a ní ka to'on ña kóni i ka'an i xí'in ndó, ta on ka'an i ña xí'in ndó vitin, chí vitin on kúchiño kundeé ndó koni so'o ndó ndi'i to'on yó'o.

13 Tá kixaa Níma Ndios, nina ñandaa ndato'on ña xí'in ndó, ta saná'a kaxín ña ndó'ó ndasaá va'a kundikon ndó yichi ña ndaa. Saá chi Níma Ndios yó'o on vása ka'an ña ndasaá kuiti to'on mji ña, ta ka'an ña ndatán yoo mji to'on ña xini so'o ña ñika'an Ndios, saá ka'an ña xí'in ndó. Ta Níma Ndios yó'o ndato'on ña xí'in ndó yukia koo kivi ña vaxi.

14 Ta chinoo síkón ña ñato'ói noo ñivi, chi ndi'i ñandíchi ña kómí i, Níma Ndios naki'in ña ñayó'o, ta taxi ña ñandíchi yó'o nda'a ndó ña kundaa ini ndó ndi'i ñandaa.

15 Ndi'i ñava'a kómí Yivá i kúu ñava'a kómí i. Ñakán kía ñika'an i xí'in ndó ndí Níma Ndios naki'in ña ñandíchi i, ta taxi ñandíchi yó'o nda'a

ndó ña kundaa ini ndó ndi'i ñandaa —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

*To'on yó'o ká'an ña ndí vaxi yatin kivi
ña naxíka xí'in taJesús kusij ní ini na*

¹⁶ Ta nika'an ka taJesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Salo'o ka kuiti kumanj ta on koni ka ndó yij, ta saá ya'a lo'o kuiti kivi ta tuku koni ka ndó yij. Saá chi salo'o ka kivi kumanj, ta ndikó j no'o j noo yoo Yivá j Ndios —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

¹⁷ Ta sava naxíka xí'in ra nika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukía kóni kachí to'on ña nika'an ra xí'in yó? Chi nika'an ra salo'o ka kuiti kumanj ta on koni ka yó ra. Ta saá ya'a lo'o kuiti kivi ta saá tuku koni yó ra, saá chi ko'on ra noo yoo Yivá ra, káchí ra. ¿Yukía kóni kachí to'on yó'o ña nika'an ra xí'in yó?

¹⁸ Ta tuku ndaka to'on tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukía kóni kachí to'on “salo'o kuiti kumanj”? On vása kúndaa ini yó yukía kóni kachí ra xí'in to'on yó'o —káchí na, ká'an na.

¹⁹ Ta taJesús xinj ra ndí kóni na ndaka to'on na ra xa'a to'on ña nika'an ra xí'in na, ta saá tuku nika'an ra, káchí ra xí'in na:

—¿An kóni ndó kundaa ini ndó yukía kachí to'on ña nika'an j xí'in ndó ña kachí saá: “Salo'o ka kuiti kumanj ta on koni ka ndó yij, ta saá ya'a lo'o kuiti kivi ta tuku koni ndó yij”?

²⁰ Ña ndixa ndaa kúu to'on yó'o ndí ndó'ó kuaku ndó ta ndá'ví ní ka'an ndó, ta mji kivi yó'o nanjivi ñoyívi yó'o va'a ní koni na, ta kusij ní ini

na. Ta ndó'ó, vará lo'o kuiti kivi kuchuchú ní ini ndó, ta saá kixaa ñasii ní, ta kunakaa ña ini ndó.

21 Ndatán yó'vi ndó'o ñii ña'a ñá xa kóni kaku sa'ya, saá kundo'o ndó. Ndeé ní xó'vi ña'a yó'o tá'an mii xa yatin kaku sa'ya ñá. Ta saá, tá ndi'i nija'a kaku sa'ya ñá, ta kúsií ní ini ñá. Ta saá nándoso ñá xa'a ndi'i ña yó'vi ní nixó'vi ñá, chi kúsií ní ini ñá xa'a ña kaku inká ta ñoyívi yó'o.

22 Ndatán yóo ña nindo'o ña'a yó'o, saá koo ña kundo'o ndó kivi vaxi, chi kuaku ní ndó ta kuchuchú ní ini ndó xa'a ña ko'on i. Ta saá kixaa kivi ña ndikó tuku i xí'in ndó, ta kusii ní ini ndó, ta nda ñii nivi on kuchiño na kindaa na ñasii kunakaa ini ndó.

23 'Ta kivi yó'o on vása ndáka to'on ka ndó yi'i. Ta ña ndixa ndaa kúu to'on ña ká'an i xí'in ndó vitin: Ndi'i ña ndukú ndó noo Yivá i Ndios xí'in ndayí kivi i, Yivá i ndixa taxi ra nda'a ndó ndi'i ña ndúkú ndó noo ra.

24 Tānda vitin on tā'an ndukú ndó nda ñii ñavā'a noo Ndios xí'in ndayí kivi i. Ta vitin va'a ndukú ndó ña kóni ndó noo Ndios, ta naki'in ndó ña, ta saá kunakaa ndino'o ñasii ini ndó.

*To'on yó'o ká'an ña
ta Jesús kündeé ra noo ñandiva'a ñoyívi yó'o*

25 'Nda kivi xini tá'an yó tānda vitin ndato'on i xí'in ndó ta saná'a i ndó'ó xí'in to'on ña yó'vi kundaa ini ndó. Ta vitin kixaa kivi ña on ká'an ka i xí'in ndó xí'in to'on yó'vi, ta ndixa ndato'on káxin i xí'in ndó xa'a Yivá i.

26 Ta kivi kundaa ini ndó to'on yó'o, ta saá mii ndó, xí'in ndayí kivi i, ndukú ndó ña xini ñó'ó

ndó noo Ndios. On vása koni ñó'ó kuaku ndá'vi i noo Ndios xa'a ndó,

²⁷ chi ndixa mii Ndios kí'vi ní ini ra xini ra ndó'ó. Saá chi ndó'ó kí'vi ní ini ndó xini ndó yi'i, ta kándixa ndó yi'i kixi i noo Ndios.

²⁸ Kee i noo Yivá i Ndios ta kixaa i ñoyívi yó'o. Ta vitin kee i ñoyívi yó'o ta ndikó i no'oi noo Yivá i Ndios —káchí ta Jesús xí'in naxíka xí'in ra.

²⁹ Ta ndakuijn naxíka xí'in ra, nika'an na, káchí na saá:

—Vitin to'on ña kaxín ní kúu ña ká'an ún xí'in ndi. Vitin on vása ká'an ún to'on ña yo'vi ní kundaa ini ndi.

³⁰ Ta vitin kundaa ini ndi ndí ña ndixa on koó nda ñii ña on vása xini ún. Tá on ta'an ka ndaka to'on nivi yó'ó, xa xini ndi'i ún ña xani sinj na. Ta xa'a ñayó'o kándixa ndi yó'ó kúu ún ta ta kixi noo Ndios —káchí na xí'in ta Jesús.

³¹ Ta saá ta Jesús nika'an ka ra xí'in na:

—¿An ndixa kándixa ndó yi'i vitin?

³² Ta yachi ní kixaa ña kujta ní'no ndi'i ndó, ta saá ñii ñii ndó no'o ndó ve'e mii ndó. Ta sandakoo mató'on ndó yi'i. Ta ndixa on vása koo mató'on i chi Yivá i Ndios yoo ra xí'in i.

³³ Ndato'on i ñayó'o xí'in ndó ña on kundi'i ní ini ndó, ta ná koo ñava'a ini ndó xa'a ña ñii yoo ndó xí'in i. Vará ndixa ndeé ní xo'vi ndó ñoyívi yó'o, ta on kuyi'vi ndó ta chikaa ndeé xí'in mii ndó, chi yi'i xa kündeé i noo yichi on vá'a ñoyívi yó'o —káchí ta Jesús xí'in naxíka xí'in ra.

17

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña ndukú ta Jesús noo

Ndios

¹ Ta ndi'i ndato'on ra ñayó'o xí'in naxíka xí'in ra, ta saá ta Jesús nakoto ndaa ra ñoyívi ñino, ta ñika'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá i, xa kixaa mji kivi ká'no ní. Ta vitin yi'i, ta ta kúu Sa'ya ún, ndúkú i noo ún ña chinóo síkón ún ñato'ó i noo ñivi. Ñava'a yó'o ndúkú i noo ún xa'a ña chinóo síkón i ñato'ó mji ún noo ñivi.

² Yó'ó kúu ta ta taxi ndayí nda'a yi'i ña kuu i ta taká'no noo ndi'i ñivi, xa'a ña taxi i ndi'i saá kivi kutaku ndino'o ndi'i ñivi na kúu na taxi ún nda'a i.

³ Yó'ó kúu ñii laá Ndios ndino'o, ta yi'i kúu Jesucristo, ta ta tiví ún kixaa i ñoyívi yó'o ña sakaku i ñivi. Ta saá tá tondaa ñivi koni ndixa na yó'ó, ta koni ndixa na yi'i Jesucristo, ta ña ke'é na saá kúu ña táxi kutaku ndino'o ñivi ndi'i saá kivi.

⁴ 'Ta vitin xa kisa ndivi i ndi'i chiño ña taxi ún nda'a i, ta xa'a ñayó'o kua'a ní ñivi kasa ká'no ní na yó'ó.

⁵ Ta vitin, Tata Yivá i, chinóo síkón ún ñato'ó i noo mji ún. Ñii ki'va ndatán ñixiyo síkón ñato'ó i kivi xitaku i xí'in ún ñoyívi ñino si'na tá on ta'an ka kuvá'a ñoyívi yó'o, saá ná koo ña.

⁶ 'Ñivi na taxi ún nda'a i ña kundikon na yi'i, ta saná'a va'a i nayó'o ña kundaa ini na xa'a ún. Ñivi na nakaxin ún kúu na, ta taxi ún na nda'a i ña kundikon na yi'i, ta ndixa chika so'o na to'on ún.

⁷ Ta vitin ñivi yó'o kúndaa ini na ndí ndi'i ña taxi ún nda'a i kúu ña vaxi noo mji ún,

⁸ Chi n̄ka'ḅan̄ i xí'in na ndi'i to'on ña taxi ún ña ndato'on̄ i xí'in na. Ta ndi'i to'on yó'o n̄aki'in va'a na ña, ta xa kundaa ini na ndí ndixa yi'i keē i noo ún, ta kándixa na ndí yó'ó kúu t̄aa t̄a ti'ví yi'i k̄ixaā i ñoyívi yó'o.

⁹ 'Xa'a n̄ivi yó'o na ndík̄on yi'i ndúkú̄ i noo ún, ta on vása ndúkú̄ i noo ún xa'a n̄ivi na ndík̄on yich̄i on vá'a ñoyívi yó'o. Ndúkú̄ i noo ún xa'a n̄ivi na taxi ún nda'ā i, chi n̄ivi na n̄akaxin̄ m̄i ún kúu nayó'o.

¹⁰ Chi ndi'i n̄ivi na ndík̄on yi'i kúu na ndík̄on yó'ó, ta ndi'i n̄ivi na ndík̄on yó'ó kúu na ndík̄on yi'i. Xa'a ña ké'é nayó'o kúu ña kánóo síkón ñato'ó̄ i.

¹¹ 'Ta yi'i, on kóo kā i ñoyívi yó'o, chi salo'o k̄ivi kúman̄i ta ndikó̄ i no'ō i noo m̄i ún ñoyívi n̄ino, ta n̄ivi na ndík̄on yi'i kundoō kā na ñoyívi yó'o. Tata Yivá̄ i, t̄aa t̄a kúu t̄a ndino'ō yi, xáku ndá'ví̄ i noo ún ña xí'in ndayí̄ k̄ivi ún kundaa va'a ún n̄ivi na taxi ún nda'ā i. Kundaa va'a ún nayó'o xa'a ña ñii kuu na. Ñii k̄i'va ndatán̄ ñii kúu m̄i yó, saá ná kuu nayó'o.

¹² Ta k̄ivi n̄ixiyō i xí'in n̄ivi na ndík̄on satā i ñoyívi yó'o, ta ndi'i saá k̄ivi x̄indaā i nayó'o na kúu na taxi ún nda'ā i. Ta xí'in ndayí̄ k̄ivi ún x̄indaā i na, ta saá ndā ñii nayó'o n̄i-ndañó'ó na noō i. Ndasaā kuiti t̄aa t̄a ndík̄on yich̄i ñandiva'a kúu t̄aa t̄a ndañó'ó noō i. Saá n̄ixiyo xa'a ña kundivi to'on m̄i ún ña n̄itaa na x̄ina'á xa'a t̄ayó'o.

¹³ 'Vitin ndikó̄ i xaā i noo ún, Tata Yivá̄ i. Ta ña yóo kā i ñoyívi yó'o, ká'ḅan̄ i to'on yó'o ña kon̄i so'o n̄ivi na ndík̄on yi'i ña kusij̄ ini na. Ndatán̄

ñii k̄i'va chútú ini i xí'in ñasii, saá ná kutú ñasii ini nayó'o.

14 Xa ndato'on i to'on ún xí'in nayó'o na kúu na ndíkõn yi'i. Ta ñivi na ndíkõn yich̄i ñoyívi yó'o sáa ini na xini na nayó'o, saá chi ñivi na ndíkõn yi'i õn vása ñii yóo yu'ú na xí'in ñivi na ndíkõn yich̄i õn vá'a ñoyívi yó'o. Ta ñii k̄i'va saá yi'i, õn vása ñii yóo yu'ú i xí'in ñivi na ndíkõn yich̄i õn vá'a ñoyívi yó'o.

15 Ta õn vása ndúkú i nõõ ún ña tava ún ñivi na ndíkõn yi'i ña sandakoo na ñoyívi yó'o, ta ndixa ndúkú i nõõ ún ña kundaa va'a ún ñivi yó'o nõõ ña õn vá'a ndi'i k̄ivi táku ka na ñoyívi yó'o.

16 Ñivi na ndíkõn yi'i õn vása ndíkõn na yich̄i õn vá'a ñoyívi yó'o, chi yi'i õn vása ndíkõn i yich̄i õn vá'a yó'o.

17 Tata Yivá i, chindeé ún nayó'o ña chikaã so'o na to'on m̄i ún ña kúu ña ndixa ndaa, ta xí'in ñayó'o, ndasa ndii ún ini na.

18 Ndatán yóo ña ti'vi ún yi'i kasa ndivi i chiño ña kóni ún ñoyívi yó'o, saá yóo ña ti'vi ñivi na ndíkõn yi'i ña kasa ndivi na chiño ña kóni ún ñoyívi yó'o.

19 Ta táxi ndino'o xí'in m̄i i kasa ndivi ña kóni ún. Ta xa'a ña ké'é i saá, na ndíkõn yi'i nduu na ñivi na nataxi ndino'o xí'in m̄i ña kasa ndivi na ña kóni ún.

20 'On s̄ivi ndasaá kuiti xa'a ñivi na ndíkõn yi'i vitin kúu ña xáku ndá'ví i nõõ ún, ta xáku ndá'ví i nõõ ún xa'a ñivi na kundikõn yi'i k̄ivi ña vāxi, chi nayó'o kúu na kandixa to'on ña ndato'on na ndíkõn yi'i vitin.

21 Xáku ndá'ví i nõõ ún xa'a ndi'i ñivi na

kundikɔn yì'ì ña chindeé ún na ña ñii kuu ndi'i na. Ndatán yó'ó táku ún ini m̄i i, ta yì'ì táku i ini m̄i ún, ñii k̄'va saá kóni i ndí n̄vi yó'o kutaku na ini m̄i yó. Saá ná koo ña xa'a ña kundaa ini n̄vi ñoyívi yó'o ndí ndixa yó'ó kúu ɬa ɬa t̄'ví yì'ì k̄xaa i ñoyívi yó'o.

22 M̄i ñava'a ká'no ña ɬaxi ún nda'a i kúu ñava'a ká'no táxi i nda'a n̄vi na ndíkɔn yì'ì xa'a ña ñii kuu ndi'i na, ñii k̄'va ndatán ñii kúu m̄i yó.

23 Chi yì'ì kutaku i ini n̄vi yó'o, ndatán yó'ó táku ún ini m̄i i. Ta saá ñii nduu ini ndi'i yó, ta xa'a ñayó'o n̄vi ñoyívi yó'o kundaa ini na ndí yó'ó kúu ɬa ɬa t̄'ví yì'ì k̄xaa i ñoyívi yó'o, ta kundaa ini na ndí ndixa ñii k̄'va ndatán kí'vi ini ún xini ún yì'ì, saá kí'vi ini ún xini ún n̄vi na ndíkɔn yì'ì.

24 'Tata Yivá i, ndúkú i noo ún xa'a ndi'i n̄vi na ɬaxi ún nda'a i, chi kóni i ña xa'a nayó'o kutaku na xí'in i ñoyívi n̄ino. Ndixa kóni i ña koto na ñava'a ká'no ña livi yé'e ña kómí i chi ɬaxi ún ñava'a yó'o nda'a i. Saá ke'é ún xí'in i, chi si'na tá ɔn ɬá'an kuva'a ñoyívi, ta xa kí'vi ini ún xini ún yì'ì.

25 Tata Yivá i, yó'ó kúu ɬa ɬa ndino'o ndaa. Vará n̄vi na ndíkɔn yich̄i ɔn vá'a ñoyívi yó'o ɔn vása xini na yó'ó, ta yì'ì xini va'a i yó'ó, ta n̄vi na ndíkɔn sata i xini na ña t̄'ví ún yì'ì k̄xaa i ñoyívi yó'o.

26 Xa saná'a i nayó'o ndi'i ña kúu ña xini ñó'ó kundaa ini na xa'a ún, ta ɔn vása sandakoo i ña saná'a i na ndi'i ña xini ñó'ó kundaa ini na xa'a ún. Ta xa'a ñayó'o ndatán ñii k̄'va kí'vi

ini ún xíni ún yí'í, ñii kǐ'va saá kuki'vi ini na koni tá'an na. Ta saá tuku yí'í kutaku'í ini na —káchí taJesús xí'in Ndios.

18

*To'on yó'o ká'an ña xa'a ña tiin na taJesús
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)*

¹ Tá ndi'i nika'an taJesús xí'in Ndios, ta kee ra ku'a'an ra, ta naxíka xí'in ra kee na ndíkon na ku'a'an na sata ra. Niya'a na ñii yivi naní ña Cedrón. Ta inka tá'ví yu'u yivi yó'o yóo ñii jardín, ta kixaa taJesús xí'in naxíka xí'in ra, ta niki'vi na jardín yó'o.

² Ta taJudas, ta kúu ta nṣikó kuí'ná taJesús nda'a na sáa ini xíni ña'á, xa xíni ra noo yóo jardín yó'o, chi yó'o kúu xiiña noo ku'a'a ní yichi xixa'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

³ Ta saá taJudas kixaa ra yó'o, ta ñii ti'vi natropa xí'in napolícíá na ndáa ve'e ño'o ká'no kixaa na xí'in ra. Sava nafariseo xí'in sava naná'no noo nasutu ti'ví na napolícíá yó'o ña tiin na taJesús. Sava nayó'o ní'i na candil noo xíxi ño'o, sava na ní'i na yiton noo kánóo ño'o ña xíxi, ta sava na ní'i espada.

⁴ Ta taJesús xa kúnda'a ndi'i ini ra yukíá xíni ñó'ó kundo'o ra, ta nakundichi ra ku'a'an ra nakutá'an ra xí'in na kixaa yó'o, ta ninda'ka to'on ra na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Yukú ta ndúkú ndó? —káchí ra xí'in na.

⁵ Ta ndakuijn na:

—Ndúkú ndi taJesús, tañoo Nazaret —káchí na.

—Yì'ì Kúu ì —káchí t̃Jesús xí'in na.*

Ta t̃Judas, t̃ kúu t̃ ñisikó kuí'ná t̃Jesús, ñíndichí ra xí'in na.

⁶ Tá xìnì sò'o na tò'on ñikà'an t̃Jesús: “Yì'ì kúu ì”, káchí ra, ta kama kixá'á na kuà'an símá na chí sata, ta ndiva na ñikoyo na ño ño'o.

⁷ Ta saá tuku ñindaḡa tò'on t̃Jesús na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Yukú t̃ ndúkú ndó? —káchí ra.

Ta tuku ndakuiin na, káchí na saá:

—Ndi'ì ndúkú ndì t̃Jesús, t̃ño Nazaret —káchí na.

⁸ —Xa ñikà'an ì xí'in ndó yì'ì kúu ra —káchí t̃Jesús xí'in na. —Tá yì'ì kúu t̃a t̃ ndúkú ndó, ta saá taxi ndó ndí ñivi na yóo xí'in ì ná ko'on ndika na —káchí t̃Jesús xí'in na.

⁹ Xí'in tò'on yó'o kundiivi tò'on ña sakan ñikà'an t̃Jesús xí'in Ndios, chi ñikà'an ra, káchí ra saá: “Tata Yivá ì, nda ñii ñivi na taxi ún nda'á ì, on vása ní-sandañó'ó ì na”, káchí t̃Jesús xí'in Ndios.

¹⁰ Ta t̃Simón Pedro t̃ava ra espada, ta kandoso va'a ra sò'o kua'á ñii t̃a t̃ ñaní Malco, t̃ kúu t̃a t̃ kisa chiño ño taká'no ño nasutu.

¹¹ Ta saá t̃Jesús xa'nda chiño ra ño t̃Pedro, ñikà'an ra xí'in ra:

—Chikaḡ va'a ún espada ún, saá chi Ndios chitóni ra ña yo'vi xo'vi ì, ta ndixa kasa ndivi ì ndi'i ña yo'vi yó'o —káchí t̃Jesús xí'in t̃Pedro.

Tò'on yó'o ká'an ña ñixaḡ t̃Jesús ño tasutu ká'no

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

* **18:5** Tò'on hebreo ña káchí “Yì'ì Kúu ì” kúu kivi Ndios ndino'o.

¹² Ta saá natropa xí'in t̄a ndíso chiño xí'in na, ta xí'in napolícía na ndáa ve'e ño'o ká'no, t̄iin na t̄aJesús, ta k̄atón na ra.

¹³ Ta saá n̄ixa'an ra xí'in na noo ñii t̄asut̄u ká'no t̄a naní Anás, t̄a kúu s̄iso t̄aCaifás. Ta k̄uiya yó'o t̄aCaifás kúu t̄aká'no noo ndi'i nasut̄u ñoo Israel.

¹⁴ Ta m̄ji t̄aCaifás yó'o kúu t̄a t̄a xa si'na ndato'on xí'in najudío ndí va'a k̄a x̄in̄i ñó'ó ñii laá t̄a kivi x̄a'a n̄ivi nañoo Israel, k̄ot̄o ndi'i na ndi'i x̄a'a.

*To'on yó'o ká'an ña x̄a'a t̄aPedro
ñíndichi ra ke'e ve'e t̄aAnás*

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Q̄vi t̄a t̄axíka xí'in t̄aJesús ndík̄on na s̄at̄a ra kua'an na, ta n̄ixaa na ve'e t̄asut̄u ká'no t̄aAnás. Ñii t̄ayó'o kúu t̄aSimón Pedro, ta ink̄a ra kúu t̄a t̄a x̄in̄i tá'an xí'in t̄asut̄u ká'no yó'o, ñakán t̄axi na n̄ik̄i'vi t̄ayó'o xí'in t̄aJesús ke'e ve'e t̄asut̄u yó'o.

¹⁶ Ta t̄aPedro n̄ind̄o ra ñíndichi ra yatin yé'é. Ta saá t̄atá'an ra yó'o, t̄axíka xí'in t̄aJesús, t̄a kúu t̄a x̄in̄i tá'an xí'in t̄asut̄u, k̄eta ra ta n̄ika'an ra xí'in ñaña'a ñá ndáa yé'é. Ta saá t̄axi ñá n̄ik̄i'vi t̄aPedro.

¹⁷ Ta ñaña'a ñá ndáa yé'é yó'o n̄indaq̄a to'on ñá t̄aPedro, káchí ñá saá xí'in ra:

—¿An on s̄iví yó'ó kúu ún ñii t̄axíka xí'in t̄a t̄a ñíndichi kaq̄? —káchí ñá.

Ta ndakuijn t̄aPedro:

—¡On vása! On s̄iví ȳi'j kúu ra —káchí ra.

¹⁸ Ta ndeé ní v̄ixin ñoo yó'o, ta na kisa chiño noo nave'e sut̄u yó'o xí'in ink̄a napolícía na ndáa ve'e ño'o ká'no, xá'mi na ño'o, ta yíta na yatin

noq xixi ño'o ña nasaa na. Ta taPedro ñíndichi ra xí'in na násaq ra.

To'on yó'o ká'an ndí tasutu ká'no xito ndoso ra taJesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Ta tasutu ká'no kixá'a ra ndaka to'on ra taJesús xa'a ñivi naxíka xí'in ra, ta ndaka to'on ña'a ra xa'a to'on ña saná'a ra ñivi.

²⁰ Ta ndakuiin taJesús, ñika'an ra, káchí ra saá:

—Kivi saná'a i ñivi, ta on vása ní-saná'a se'é i na, chi saná'a i na ve'e ño'o válí sinagoga xí'in ve'e ño'o ká'no noq nákutá'an ndi'i najudío, ta nda ñii to'on se'é ñi-ka'an i xí'in na.

²¹ ¿Ndachun ndaka to'on ún yi'i ndá to'on kúu ña saná'a i ñivi? Va'a ka ná ndaka to'on ún ñivi na xini so'o ña saná'a i, chi nayó'o xini na yu kúu ña ñika'an i xí'in na —káchí taJesús xí'in tasutu ká'no.

²² Tá ndi'i xini so'o ra ñayó'o, ta ñii tapolicía ta ndaa ve'e ño'o ká'no, ta kúu ta ñíndichi yatin siin taJesús, kani ra noq taJesús xí'in xa'nda nda'a ra, ta ñika'an ra xí'in ra:

—¿Ndachun ndakuiin ún saá yu'u tasutu ká'no? —káchí ra.

²³ Ta ndakuiin taJesús, ñika'an ra xí'in tayó'o:

—Tá on vá'a ñika'an i, ta vitin yó'ó ka'an ún xí'in i yu kúu to'on on vá'a ñika'an i. Ta tá to'on va'a ñika'an i, ta, ¿ndachun kani ún yi'i? —káchí ra xí'in ra.

²⁴ Ta saá tasutu Anás tì'ví ra taJesús, nó'ni ka ra, ku'a'an ra xí'in na noq taCaifás, ta kúu tasutu ká'no noq ndi'i inka nasutu noq najudío.

*Tò'on yó'o ká'an ña xá'a tãPedro
nĩkã'an tuku ra òn vása xínì ra tãJesús*

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Ta yóo tãSimón Pedro ñoo kẹ'e ve'e tãAnás, ñíndichi ra násaá ra yatin ñoo xíxì ño'ò. Ta ñii tãa ñĩndakã tò'on ra tãPedro, káchí ra saá:

—¿Án òn sívì yó'ó kúu ñii tãxíkã xí'in tãyó'o?
—káchí ra xí'in tãPedro.

Ta ndakuijn tãPedro:

—¡Òn vása! Òn sívì yì'ì kúu ra —káchí ra.

²⁶ Ta ñíndichi yatin ñii tã kása chiño ñoo tãsutu ká'no, ta tãyó'o kúu ñii tãve'e tãa tã xã'nda tãPedro so'o. Ta tã kása chiño yó'o ñĩndakã tò'on ra tãPedro, káchí ra saá:

—¿Án òn ndixa yó'ó kúu ñii tãa tã xínì xí'in tãJesús ñoo yóo jardín? —káchí ra xí'in tãPedro.

²⁷ Ta ndakuijn tãPedro, káchí ra saá:

—Òn sívì yì'ì kúu ra —káchí ra. Ta xandikòn mií saá kãna nduxú chée.

*Tò'on yó'o ká'an ña xá'a tãJesús
nĩxaá ra ñoo tãgovernador Pilato*

(Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lc. 23:1-5, 13-25)

²⁸ Ta xitaan ní kúu ña, ta napolícia xí'in tãJesús, kẹe na ve'e tãCaifás ta kuã'an na ve'e ká'no ñoo yóo tãPilato, tãa tãño Roma kúu ra, ta kúu ra tãgovernador tã xá'nda chiño ñoo najudío. Ta najudío na chíkaá kuãchi sãtã tãJesús, ndíkòn na kuã'an na xí'in napolícia yó'o, ta nĩxaá na kẹ'e ve'e ká'no yó'o. Ta najudío yó'o ñi-xiin na kì'vi na ini ve'e yó'o, ta yíta na kẹ'e. Saá chi yóo ndayí najudío ña káchí ndí òn kì'vi kì'vi na ve'e ñivi na òn vása kúu najudío. Chi

tá ya'a ndoso na ndayí yó'o, ta nduu na n̄ivi ya'kuə n̄o Ndios, ta ɔn kuchiño na kuxu na viko Pascua.†

²⁹ Ta saá taPilato kee ra ve'e ra ta kixaa ra nda ke'e n̄o yíta najudío yó'o, ta n̄inda'ka to'on ra na xa'a taJesús, káchí ra saá xí'in na:

—¿Ndá kuachi kúu ña sákuiso ndó tayó'o? —káchí taPilato xí'in na.

³⁰ Ta ndakuin na, káchí na saá:

—Tá ɔn s̄ivi ñii ta kómí kuachi kúu ra, ta ɔn vása kixi ndi nataxi ndi ra nda'a ún, ní'kúu —káchí na xí'in taPilato.

³¹ Ta ndakuin taPilato, n̄ika'an ra saá:

—Va'a ka naki'in ndó ra ko'on ra xí'in ndó ña kasa nani m̄i ndó xa'a kuachi ra, ndatan yoo ndayí m̄i ndó najudío —káchí ra xí'in na.

Ta ndakuin najudío, n̄ika'an na:

—TaJesús yó'o xini ñó'ó kivi ra, ta m̄i ndi najudío, ɔn vása kómí ndi ndayí taxi ndi kivi n̄ivi na kómí kuachi, chi ndasaá kuiti nachiño ñoo Roma kúu na kómí ndayí taxi ña kivi n̄ivi na kómí kuachi —káchí na xí'in taPilato.

³² Xí'in ña n̄ika'an na to'on yó'o, kundivi to'on ña n̄ika'an taJesús ndasaá koo kivi ra. Saá chi tá nachiño ñoo Roma káchí na ndi n̄ivi ndiso na kuachi ña táxi kivi na, ta saá katakaa ndaa na n̄ivi yó'o nda'a tón cruz nda kivi na.

³³ Ta saá taPilato ndikó ra n̄iki'vi ra ini ve'e ra, ta xa'nda chiño ra ná kixi taJesús n̄o ra. Ta saá kixaa taJesús n̄o ra, ta n̄inda'ka to'on ña'a ra, káchí ra saá:

† **18:28** Pascua najudío kána ña uxə kivi xa'a ña ná'ká'an na ndasaá Ndios saka'ku ra naxi sikuá na n̄o ña'oo Egipto kujya xina'a.

—¿Án ndixa yó'ó kúu ún Rey noo najudío?
—káchí ra xí'in ra.

³⁴ Ta ndakuijn taJesús:

—¿Án káku to'on yó'o sijn mji ún ña ká'an ún xí'in i saá? ¿Án káku to'on yó'o sijn inka nivi, ta xijn so'o ún ña, ta saá ká'an ún xí'in i? —káchí taJesús xí'in ra.

³⁵ Ta ndakuijn taPilato, káchí ra saá:

—¿Án xáni sijn ún tajudío kúu i? Ta yó'ó, tajudío kúu mji ún, ta nivi naño mji ún xí'in nasutu ná'no ve'e ño'o ñoo ún kúu na táxi kuachi xa'a ún noo i vitin. ¿Ndá kuachi kúu ña njí'vi ún? —káchí taPilato xí'in taJesús.

³⁶ Ta ndakuijn taJesús, njí'an ra saá:

—On sivi ñoyívi yó'o kúu noo xá'nda chiño i. Tá ñoyívi yó'o kúu noo xá'nda chiño i, níkuu, ta saá nivi na ndíkõn yi'i kani tá'an na xa'a i, ña on taxi na yi'i nda'a nivi na sáa ini xini yi'i. Ta ndixa ñoo ká'no noo xá'nda chiño i on vása ndá'vi ndaa ña ñoyívi yó'o —káchí taJesús xí'in taPilato.

³⁷ Ta tuku njí'an taPilato xí'in ra:

—¿Án kóni kachí to'on yó'o ndí ndixa ñii tarey kúu yó'ó? —káchí ra xí'in taJesús.

Ta ndakuijn taJesús, njí'an ra saá:

—To'on mji ún káchí yi'i kúu tarey. Ta yi'i ndakuijn i xa'a i, ká'an i ndí kixaa i ñoyívi yó'o ta kaku i xa'a ña saná'a i yu kúu ñanda. Ta ndi'i nivi na ñii yu'ú yóo xí'in ñanda chika so'o na to'on ña ká'an i xí'in na —káchí taJesús xí'in taPilato.

³⁸ Ta ndakuijn taPilato, káchí ra saá:

—¿Yu kúu mji ñanda? —káchí ra.

Ta saá tuku keta taPilato, ta nika'an ra xí'in najudío, káchí ra saá:

—Nda ñii kuachi tayó'o ni-kuchiño naní'i i xa'a ña kivi ra.

³⁹ Ta vitin kixaá viko Pascua, ta ndi'i saá viko yó'o saña i ñii ta ta nákaá ini ve'e ka ña kee ra ko'on ndíka ra. ¿An kóni ndó ña saña i tayó'o, ta kuu Rey noo ndó'ó najudío? —káchí taPilato xí'in na.

⁴⁰ Ta ndakuin na, ta xí'in ndi'i ndee na, nika'an na, káchí na saá:

—Ó'on, on saña ún tayó'o. Va'a ka saña ún taBarrabás ná ko'on ndíka ra —káchí na xí'in taPilato.

Ta taBarrabás yó'o xikuu ñii ta taku'ná.

19

¹ Ta saá taPilato xa'nda chiño ra noo natropa kani na taJesús xí'in kuártá ña nó'ni ka sijn noo.

² Ta saá natropa kisa va'a na ñii corona ñiño chinoo na sijn ra. Ta sakundixin na ra xí'in ñii tikoto ndí'í toón, ndatan yoo tikoto capa ndixin tarey. Ta ke'é na saá xa'a ña kuaku ndaa na ra ta xa'a ña kusiki na taJesús.

³ Ta natropa yó'o nika'an na xí'in ra, káchí na saá ña kusiki na ra:

—¡Ná koo va'a taRey noo naño judío! —káchí na, kúsiki na taJesús.

Ta natropa yó'o tuku tuku ka'an na xí'in ra kúsiki na ra saá, ta xí'in xa'nda nda'a na kani na noo ra.

⁴ Ta tuku keta taPilato nika'an ra xí'in najudío, káchí ra saá:

—Koto ndó yó'o, vaxi ra xí'in i. Ta saá kuchiño kundaa ini ndó ndí nda ñii kuachi on vása ní-naní'i i kómí ra —káchí ra xí'in na.

⁵ Ta kixaa taJesús ndixin ra tikoto capa ndí'i toón, ta kánóo corona ñiño sijní ra, ta ñíndichi ra noo nivi yó'o. Ta nika'an ka taPilato, káchí ra saá:

—Koto ndó, yó'o yóo ra —káchí ra xí'in na.

⁶ Tá nasutu ná'no xí'in na ndaa ve'e ño'o xito na ñíndichi taJesús, ta xí'in ndi'i ndee na, nika'an na, káchí na saá:

—¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz!
¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchí na,
ká'an na xí'in ndi'i ndee na.

Ta ndakuijn taPilato, nika'an ra xí'in na:

—Ndó'ó, ná ki'in mji ndó ra, ta ná ko'on ra xí'in ndó, ta katakaa ndaa ndó ra nda'a tón cruz. Saá chí yi'i, nda ñii kuachi ni-kuchiño naní'i i kómí ra —káchí ra xí'in na.

⁷ Ta ñii toon ká'an najudío, káchí na saá:

—Kómí ndi ndayí ña káchí xini ñó'ó kivi ra, chí ká'an ra ndí mji ra kúu Sa'ya Ndios —káchí na xí'in taPilato.

⁸ Tá xini so'o taPilato to'on yó'o ña nika'an na, ta niyi'vi ní ra.

⁹ Ta saá tuku ndikó taPilato nindi'vi ra ini ve'e ra, ta kana ra taJesús ta kixaa ra noo ra, ta nindaqa to'on ña'a ra, káchí ra xí'in ra saá:

—¿Míchí kee ún? —káchí ra.

Ta taJesús, nda lo'o on vása ní-ndakuijn ra.

¹⁰ Ta tuku nindaqa to'on taPilato ra:

—¿Án on xijn ún ndakuijn ún yu'u i? ¿Án on vása xini ún yi'i kómí i ndayí ña saña i yó'ó ko'on

ndíkạ ún, ta kómíj ndayí ka'ni j yó'ó nda'a tón cruz? —káchí ra xí'in taJesús.

¹¹ Ta saá ndakuijn taJesús nịka'an ra xí'in taPilato:

—Tá ọn koó ndayí ña taxi Ndios nda'a ún, ta ọn kivi ka'nda chiño ún noo j. Ta saá ẹa ẹa naxi yi'j nda'a ún kuu ẹa ẹa ndiso kuachi ndeé ní ka noo kuachi ña ndiso yó'ó —káchí taJesús xí'in taPilato.

¹² Tá xinj so'o taPilato ñayó'o, ta saá ndukú ra ndasaá koo kuchiño saña ra taJesús ko'on ndíkạ ra. Ta najudío tuku tuku ká'an na xí'in ndi'i ndee na, káchí na saá:

—Tána saña ún tayó'o, ta saá ọn sivi ka tamigo ẹrey César kuu ún, chi ndi'i nivi na ndása rey xí'in mji, ndatan ke'é tayó'o, kuu na nivi na saa ini xini ẹrey César —káchí najudío xí'in taPilato.

¹³ Tá xinj so'o taPilato ñayó'o, ta saá ẹava ra taJesús nda ke'e noo nivi ña kuchiño koto na ra. Ta saá xikoo taPilato noo ñii tayi tón to'ó, tón ñindichi ñii xiiña ña naní Yosọ Ndíkạ,* ta tuku naní ña Gabata to'on hebreo.

¹⁴ Ta xa yatin ma'ño ndiví† kuu ña, ta kivi yó'o xa yatin kixá'á viko Pascua. Ta saá taPilato nịka'an ra xí'in najudío, káchí ra saá:

—Yó'o yóo taRey taká'no noo ndó —káchí ra xí'in na.

¹⁵ Ta ndakuijn na xí'in ndi'i ndee na, nịka'an na, káchí na saá:

—¡Ná kivi ra! ¡Ná kivi ra! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchí na.

* **19:13** Yosọ yó'o kuvạ'a ña xí'in yuu ña ẹan nivi noo ña.

† **19:14** Kẹa uxu ọvi ndiví naní ña kẹa iño noo naño Roma.

Ta t̄aPilato n̄indaḡa t̄o'on ra na, káchí ra saá:

—¿Án kóni ndó yì'i katakaḡ ndaa i t̄aRey n̄o ndó nda'a tón cruz? —káchí ra xí'in na.

Ta ndaḡuijn nasuṡu ná'no, káchí na saá:

—Ñii laá rey n̄o ndi kúu t̄arey César —káchí na.

¹⁶ Ta saá, t̄aPilato n̄ataxi ra t̄aJesús nda'a natropa ña katakaḡ ndaa na ra nda'a tón cruz.

T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'a ña k̄atakaḡ ndaa na t̄aJesús

nda'a tón cruz ta n̄ixi'i ra

(Mt. 27:32-50; Mr. 15:21-37; Lc. 23:26-49)

¹⁷ Ta saá t̄ijn na t̄aJesús, ta saḡuiso na ra yiton tón cruz ña kuḡ'an ra xí'in na n̄o kivi ra. Ta n̄ixaḡ ra ñii xiiña n̄o naní Leke S̄inj Ndií, ta t̄o'on hebreo naní ña Gólgota.

¹⁸ Ta yó'o kúu n̄o k̄atakaḡ ndaa na t̄aJesús nda'a tón cruz. Ta saá tuku n̄ixiyo k̄a ovi t̄a, ta ñii tayó'o, k̄atakaḡ ndaa na ra nda'a tón cruz tón ñíndichi s̄ijn kua'á t̄aJesús, ta inka tayó'o k̄atakaḡ ndaa na ra nda'a tón cruz tón ñíndichi s̄ijn yitin t̄aJesús.

¹⁹ Ta t̄aPilato x̄a'nda chiño ra ña chinóo ndaa na ñii v̄iti s̄inj tón cruz n̄o tákaḡ ndaa t̄aJesús. Ta káchí letra ña n̄ika'yì n̄o tón v̄iti saá: “Tayó'o kúu t̄aJesús, taño Nazaret, t̄aRey n̄o najudío”, káchí ña.

²⁰ Kuḡ'a ní najudío ká'vi na letra yó'o, chi yatin ní ñoo Jerusalén kúu n̄o k̄atakaḡ ndaa na t̄aJesús nda'a tón cruz. Uñi n̄o t̄o'on kúu ña n̄ika'yì n̄o tón v̄iti yó'o, ña kúu t̄o'on hebreo, t̄o'on latín, xí'in t̄o'on griego, ta ñii káchí ká'an t̄o'on yó'o.

21 Ta saá nasutu ná'no noo najudío kuá'an na ka'an kuachi na noo taPilato. Tá nixaá na, ta nika'an na, káchí na saá xí'in ra:

—On vása va'a ká'an letra ña káchí taJesús yó'o kúu taRey noo ndi najudío. Va'a ka ka'yi ún inká letra ña kachí: “Tayó'o káchí ra mji ra kúu Rey” —káchí na, ká'an na xí'in taPilato.

22 Ta ndakuijn taPilato nika'an ra xí'in na:

—To'on ña xa nika'yi yó'o, saá koo ña, on nasama ka i ña —káchí taPilato xí'in na.

23 Tá ndi'i katakaa ndaa na taJesús nda'a tón cruz, ta saá komi natropa yó'o nata'ví na tikoto ra, ta ñii ñii na naki'in lo'o ña. Ta kindoo ñii tikoto káni taJesús, ta ni-xiin na ndata na ña, chi kúu ña ñii ní ká'no tikoto, ña on vása ní-kuku na.

24 Ta natropa nika'an tá'an na, káchí na saá:

—On ndata yó tikoto yó'o. Va'a ka chikaa yó ndati, ta ka'nda chiño ña yukú yó naki'in tikoto yó'o —káchí na.

Saá nixiyo ña ke'é na, ta kundivi ña ká'an to'on Ndios, ña ñitaa na xina'á, ña káchí saá: “Nata'ví na tikoto i, ta chikaa na ndati xa'a tikoto ní ká'no ña xinoo sata tikoto xindixin i”, káchí to'on Ndios, ña ñitaa na xina'á, ta ndatan ká'an to'on yó'o saá ke'é natropa xí'in tikoto taJesús.

25 Yatin xa'a tón cruz noo tákaa ndaa taJesús, yíta sava násí'í. Ñii ná kúu ñaMaría, si'í taJesús, inká ña kúu ki'vi ñaMaría yó'o, inká ña kúu ñásí'í taCleofas, naní ña María, ta inká ña naní María Magdalena.

26 Tá taJesús xini ra si'í ra ñíndichi ña yó'o ta xini ra ñii taxíka xí'in ra, ta kúu ta ta kí'vi ní ini

ra xíni ra. Ta saá taJesús nika'an ra xí'in si'í ra, káchí ra saá:

—Nana, tayó'o kuu sa'ya ún —káchí ra xí'in ñá.

²⁷ Ta saá nika'an ra xí'in taxíka xí'in ra:

—Tata, ñáyó'o kuu si'í ún —káchí ra xí'in ra.

Tanda kivi yó'o ndu ñaMaría si'í ra, tanda kivi saá kixá'a ña táku ña ve'e tayó'o.

²⁸ Tá ndi'i nija'a ñáyó'o, ta taJesús kúndaq ini ra ndí xa kisa ndivi ra ndi'i chiño ña taxi Ndios nda'a ra kasa ndivi ra, ta saá nika'an ra to'on xa'a ña kundivi to'on Ndios ña nīta na xina'a, káchí ra saá:

—Yíchi ní i takuií —káchí ra.

²⁹ Yoo ñii kisi ña ñó'o vino yiyá, ta saá sachii na ñii tikoto kuikon xí'in vino yiyá ta katón na ña noo ñii yiton káni, naní nó hisopo, ta ndani'í na nó, ta chikaq na ña yu'u taJesús, ta xito ndoso ña'a ra.

³⁰ Tá ndi'i xi'i ra lo'o vino yiyá yó'o, ta saá nika'an taJesús:

—Nixino chiño i —káchí ra.

Ta saá nakuiko sinj ra ta nixi'i ra.

To'on yó'o ká'an ña tivi na tón lanza sijn kándiká taJesús

³¹ Kivi yó'o kisa ndivi najudío ña kana viko Pascua inka kivi ña kúu ñayji ní. Ta xa'a ñáyó'o najudío ni-xiin na kindoo yiki koñu ndii nivi na nixi'i ña kutakaq ndaa ka ña nda'a tón cruz. Ta saá nixa'an na ndukú na noo taPilato ña ka'nda chiño ra noo natropa ña ko'on na ka'no na yiki xa'a nataq na tákaq ndaa ka nda'a tón cruz, ña kama ní kivi na. Ta saá kuchiño sanoo na yiki koñu nayó'o ña on ta'an ka kixá'a kivi yji.

³² Ta saá natropa ñaki'in na ndayí ta kixaa na, ta kixá'á na xá'no na yíkí xá'a ñii ñii ɬaa ɬa tákaa ndaa ka siin ɬaJesús.

³³ Ta kixaa na kóni na ka'no na yíkí xá'a ɬaJesús, ta ñakoto na xa ñixi'i ra, ta saá on vása ní-xa'no na yíkí xá'a ra.

³⁴ Ta ñii ɬatropa yó'o ɬivi ra tón lanza siin kándiká yíkí koñu ɬaJesús. Ta ña ke'é ra saá, kee kuá'a ní ñii xí'in takuii noo ɬivi ra tón lanza yó'o.

³⁵ Ta yi'i, ɬaa ɬa ndátɔ'on ɬɔ'on yó'o xí'in ndó, ñixiyo i xini i ndi'i ñayó'o, ta ña ndixa ndaa kúu ɬɔ'on ña ká'an i xí'in ndó. Ta xini va'a i ndi ñandixa kúu ɬɔ'on yó'o, ta ndátɔ'on i ña xí'in ndó xá'a ña kandixa ndó ndí ɬaJesús kúu ɬaa ɬa ɬi'ví Ndios sakaku ra mji yó.

³⁶ On vása ní-xa'no na yíkí xá'a ɬaJesús chi xini ñó'ó kundivi ɬɔ'on Ndios, ña ñitaa na xina'á, káchí ña saá: “Nda ñii yiki ra, ni-xa'no na”, káchí ña.

³⁷ Ta inka xiiña noo ɬɔ'on Ndios káchí saá: “Koto ndaa na ɬaa ɬa ɬivi na tón lanza siin kándiká”, saá káchí ɬɔ'on Ndios.

*Tɔ'on yó'o ká'an ña xá'a ña ñinduxun ɬaJesús
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)*

³⁸ Tá ndi'i ñiya'a ñayó'o, ta ñii ɬaa naní ra José, ɬañoo Arimatea kúu ra, ñixaa ra ñika'an ra xí'in ɬaPilato, ndukú ra noo ra ña taxi ra yíkí koñu ɬaJesús xá'a ña sandúxun ra ña. Ta ɬaJosé yó'o, vará kúu ra ɬaa ɬa kándixa ɬaJesús, ta ɬayó'o ñi-taxi ra ña kundaa ini ñivi ña kándixa ra ɬaJesús, chi yí'ví ra noo naná'no noo najudío. Ta saá ɬaxi ɬaPilato ndayí nda'a ɬaJosé, ta ñaki'in

ra yíkí koñu taJesús, ta kua'an ña xí'in ra ña sandúxun ra ña.

³⁹ Ta saá tuku kixaꝞ taNicodemo noꝞ yóo taJosé. TaNicodemo yó'o kúu ra taꝞ ta ñii ñoó naa nixa'an ra noꝞ taJesús ña nindaꝞa to'on ña'á ra. Ta vitin taNicodemo yó'o ní'i ra oko uxu kilo ña xá'an támi, ña naní mirra xí'in inka ña naní áloe.‡

⁴⁰ Ta saá taNicodemo xí'in taJosé naki'in na yíkí koñu taJesús, ta chisúku ndaa na ña xí'in tikoto va'a ña naní lino. Ta tikoto yó'o, si'na sákuchu na ña xí'in ña xá'an támi ña ní'i taNicodemo, chi saá kisa ndivi najudío xí'in yíkí koñu na nixi'i xa'a ña sandúxun na ña.

⁴¹ Ta yatin noꝞ xitakaꝞ ndaa taJesús nda'a tón cruz nixiyo ñii jardín noꝞ nixiyo ñii kavua noꝞ va'a nduxun nivi. Ta kavua yó'o kúu ña xaá, chi nda ñii nivi on ta'an nduxun na ini ña.

⁴² Ta ini kavua xaá yó'o sandúxun na yíkí koñu taJesús, chi nákaꝞ kavua yó'o yatin noꝞ yíta tón cruz. Ta kama ní ke'é na saá, chi salo'o ní kumanj ta kixá'á kivi yij viko Pascua, ta kivi nákindée najudío kúu ñayó'o.

20

*To'on yó'o ká'an ña xa'a ña nataku taJesús
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)*

¹ Ta xitaꝞn kivi noó semana, ña kúu domingo, tá'an naa ka kúu ña, ta ñaMaría Magdalena nixaꝞ ña noꝞ yóo kavua noꝞ ninduxun taJesús. Ta nakoto ña on koó ka yuu ña xindaꝞi ye'é kavua yó'o, xa kuta'a ña.

‡ 19:39 Oko uxu kilo kúu ñii ciento libra.

² Ta saá ndikó ñá, xíno ñá kuano'o ñá ndato'on ñá xí'in taSimón Pedro xí'in inkā tā tā n̄ixika xí'in taJesús. Ta tayó'o kúu tā tā kí'vi ní ini taJesús xíni ra. Ta n̄ika'an ñaMaría Magdalena xí'in ovi na saá:

—N̄ivi xa n̄itava na yikí koñu Tāa taKá'no noo yó, on koó kā ña yóo noo n̄induxun ra. Ta on vása xini ndi míchí n̄ixa'an na ch̄inoo na ña —káchí ñá xí'in ovi tayó'o.

³ Ta saá taPedro xí'in inkā tā n̄ixika xí'in taJesús kama kee na kūa'an na koto na noo n̄induxun taJesús.

⁴ Ovi na saá xíno ní na kūa'an na, ta ñii ra ndeé kā xíno kūa'an, ta tayó'o kúu tā n̄ixā si'na kā noo taPedro.

⁵ Ta tā si'na kā n̄ixā yó'o, x̄ikundee ra x̄ito ra t̄ixin kavuā noo n̄induxun yikí koñu taJesús, ta x̄ini ra tikotō ñalino va'a ña ch̄isúku ndaa na yikí koñu taJesús, ñayó'o kuiti x̄ini ra, ta saá ni, n̄i-ki'vi ra ini kavuā yó'o.

⁶ Ta saá n̄ixā taPedro, ta n̄iki'vi ra ini kavuā, ta saá tuku x̄ini ra tikotō ña ch̄isúku ndaa na yikí koñu taJesús.

⁷ Ta saá tuku x̄ini ra tikotō ña ch̄isúku ndaa na s̄ik̄on ra tāndā s̄ini taJesús. Ta tikotō yó'o, vivii n̄ita'no va'a ña, kándú'u s̄ín ña ñii xiiña.

⁸ Ta saá, tā tā si'na n̄ixā noo nákā kavuā, n̄iki'vi ra t̄ixin kavuā yó'o. Tá x̄ini ra tikotō kándú'u s̄ín ña ñii xiiña yó'o, ta saá k̄andixa ra ña ndixa n̄ataku taJesús.

⁹ Ta k̄ivi yó'o nataa na n̄ixika xí'in taJesús on ta'an kundaā ini na to'on Ndios ña n̄itaa na x̄ina'á ña káchí ndi x̄ini ñó'ó kivi taJesús, ta saá n̄ataku ra, káchí to'on yó'o.

¹⁰ Ta saá ndikó taPedro xí'in inká ta nixika xí'in taJesús, kuano'o na ve'e na.

To'on yó'o ká'an ñaMaría Magdalena xini ña taJesús

(Mr. 16:9-11)

¹¹ Ta ñaMaría Magdalena nindoo ña yé'é kavua, ta xáku ña chi kúchuchú ní ini ña xa'a taJesús. Ta saá xikundee ña xito ña tixin kavua,

¹² ta xini ña ovi naángel ndixin na tikoto yaa ní, ta ndoo na noo xindoso yiki koñu taJesús. Nii ñaángel yoo ña chi noo nixiyo xa'a taJesús, ta inká ñaángel yoo ña chi noo nixiyo sini ra.

¹³ Ta nika'an naángel xí'in ñaMaría Magdalena, káchí na saá:

—Nana, ¿ndachun xáku ún? —káchí na xí'in ña.

Ta ndakuijn ña, nika'an ña:

—Nivi naki'in na yiki koñu Taa taKá'no noo i, ta on vása xini i míchí nixa'an na chinoo na ña —káchí ña.

¹⁴ Ta saá nandikó koo ña, nakoto ña chí sata ña, ta xini ña ñindichi taJesús yó'o, ta on vása ní-nakoni ña taJesús kúu ra.

¹⁵ Ta nika'an ra xí'in ña, káchí ra saá:

—Nana, ¿ndachun xáku ún? ¿Yu kúu na nándukú ún? —káchí ra xí'in ña.

Ta xáni sini ña tayó'o kúu taa ta ndaa jardín, ta nika'an ña xí'in ra:

—Tata, ¿án yó'o kúu taa ta naki'in yiki koñu ta ninduxun yó'o?, ta ka'an ún xí'in i míchí nixa'an ún chinoo ún ña, ta ko'on i naki'in i ña ta sanduxun i ña —káchí ña xí'in ra.

¹⁶ Ta saá nika'an taJesús kivi ña:

—¡María! —káchí ra xí'in ñá.

Ta tuku ñakoto ñá ñoṛ ra, ta ñakoni ñá ndí taJesús kúu ra, ta ñika'an ñá xí'in ra:

—¡Tata Raboni! —káchí ñá xí'in ra. (To'on “Raboni” kúu to'on hebreo ña kóni kachí Maestro.)

¹⁷ Ta ñika'an taJesús xí'in ñá, káchí ra:

—On tiin ún yi'i vitin, chi on ta'an ndikó i ñoṛ yóo Yivá i. Va'a ko'on ún ndato'on ún xí'in inka na ndikon yi'i ndí xa yatin ní ndikó i ko'on i nakutá'an i xí'in Yivá i. Ta Yivá i kúu Yivá ndó'ó, ta mji ra kúu Ndios mji, ta kúu ra Ndios mji ndó, saá kachí ún xí'in na —káchí taJesús xí'in ñaMaría Magdalena.

¹⁸ Ta saá ñaMaría Magdalena ndikó ña kuano'o ñá ndato'on ñá xí'in na ñixika xí'in taJesús. Tá ñixaṛ ñá ñoṛ na, ta ñika'an ñá xí'in na, káchí ñá saá:

—¡Xini i taJesús Taa taKá'no ñoṛ yó! —káchí ñá, ta ndato'on ñá xí'in na ndi'i to'on ña ñika'an taJesús xí'in ñá.

To'on yó'o ká'an ña na ñixika xí'in taJesús xini na ra

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Ta mji kivi yó'o, ña kúu kivi domingo, xa ku'a'an kunaa kúu ña, ta na ñixika xí'in taJesús, ñakutá'an na ini ñii ve'e, ta ñakasi kútu na ye'é ve'e yó'o, chi yí'ví na ñoṛ naná'no ñoṛ najudío. Ta saá xati'va kixaṛ taJesús xikundichi ra ma'ño na, ta chindeé ra na, káchí ra saá xí'in na:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó! —káchí ra.

20 Ta saá taJesús saná'a ra nda'a ra, ta saná'a ra sijn kándíká ra noo takué'e ra. Ta kúsii ní ini na ña xíni na ra, ɬa ɬa kúu taKá'no noo na.

21 Ta tuku nika'an taJesús xí'in na:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó! Ndatán ti'ví Yivá i yi'i, saá ti'ví ndó'ó ko'on ndó kasa ndivi ndó chiño noo i.

22 Ta saá taJesús tivi ra ɬaɬi yu'u ra noo yíta na, ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Naki'in ndó Níma Ndios ini ndó.

23 Ta saá tá kisa ká'no ini ndó xa'a kuachi nivi, ta saá on koo ka kuachi kuiso na. Tá on vása kisa ká'no ini ndó xa'a kuachi nivi, ta saá nayó'o ndíso ka na kuachi na —káchí taJesús xí'in na nixika xí'in ra.

*To'on yó'o ká'an xa'a taTomás
on vása kándixa ra tá ndixa táku taJesús*

24 Ta ñii ɬatá'an na uxu ovi ɬa na nixika xí'in taJesús naní ra Tomás, ta saá tuku ságunaní na ra taKuátí, ta ɬayó'o on koó ra ní-xiyo xí'in natá'an ra kivi kixi taJesús noo na.

25 Ta natá'an ra yó'o nika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¡Xa xini ndi mii ɬa taKá'no noo yó! —káchí na xí'in ra.

Ta taTomás ndakuiin ra, káchí ra saá:

—Nda ki'va koni i yavi noo xinakaɬ clavo nda'a ra, ɬanda ki'va saki'vi i nduku nda'a i yavi yó'o, ta saki'vi i nduku nda'a i noo yóo yavi sijn kándíká ra, ɬanda saá kandixa i ña ká'an ndó xí'in i —káchí taTomás xí'in na.

26 Ta saá niya'a ona kivi, ta tuku nakutá'an na nixika xí'in taJesús mii ve'e noo si'na nitivi ra

noo na kivi nataku ra. Ta vitin yoo taTomás xí'in na. Ta tuku ndási kútu yé'é ve'e noo nakutá'an na, ta saá tuku xati'va kixaa taJesús noo na, ta chindeé ra na, káchí ra saá xí'in ra:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó!

²⁷ Ta saá nika'an ra xí'in taTomás, káchí ra:

—Na'a kixi ún, ta chikaa ún nduku nda'a ún yó'o, noo yoo yavi nda'a i, ta koto ún ña. Ta chikaa ún nduku nda'a ún noo yoo yavi siin kándiká i. Ta saá on kuu ka ún ta on vása kándixa, ta va'a kuu ún ta kándixa ñandaa —káchí taJesús xí'in taTomás.

²⁸ Ta saá ndakuiin taTomás, nika'an ra, káchí ra saá:

—¡Yó'ó kúu Ta ka'no noo i! ¡Yó'ó kúu Ndios mii i, ta ndikon i! —káchí ra xí'in taJesús.

²⁹ Ta nika'an taJesús xí'in ra:

—Xa'a ña xini ún yi i, vitin kándixa ún yi i. Ta nákaa ñasii ini nivi na on ta'an koni yi i, ta saá ni, kándixa na yi i —káchí taJesús xí'in taTomás.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ndachun nitaa taJuan tutu yó'o

³⁰ Ta taJesús ke'é ra kua'a ní ka milagro, xini nivi na ndikon satá ra, ta on vása ní-taa i noo tutu yó'o xa'a ndi'i ñava'a ke'é ra.

³¹ Ta ndi'i to'on ña vaxi noo tutu yó'o, nitaa i ña xa'a ña kundaa ini ndó'ó ndí taJesús kúu Cristo, ta kúu ra Sa'ya Ndios. Táná ndixa kándixa ndó ra, ta saá ndee ra xí'in ndayí ña kómí kivi ra taxi ña kutaku ndino'o ndó'ó.

21

Tə'on yó'o ká'an kixaa təJesús noo uxə na nixika xí'in ra

¹ Tá ndi'i nija'a ñayó'o, ta inkə yichi kixaa təJesús noo na nixika xí'in ra yu'u m̄ini ña naní Tiberias.* Si'a nixiyo kivi kixaa ra noo na:

² Nakutá'an sava na nixika xí'in təJesús yu'u m̄ini yó'o, ndóo na. Nayó'o kúu təSimón Pedro, xí'in təTomás tə sakunaní na təKuátí, xí'in təNatanael, tə kúu təñoo Caná estado Galilea, xí'in ovi sa'ya təZebedeo, xí'in inkə ovi təa tə kúu tə nixika xí'in təJesús.

³ Ta nika'an təSimón Pedro xí'in na, káchí ra saá:

—Kə'on i tava i tiaká xí'in ñono —káchí ra.

Ta ndakuijn na, nika'an na xí'in ra:

—Kə'on ndi xí'in ún —káchí na.

Ta saá ndaa na tón barco, ta kuə'an na noo takuii m̄ini. Ta ñii ní ñoo ndúkú na tava na tiaká xí'in ñono, ta ndə ñii rí ni-kuchiño na tava na.

⁴ Ta xa kuə'an kixá'á t̄ivi xitaan kúu ña, ta saá ñíndichi təJesús yu'u takuii m̄ini, ta na nixika xí'in ra yó'o on vása ní-kuchiño na nakoni na ndí təJesús kúu ra.

⁵ Ta ndə xíká kə noo ñíndichi təJesús, nika'an ra xí'in na:

—Nañani yó, ¿án kómí ndó tiaká kuxu yó?

—káchí ra xí'in na.

Ta ndakuijn na:

—Ó'on, ndə ñii tiaká ni-kuchiño ndi tava ndi, tata —káchí na.

⁶ Ta saá nika'an tuku təJesús xí'in na, káchí ra:

* **21:1** M̄ini Tiberias, inkə kivi ña kúu m̄ini Galilea.

—Sakana ni'ni ndó ñono ini takuí, chí siin kua'á tón barco, ta saá tava ndó tiaká —káchí ra xí'in na.

Tá ke'é na saá, ndatán nika'an ra xí'in na, ta kua'a ní tiaká chútú ini ñono, ta on vása ní-kundeé na tava na ñono, chi kua'a ní tiaká ñó'o ini ña.

⁷ Ta ñii ta nixika xí'in ta Jesús, ta kúu ta kí'vi ní ini ta Jesús xini ra, nika'an ra xí'in ta Simón Pedro, káchí ra:

—Mii Taa ta Ká'no noo yó kúu ra! —káchí ra.

Tá xini so'o ta Simón Pedro ñayó'o, ta saá kama nakundixin ra tikoto ra, ña kúu ña tava ra xa'a ña kisa chiño ra, ta sakana xí'in mii ra noo takuí ña kama ko'on ra ta xa'a ra noo ñindichi ta Jesús.

⁸ Ta inká nivi na ñó'o ini tón barco, síta na ñono noo chútú tiaká, ta kua'an na xí'in tón barco satá ta Pedro. Saá chi yatin yu'u takuí yó'o xindichi tón barco: ñaxíká xindichi nó xikuu ñii ciento metro.†

⁹ Tá kixaa na xí'in tón barco yu'u takuí, ta noo na tón barco yó'o, ta xini na ñii ño'o xixi noo kánóo ñii tiaká yatan rí, ta saá tuku xini na sita va'a.

¹⁰ Ta nika'an ta Jesús xí'in na, káchí ra saá:

—Taxi ndó lo'o tiaká tí sakán tava ndó xí'in ñono ña kuxu yó —káchí ra xí'in na.

¹¹ Ta ta Simón Pedro, ndaa tuku ra tón barco, ta nasita ra ñono noo ñó'o tiaká, nasita ra ña nda yu'u takuí noo yóo ño'o yí'chí. Ta kua'a ní tiaká, ta nina tí ná'no ñó'o ini ñono, ta kúu rí nda ñii ciento ovi siko uxu uní tiaká ná'no. Vará kua'a

† **21:8** Ñii metro ñii kúu ña xí'in ovi codo, ña kúu kí'va xicho'on naño Israel. Ta saá ñii ciento metro kúu ovi ciento codo.

ní tiaká ñó'o, ta veé ní, ta on vása ní-ta'nda ñono yó'o.

¹² Ta taJesús nika'an ra, káchí ra xí'in na:

—Na'a ndó kuxu yó —káchí ra.

Ta nda ñii na nixika xí'in ra ni-ndaka to'on na ra yu kúu ra, chi xa nakoni na taJesús, Taa taKá'no noo na kúu ra.

¹³ Ta saá taJesús tijn ra sita va'a, ta taxi ra lo'o ña nda'a ñii ñii na nixika xí'in ra. Ta saá ta'ví ra tiaká, ta taxi ra lo'o rí nda'a ñii ñii na.

¹⁴ Nda kivi natakú taJesús tанда vitin, ñayó'o kúu yichi uní ña kixaa ra noo na nixika xí'in ra.

*To'on yó'o ká'an xa'a ña uní yichi
taJesús nindaka to'on ra taPedro*

¹⁵ Tá ndi'i xixi na, ta taJesús nindaka to'on ra taSimón Pedro, káchí ra saá:

—Yó'ó taSimón, sa'ya taJonás, ¿án kí'vi ka ini ún xini ún yi'i noo ña kí'vi ini nayó'o xini na yi'i? —káchí ra.

Ta ndakuijn taSimón Pedro, káchí ra saá:

—Oon, Tata, Taa taKá'no noo i kúu ún, xini ún ndí kí'vi ini i xini i yó'ó —káchí ra xí'in taJesús.

Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in ra:

—Taxi ún ñava'a ña xini ñó'ó ña kixá'an tindikachi váli sana i —káchí ra xí'in taSimón Pedro.

¹⁶ Ta tuku yichi taJesús nindaka to'on ña'a ra, káchí ra saá:

—Yó'ó taSimón, sa'ya taJonás, ¿án kí'vi ini ún xini ún yi'i? —káchí ra.

Ta tuku ndakuijn taPedro, nika'an ra, káchí ra saá:

—Na'a, kundikōn ún satā i —káchí ra.

To'on yó'o ká'an xa'a taJuan, tāa tā n̄itaa tutu yó'o

²⁰ Ta taPedro ndikó koo ra nakoto ra satā ra, ta x̄ini ra ndí ndikōn ñii tāa tā kúu ink̄a tā n̄ixika x̄i'in taJesús, tāa tā kí'vi ní ini taJesús x̄ini ra kúu tayó'o. Ta tayó'o kúu tāa tā sakán lo'o kivī n̄iya'a x̄inoo sin̄i ra m̄ji kándiká taJesús, ta n̄indāka to'on ra taJesús, káchí ra: “¿Yu kúu tāa tā sikó kuí'ná yó'ó noo n̄ivi?”, káchí ra x̄i'in taJesús.

²¹ Ta taPedro x̄ini ra tayó'o vaxi ra, ta n̄indāka to'on ra taJesús, káchí ra saá:

—Tata, taKá'no noo i, ¿yukiā kundo'o tayó'o? —káchí ra.

²² Ta ndakuiin taJesús:

—Tá kóni i ña kutaku ra ndā kivī ndikó i ñoyívi yó'o, ¿yukiā ndó'o ún ndíni ún xa'ā tayó'o? Ta yó'ó, x̄ini ñó'ó kundikōn ún yi'i —káchí ra x̄i'in taPedro.

²³ Ñakán kiā n̄ixitā ní'nó to'on xa'ā tayó'o ña on kivī ra, chi saá ndato'on x̄i'in tá'an ink̄a na n̄ixika x̄i'in taJesús. Ta taJesús on vása ní-ka'an ra ña on kivī tayó'o. Saá chi n̄ika'an ra: “Tá kóni i ña kutaku tayó'o ndā kivī ndikó i ñoyívi yó'o, ta, ¿yukiā ndó'o ún ndíni ún xa'ā tayó'o?”, káchí taJesús.

²⁴ Ta yi'i kúu tayó'o, tāa tā n̄ixika x̄i'in taJesús, ta ndakuiin i xa'ā ndi'i ñayó'o, ta yi'i kúu tāa tā n̄itaa to'on yó'o, ta x̄ini yó ndi'i ña ndakuiin i xa'ā kúu ñandāa.

²⁵ Yoō kuā'ā ní ink̄a chiño k̄isa ndivi taJesús ñoyívi yó'o, ta on vása ní-taa i ndi'i ña k̄isa ndivi ra. Saá chi táná taa i ndi'i ñayó'o, níkuu, ta x̄ini

ñó'ó kuu ña kuạ'a ní tutu, ta xáni s̄in̄īj̄ ndí ọn
vása kunani ñoyívi yó'o ña kutú tutu yó'o. Saá
ná koo ña.

**Alcatlatzala Mixtec New Testament
Portions of the Holy Bible in the Alcatlatzala
Mixtec language of Mexico**

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Alcatlatzala

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 May 2025 from source
files dated 14 May 2025

a74bfb3f-bd55-5ab9-983e-8d19de48c198